

Latvijas Republikas Satversmes tiesas sēde

2020. gada 19. maijā

Turpinājums

2020. gada 20. maijā

Sēdi vada Latvijas Republikas Satversmes tiesas priekšsēdētāja

Ineta Ziemele.

I. Ziemele.

Tā. Labrīt! Lūdzu, sēdieties!

Satversmes tiesa turpina skatīt lietu Nr. 2019-24-03.

Mēs tāpat esam šobrīd pieaicināto personu uzklauššanas stadijā, bet iesākumā pēc vakardienas ir radušies vēl atsevišķi jautājumi pieteikuma iesniedzējam, un es gribētu dot iespēju uzdot šos jautājumus tiesnesim Aldim Laviņam. Lūdzu!

A. Laviņš.

Labrīt, lietas dalībniekiem!

Sāksim šodienas tiesas sēdi ar dažu lietas faktisko apstākļu noskaidrošanu, novērtēšu to tā.

Tiesībsarga pieteikumā 7. lapaspusē var iepazīties ar šāda veida informāciju, ka garantētā minimālā ienākuma pabalsta apmērs 2018. gadā bija 42,22 eiro mēnesī vidējais. No tā mēs varam izdarīt secinājumu, ka šā pabalsta saņēmēju vidējie ienākumi ir 10,78 eiro mēnesī.

Jautājums tiesībsargam. Jūs varat noraksturot cilvēku profilu, kas ir šie cilvēki, kas saņem 10,78 eiro mēnesī? Un mani interesē vairāk šis profils darbspējīgā vecuma robežās. Jūs arī esat minējis Satversmes tiesai informāciju, ka liela daļa no šā pabalsta saņēmējiem ir bērni, personas ar invaliditāti un vecuma pensijas saņēmēji. Bet es pieļauju, ka šeit gan mums informācijas nav, cik tad procentu ir no šiem cilvēkiem, kas saņem šādu atalgojumu mēnesī un ir darbspējīgā vecumā. Noraksturojiet mazliet tieši šo GMI pabalstu saņēmēju darbspējas vecumā, lai mēs saprastu, par kādiem cilvēkiem ir runa un tad sekos nākamais jautājums.

J. Jansons.

Labrīt! Paldies.

Jā, jāsaka tā, ka mēs dažus gadus jau bijām gatavojuši tādu pētījumu un tiešām gatavojuši pētījumu par personu profiliem, dzīvesstāstiem, kas atbilstu šim te visnabadzīgāko vai vistrūcīgāko cilvēku statusam.

Jāsaka tā, ka tiešām lielākā daļa no šiem GMI saņēmējiem, kā jau tas arī lietas materiālos ir minēts, un arī atbilstoši Labklājības ministrijas sniegtajai statistikai, jo tas, ko Jūs minējāt, mēs balstāmies uz Labklājības ministrijas sniegto informāciju.

Tad tas profils varētu būt tāds, ka, pieņemsim, ir viena mājsaimniecība, kurā persona, tēvs vai mamma ir persona ar invaliditāti, bet kas nesaņem nekādus ienākumus tāpēc, ka nav spējīgi strādāt, bet ir darbspējīgā vecumā un ir divi apgādājamie. Un tad summā, ja skatās, teiksim, kas ir vienam vienas mājsaimniecības rīcībā, tad ir mazāk nekā uz to laiku, tie 159 eiro. Tātad mēs atceramies, ka bija šis te 53 eiro garantētais minimālais ienākums un tas nozīmē to, ka to starpību, lai sanāktu tie 159 eiro, faktiski tika piemaksāts. Proti, tātad pieņemsim, ja šī te persona ar invaliditāti minimālā pensija bija kādi 80 eiro, tāds piemērs mums laikam bija, ja neklūdos, un ir divi bērni nepilngadīgie, kas saņem arī tātad šos te maksājumus par bērniem, tas ir, bērnu pabalsts, kas, ja nemaldos, uz to brīdi veidoja kaut kādi 30... atkarībā no skaita... Tātad rēķinām, ka 80 un 30 veido 110 eiro un faktiski tātad šo te starpību, šo te starpību, lai sasniegtu to garantēto minimālo ienākumu sedza jau pašvaldība. Tas ir viena veida profils.

A. Laviņš.

Es atļaušos... jā, piedošanu. Nupat jūs minējāt, ka viena veida profils. Bet tomēr mans jautājums bija vērsts nevis uz šā profila ieskicēšanu attiecībā uz bērniem vai personām ar invaliditāti, bet gan uz darbspējīgā vecumā esošām personām, kurām nav invaliditāte. Vai arī mūsu valstī ir cilvēki, kas ir darbspējīgi, ir pie labas veselības un saņem 11 eiro vidējo atalgojumu mēnesī? Es runāju par šādiem gadījumiem. Vai Jūs šeit varat ieskicēt to profilu šajā sektorā?

J. Jansons.

Godātā tiesa! Ļaujiet tad man dot vārdu kolēģei.

I. Rezevska.

Jā, labrīt! Ja es varu papildināt. Pārsvarā mums birojā tiešām tie profili ir, kā tiesībsargs noraksturoja, ir ģimenes ar bērniem, cilvēki ar invaliditāti, kas mūs tiešām satrauc. Un tie, kas ir darbspējīgā vecumā, mēs tiešām no sirds aicinām viņus meklēt darbu un strādāt, bet tādi lielākoties mums raksta maz un mums raksta tieši šīs te aplūkojamās grupas.

Bet atsevišķos gadījumos, ja mēs redzam, ka tie ir cilvēki darbspējīgā vecumā, tas, kas mūs uztrauc, ja varam tā raksturot. Tās ir situācijas, kad, piemēram, cilvēks savu ģimenes apstākļu dēļ ir spiests strādāt nepilnu darba laiku, pieņemsim, tāpēc, ka viņš aprūpē kādu no saviem tuviniekiem, kas ir vecuma vai invaliditātes dēļ pieskatāms vai arī tie vecāki, kuriem ir bērni ar invaliditāti, kuri objektīvi nevar strādāt, jo viņi nesaņem pietiekamu sociālo atbalstu no pašvaldības, lai varētu atstāt pašvaldības gādībā, teiksim, šādu ģimenes locekli, kuram ir īpašas vajadzības. Tie ir gadījumi, kas pārsvarā nonāk mūsu redzeslokā.

Ja mēs runājam par tā tautā sauktajiem “dīkdieņiem”, tad dīkdieņi mums neraksta un par dīkdieņiem, nu, ja tā varētu teikt, mums sirds arī tā ļoti nesāp. Mēs viņus no sirds aicinām meklēt darbu un iet strādāt. Tā kā mums nav ļoti precīzu šādu dīkdieņu dzīvesstāstu raksturojumu.

A. Laviņš.

Jā, paldies. Tātad no jūsu sniegtās atbildes es saprotu, ka tomēr pamatā ir šeit runa par cilvēkiem, kuriem ir invaliditāte, un arī ir dažādi spiedīgi ģimenes apstākļi, ka ir nepieciešams veltīt uzmanību ģimenes locekļiem, kuriem ir nepieciešama papildus aprūpe, tāpēc cilvēks maz laika velta tam, lai, nu, ir atlicis maz laika tam, lai strādātu algotu darbu un šie ienākumi ir mazi.

Bet, paturot prātā tātad šo cilvēku raksturojumu, kas vēršas pie jums, tad mans nākamais jautājums izriet no tā, ko vakardien mēs varējām dzirdēt no Celmiņas kundzes, gan arī no vairākām pieaicinātām personām, ka garantētais minimālais ienākums, kas tiek šajā lietā apstrīdēts, nedrīkst tikt skatīts atrauti no pārējiem sociālās drošības pasākumiem, tajā ietilpst gan sociālās apdrošināšanas veidi, gan valsts sociālie pabalsti, gan pašvaldības dažādi sociālie pabalsti. Un visas šīs personas norādīja, ka šiem sociālās drošības pasākumiem ir samērā tiešs efekts uz šo trūcīgo personu pamatvajadzību nodrošināšanu.

Tad mans jautājums. Vai, zinot šos profilus, kas ir tie cilvēki, kas pie jums vēršas, jūs esat izanalizējuši un es teiktu, rūpīgi, visus šos vienpadsmit valsts sociālos pabalstus, plus trīs vienreizēji izmaksājamos valsts sociālos pabalstus, kā arī valsts sociālās apdrošināšanas sistēmas ietekmi uz šo trūcīgo personu pamatvajadzību nodrošināšanu? Jo varbūt jūs man varat norādīt precīzāk uz vietu Jūsu pieteikumā, kur šis būtu analizēts, bet, ņemot vērā vakardien izskanējušo informāciju, es caur šādu prizmu, ja es drīkstu teikt, aplūkoju Jūsu iesniegto pieteikumu un es neatrodu tajā argumentus par to, ka tiesībsargs būtu, vēršoties Satversmes tiesā, vērtējis kontekstā, plašā kontekstā, kā nupat es minēju, kāda tad ir tā realitāte, ko trūcīgās personas patiesībā saņem savu pamatvajadzību apmierināšanai? Tas, ko mēs varam no pieteikuma gūt informāciju, ka jūs esat analizējuši, kāda ietekme ir pašvaldības sociālajiem pabalstiem. Runa ir par atšķirīgo attieksmi, kas ir par dzīvokļu pabalstu piešķiršanu dažādās pašvaldībās un kāda ir pašvaldību atbalsta sistēma veselības aprūpes pakalpojumu izdevumiem un par izglītību. Jā, tur ir norādīts, ka pašvaldības atbalsta pasākumu kopums ir relatīvi mazs. Bet es personīgi neatrodu informāciju, ka jūs būtu vērtējuši visu šo plašo kontekstu, uz ko norādīja gan Latvijas Bankas pārstāvji, gan Saeimas pārstāvji un arī atbildētājas pārstāve Celmiņas kundze.

Lūdzu, vai būs komentārs par šo?

I. Rezevska.

Jā... godātā tiesa. Taisnība, neesam mūsu pieteikumā individuālus skatījumus aprakstījuši. Taču, saņemot Tiesībsarga birojā jebkurus... un vērtējot viņu individuālās situācijas, vienmēr mēs rūpīgi pārbaudām, kāds tad ir viņa ienākumu apjoms, kādu papildus palīdzību cilvēks var saņemt no pašvaldības. Visbiežāk tie ir diemžēl portreti, kas kvalificējas tikai papildus pašvaldības atbalstam un valsts sociālais atbalsts attiecīgi viņu gadījumos neparādās. Protams, ja mums nav šajā gadījumā individuāli portreti atspoguļoti un, iespējams, tas ir trūkums mūsu pieteikumam, bet, vadoties no prakses tieši pēc konkrētām situācijām, mēs, rakstot pieteikumu tā kā neuzskatījām, ka mums ir jāietver individuāls stāstījums iekšā.

J. Jansons.

Tātad par tiem, kas nekvalificējas trūcīgas personas statusam... Pārsvarā tie ir šie te.

Tā tad vēlreiz pieminot, ka arī šajā te profilā faktiski ir cilvēki, kas nekvalificējas trūcīgas vai maznodrošinātas personas profilam, jo viņu īpašumā ir kaut kāds vecs automobilis vai ir līdzīpašnieks kaut kādam nekustamam īpašumam, ar ko vispār neko nevar iesākt, kas nav lietojams un no kā nevar gūt nekādus augļus, tā tad netiek piešķirts šis te maznodrošinātās jeb trūcīgās personas statuss un līdz ar to faktiski, ja cilvēkam nav nekādu ienākumu, viņš nevar pretendēt tā kā maznodrošināts vai trūcīga persona uz daudziem šiem te pašvaldību pabalstiem.

A. Laviņš.

Paldies.

I. Ziemeļe.

Jā, paldies. Arī tiesnesis Gunārs Kusiņš gribētu jums uzdot jautājumu.

G. Kusiņš.

Jā, es vēlējos uzdot jautājumu, precizējot jūsu pozīciju, kas ir pieteikumā un papildus kas ir pausta šī gada 13. februārī Satversmes tiesai nosūtītajā viedoklī.

Šajā 13. februāra viedoklī jūs norādāt, tas ir viedokļa 4. pēdējā, lapaspusē, ka es citēšu: "tiesībsargs piekrīt atbildes rakstā norādītajam, ka atbalsts iedzīvotājiem ar ļoti zemiem ienākumiem ir skatāms kā komplekss pasākumu kopums, tomēr jāuzsver, ka pastāvošais atbalsta kopums nav pietiekams". Un līdz ar to man ir jautājums, lai precizētu jūsu pozīciju.

Vai cilvēka cieņu un cienīgu dzīves apstākļu nodrošināšanai valstij ir jāizmanto vairāki pasākumi kā kopums? Vai arī jāizmanto tieši viens pabalsts vai viens pasākums? Tas ir pirmais jautājums.

Un otrs. Vai jūs uzskatāt, ka kopums nav pietiekams? Vai šis viens šajā lietā izskatāmais pasākums nav pietiekams, jo mēs šajā lietā izskatām tikai konkrētu šo vienu pasākumu. Paldies.

J. Jansons.

Jā. Paldies. Godātā tiesa! Jā, protams, ka šis GMI ir skatāms sistēmiski, bet mēs neuzskatām, ka svarīgi ir vai nu atsevišķs individuāls šis te GMI kā pabalsts, vai kopums. Galvenais, lai tiek nodrošināta cilvēka cieņa. Savukārt, vai ir pietiekami visi pasākumi, kas ir kopumā, tā tad es teikšu līdzīgi, kā to ir minējusi Valsts kontrole savā

jaunajā atzinumā, ka kopums nedrīkst būt haotisks. Viņam ir jābūt saprotamam, pieejamam, adekvātam, kas tiešām nodrošina cilvēka cieņu. Un te mēs tālāk varam arī nonākt pie jautājuma par labu pārvaldību tieši arī pašvaldībās, jo faktiski šiem te cilvēkiem ir jādodas un jāpierāda par savu teiksim diezgan neapskaužamo dzīvi, ir jāpierāda faktiski tas, ka viņam nekā nav un jāpierāda tas, kāpēc ir nepieciešama palīdzība par mājokļa uzturēšanu vai apkures nodrošināšanu, vai nepieciešama palīdzība uzturam utt. utt.

G. Kusiņš.

Es varētu vēlreiz precizēt jautājumu, lai būtu skaidra pozīcija. Manuprāt, tās nevar būt vienlaicīgi abas divas pozīcijas kopā. Tātad valstij jāizmanto vai vairāki vai viens. Tātad — jā nē. Pie kuras pozīcijas ir tiesībsarga viedoklis? Un šinī gadījumā tas ir svarīgi, jo mēs izskatām šinī tieši viena uz Jūsu pieteikuma pamata rosināta noteikta pasākuma atbilstību Satversmei. Paldies.

J. Jansons.

Jā, paldies, godātā tiesa. Viens vai vairāki pasākumi — tā ir politiskā izšķiršanās. Bet galarezultātam tiešām ir jābūt adekvātam un objektīvam.

Savukārt, ja mēs runājam par šo te pieteikumu par garantētā minimālā ienākuma neatbilstību Satversmes principiem, jāsaka, mēs esam iesnieguši vēl piecus citus konstitucionālas pieteikumus, jo tas pat būtu jāskata sistēmiski un kopumā, jo, ja mēs runājam par sociālās drošības sistēmu un minimālajiem šiem te pabalstiem un sociālajiem nodrošinājumiem, tad viņi ir nepietiekami.

Savukārt par, nu, vai bija iespēja vērsties par sociālās drošības sistēmas kopuma neatbilstību Satversmes principiem, tas mums šķita gluži neiespējami, jo tātad katra šī te pieteikuma pamatā mēs, protams, norādām uz neatbilstību dažādiem Satversmes šiem te principiem un Satversmes normām.

Kopumā, ja mēs runājam, kā jūs jau jautājāt, es vēlreiz uzsvēršu, ka mūsaprāt ir svarīgi, lai šis te kopums vai viens, nu, teiksim, kaut kāds pabalsta veids, nodrošina visas šīs te nepieciešamības, protams, arī ar individuāli pieejamu vērtējumu, jo katram tas materiālais stāvoklis, kas ir trūkumā nonācis vai maznodrošinātībā, ir atšķirīgs. Teiksim, arī par ģimenes locekļiem runājot, par darba iespējām runājot, un tā tālāk...

Savukārt, ja mēs runājam jau plaši par šo te sociālās drošības sistēmu un tiem minimālajiem līmeņiem... sociālā nodrošinājuma pabalsts vai trūcīguma sliekšnis, vai

minimālas pensijas un minimālās invaliditātes pensijas, tad šis kopums, manuprāt, nenodrošina Satversmē šos te noteiktos principus, proti, sociāli atbildīga valsts, tiesiska valsts, kas ir orientēta uz cilvēka cieņu. Turklāt, protams, mēs arī runājam par diskriminācijas elementiem un mēs runājam par arī 109. pantu šajā sakarā, jo valstij ir jānodrošina tiem cilvēkiem, kas ir nonākuši attiecīgi trūkumā vai grūtībās, vai tā ir darba nespēja, vai tas ir kā citādi, tad valstij ir jānodrošina adekvāts atbalsts.

G. Kusiņš.

Vēlreiz precizēšu savu jautājumu. Vai Jūs uzskatāt, ka valsts varētu šinī gadījumā, izmantojot rīcības brīvību, palielināt citus iespējamus pabalstus un atbalsta veidus un šinī gadījumā tad tas GMI varētu palikt līdzšinējā līmenī un neradīt šo Satversmes pārkāpumu.

J. Jansons.

Godātā tiesa! Jā. Tas tiešām tā varētu būt. Tā ir politiskā izšķiršanās. Un, ja mēs attīstītu to Jūsu jautājuma domu tālāk, tad es pat pieļauju, ka varētu būt situācija, kur mēs pat piekristu, ka tāds GMI pēc būtības nav. Ja ir pietiekams šis te nodrošinājums no valsts un pašvaldību puses, un šis te nodrošinājuma kopums ir optimāls un sasniedz mērķi, tad GMI kā tāds varētu nebūt, jo viņš relatīvi nesen ir ieviests. Tātad tas nav no kāda aizpagājušā gadsimta.

G. Kusiņš.

Tad vai es pareizi saprotu Jūsu pozīciju, ka varētu būt arī situācija, ka šāds GMI nemaz nav, ja pārējie pasākumi sasniedz to, ka personas saņem nepieciešamo, no Satversmes izrietošo, aizsardzību?

J. Jansons.

Godātā tiesa, tieši tā!

G. Kusiņš.

Paldies.

I. Ziemele.

Tā... paldies. Nu, protams, ka tiesneši arī turpmāk var jums uzdot jautājumus, ja tādi radīsies lietas dalībnieku pārstāvjiem.

Tātad mēs šorīt turpinām ar pieaicināto personu uzklaušīšanu un, kā tiesa jau vakar lēma, tad kā pirmo mēs aicinātu Tieslietu ministrijas pārstāvi Valsts sekretāra vietnieci tiesību politikas jautājumos Lailu Medinu, kura jau ir arī pieslēgusies. Un es lietas dalībniekiem varu arī apliecināt, ka tiesa ir pārliecinājusies par Lailas Medinas gan personu apliecinošiem dokumentiem, bildes atbilst un arī ir Valsts sekretāra tātad pilnvara jums, Medinas kundze, pārstāvēt Tieslietu ministrijas viedokli.

Es arī ceru, ka Jūs kopumā sekojāt līdzī tiesas sēdei vakar un varbūt, ka Jūs varat arī koncentrēti un fokusēti tad paust Tieslietu ministrijas viedokli tur, kur, jūsuprāt, varbūt līdz galam kāds viedoklis vai koncepts vakar netika precizēts, kur Jums būtu šī pievienotā vērtība Jūsu viedoklim. Lūdzu!

L. Medina.

Labdien, godājamā tiesa!

Es ceru, ka var mani dzirdēt un redzēt. Tieslietu ministrija ir aicināta piedalīties šīs tiesas sēdes mutvārdu procesā. Mūsu rakstveida viedoklis nav pievienots lietai.

Un jā, patiešām, iespēju robežās es vakar sekoju tiesas sēdei, ne gluži visas sadaļas man bija iespēja redzēt, bet lielāko daļu, jā, un es savā uzrunā centīšos atsaukties uz tiem izteiktajiem viedokļiem, kam Tieslietu ministrija pievienojas un atsevišķus jautājumus varbūt izteikt mazliet sīkāk.

Tātad iesākumā. Mēs kā Tieslietu ministrija vērtējot tos materiālus, kas ir bijuši pieejami tās rīcībā, gatavojoties šai tiesas sēdei, mēs pievienojamies tiesībsarga atzinumā pieteikumā norādītajam, ka apstrīdētās normas atbilstība Satversmei ir vērtējama no valsts pozitīvā pienākuma skatpunkta, kas izriet no Satversmes 109. panta.

Tāpat mēs atzīmējam, ka īstenojot sociālās tiesības, likumdevējs bauda paša rīcības brīvību, bet tomēr tā nav neierobežota un tai ir jābūt saistītai gan ar valsts ekonomisko situāciju, gan, protams, jāatbilst Satversmes normām un principiem.

Tieslietu ministrijas skatījumā tad, kad vērtē valsts pozitīvā pienākuma izpildi, viens no būtiskākajiem elementiem ir šī likumdevēja veikto pasākumu pienācīgums, proti, vai personām ir nodrošināta iespēja īstenot savas sociālās tiesības vismaz minimālā apmērā. Un tas ir tiešā veidā saistīts ar to, kas jau vairākkārt ir izskanējis šajā tiesas sēdē par to, ka šim pasākumu kopumam ir jābūt tādām, kas ļauj nodrošināt

cilvēka cienīgu esamību, kas aptver gan fizioloģisko eksistenci un arī ļauj saglabāt pilnvērtīgu sabiedrības locekļa statusu.

Tieslietu ministrija pievienojas jau vairākkārt izskanējušam viedoklim, ka personu sociālā nodrošinājuma apjomu nosaka visi tai paredzētie sociālās drošības pasākumi un viņi ir skatāmi kā kopums. Un mēs arī atsaucamies uz Satversmes tiesas atziņām, ka Satversmes 109. pants pats par sevi neparedz kādu konkrētu veidu, kā sociālais nodrošinājums ir īstenojams vai tā ir konkrēta maksājumu forma, maksājuma apmērs, bet tas ir vairāk vērsts uz šī mērķa sasniegšanu.

Satversmes tiesa jau to ir vērtējusi kontekstā uz konkurences tiesībām saņemt konkrēta lielumu pensiju un mūsu skatījumā to ir iespējams attiecināt arī uz sociālajiem pabalstiem, tajā skaitā vērtējot kādu konkrētu pabalstu, šajā gadījumā GMI konkrēto maksimālo līmeni naudiskā izteiksmē. Tieslietu ministrijas skatījumā tas ir jāvērtē iekļaujoši, proti, šis Satversmes 109. pants nozīmē, ka sociālais nodrošinājums var izpausties dažādās iespējamās formās, ko pieļauj valsts attiecīgās tiesiskās iekārtas noteiktās kompetentās iestādes un šajā gadījumā būtiski, ka valsts un pašvaldības pasākumu kopums sasniedz to mērķi, proti, personas sociālās tiesības ir realizētas vismaz minimālajā līmenī un tādā veidā tiek nodrošināta atbilstība Satversmes 109. pantam, kas arī attiecīgi ir tālāk precizēts Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likumā, kur tās 32. pantā ir arī norādīts sociālās palīdzības mērķis.

Līdz ar to Tieslietu ministrija secinātu, ka nav iespējams atrauti vērtēt GMI pabalsta apmēru no visas kopējās sistēmas un tādējādi nonāk pie secinājuma, ka valsts nav īstenojusi Satversmes 109. pantā noteikto pienākumu nodrošināt sociālo nodrošinājumu personai.

Un šajā aspektā mēs pievienojamies Ministru kabineta atbildes rakstā norādītajam par kopējo sociālo apdrošināšanas sistēmu Latvijā un tās veidojošiem elementiem un šeit es sīkāk neizklāstīšu, jo tas ir bijis gan norādīts viedoklī, gan arī Ministru kabineta pārstāve to detalizēti izklāstīja.

Tāpat Tieslietu ministrija vēlētos pievērst uzmanību tam, ka tās ieskatā sociāli atbildīgas valsts pienākums, kā tas izpaužas, ir kopumā rūpēties par sociālo taisnīgumu un sociālais taisnīgums mūsu ieskatā nozīmē sociālo atšķirību izlīdzināšanu, rūpes par vājāko aizsardzību un iespēju vienlīdzību. Un šos mērķus Ministru kabinets ir izvērtējis un analizējis izstrādājot politikas dokumentu — “Konceptija par minimālā ienākumu līmeņa nodrošināšanu”, — kas jau tālāk ir detalizētāk izvērstas pasākumu plānā “Plāns minimālo ienākumu atbalsta sistēmas pilnveidošanai 2020.-2021. gadā”, kas kalpo kā

dokuments, no kura var izvērtēt Ministru kabineta politisko apņemšanos, lai nodrošinātu šo mērķu sasniegšanu.

Tālāk jau par tiem principiem, kas Tieslietu ministrijas ieskatā būtu vērtējami, skatoties, vai apstrīdētās normas atbilst sociāli atbildīgas valsts principam. Kā jau es minēju, tad, lai to novērtētu, kā pamatkritērijs ir tas, ka likumdevēja izraudzītajam risinājumam ir jābūt sociāli atbildīgam un tas ir tāds risinājums, kura rezultātā atsevišķas personu tiesiskās intereses tiek salāgotas ar visas sabiedrības kopējām interesēm. Un, lai secinātu, vai ir vai nav panākts šis līdzsvars starp sabiedrības kopējām interesēm, arī indivīda interesēm, manuprāt, būtu svarīgi pievērst uzmanību, kas tad ir šīs sabiedrības intereses. Un Tieslietu ministrijas ieskatā sabiedrības kopējās intereses, kas noteikti ir vērtējamas, ir valsts uzdevums sabiedrības interesēs uzturēt ilgtspējīgu sociālā nodrošinājuma sistēmu. Un viens no šiem ilgtspējas būtiskiem elementiem ir veidot tādu pasākumu kompleksu, kur pašas personas tiek motivētas iesaistīties sociālās apdrošināšanas un palīdzības sistēmā, kur pati persona, cik vien tas ir iespējams, viņu prasmes tiek attīstītas, lai šī sistēma būtu ilgtspējīga un šī sociālās palīdzības ietekme, finansiālā ietekme uz valsts un pašvaldību budžetiem būtu līdzsvarota. Tas no vienas puses.

No otras puses. Valstij būtu jānodrošina, ka šī sociālā palīdzība, pabalsti un visi citi pasākumi pēc iespējas precīzāk sasniedz katras konkrētas mērķgrupas vajadzības, proti, šajā gadījumā tā kā mēs runājam par ievērojamiem līdzekļiem, šiem publiskajiem resursiem ir jābūt iztērētiem lietderīgi. Līdz ar to tie būtu tās pamatsabiedrības intereses. Savukārt personas individuālā interese šajā gadījumā ir pienācīga dzīves līmeņa nodrošināšana un, kā jau tas ir vairākkārt analizēts šīs lietas ietvaros un arī vakardienas tiesas sēdē, noteiktos apstākļos persona to var panākt tikai tad, ja tā var īstenot savas sociālās tiesības, jeb saņemtu pabalstu no valsts vai pašvaldības.

Jau arī es to jau uzsvēru un vēlreiz vēlos uzsvērt, kad arī šajā gadījumā tad, kad persona īsteno savas sociālās tiesības, jo ir nonākusi grūtos apstākļos, arī šajā gadījumā personai būtu jānodrošina viņa, būtu visādos veidos jā rūpējas par to, lai pati persona aktīvi līdzdarbotos savu šo sociālo tiesību īstenošanas procesā, un uz to norāda arī likumā ietvertie pienākumi personām, iespēju robežās, līdzdarboties un veicināt šī pabalsta saņemšanas vai rezultātu efektivitāti.

Un šeit mēs pievienojamies vakar vairākkārt izskanējušam viedoklim, ka būtiski šajā gadījumā ir nodrošināt personas individuālos apstākļus, ko vispareizāk var izdarīt pašvaldības, kas ir vistuvāk šīs personas apstākļiem un spēj to nodrošināt, jo tieši tādā

veidā, ka konstatēt, tieši kādas sociālās palīdzības veids personai ir vairāk nepieciešams.

Un šie apsvērumi Tieslietu ministrijas ieskatā pamato nepieciešamību nodrošināt plašu sociālā nodrošinājuma pasākumu klāstu, lai no šiem dažādiem pasākumiem varētu katrai situācijai izvēlēties vispiemērotāko. Šo sociālās palīdzības līdzdalības un individuālās izvērtēšanas nepieciešamību ir uzsvēris likumdevējs Sociālās palīdzības likumā - attiecīgā piemēra 5. un 7. pants.

Vēl viens aspekts, kas izskanēja arī šī rīta jautājumos un Tieslietu ministrijas ieskatā ir būtiski uzsverams, ka, lai arī GMI ir universāls pabalsts, un visām šīm personām ir viens vienojošs elements jeb pazīme, kas viņas apvieno vienā grupā, proti, ļoti zemi ienākumi, tomēr vienlaikus mēs secinām, ka GMI saņēmēji ir atšķirīgas personu grupas un ar atšķirīgām sociālām vajadzībām jeb tie iemesli, kāpēc šīs personas ir nonākušas šādā situācijā. Un lai šīm personām palīdzētu pēc iespējas efektīvāk un šie publiskie resursi tiktu iztērēti tā pamatoti un līdzvērtīgi, būtu svarīgi novērtēt, tieši kādi sociālie pasākumi ir nepieciešami. Un ne vienmēr lielākas naudas piešķiršana šāda GMI pabalsta, piemēram, ietvaros, varētu palīdzēt personai vislabāk apmierināt savas vajadzības, jo ļoti iespējams, ka daudzos gadījumos tas varētu nemotivēt personas vēlmi regulāri strādāt, iemācīties rūpēties par sevi un vest tādu dzīvi, kas ir saistīta ar tādām regulārām rūpēm par sevi un šī pabalsta izmantošanu tieši sevis palīdzēšanai un savu vajadzību, pamatoto vajadzību apmierināšanai. Tas arī Tieslietu ministrijas ieskatā pamato šo sociālā nodrošinājuma daudzveidības nepieciešamību un tās vērtēšanu kopumā, nevis katras tās elementu.

Un pēdējais aspekts, kam es vēlējos pieskarties savā uzrunā, ir saistīts ar pašu likumdošanas procesu un to, kādā veidā līdz šādai normai Ministru kabinets nonāk.

Tieslietu ministrijas ieskatā Saeima ir pienācīgā apmērā apsvērusi šī sociālā nodrošinājuma jautājumus, proti, par sociālās palīdzības tvērumu, par tās mērķi, finansējuma avotu, kompetentajām institūcijām. Tieslietu ministrijas ieskatā jau tāda detalizēta sociālās palīdzības jautājuma noregulēšana ir deleģēts tās likumdošanas uzdevums, jo pēc savas būtības prasa regulāru sekošanu līdzī jaunākajām attīstības tendencēm, kā arī padziļinātas un ļoti daudzpusīgas zināšanas faktiskajiem apstākļiem un līdzšinējā regulējuma piemērošanas analīzi, lai varētu sekmīgi pielāgoties tiem faktiskajiem apstākļiem un to izmaiņām.

Un droši vien sīkāk par to jau Ministru kabineta pārstāve stāstīja, vēl sīkāk par to varētu arī izstāstīt Labklājības ministrijas pārstāve.

Otra daļa, kam es gribētu pievērst nelielu savu uzmanību no šā likumdošanas procesa, ir vairākkārt apspriestais jautājums par Ministru kabineta un pašvaldību dialogu šī GMI pabalsta apmēra noteikšanā. Un šajā jautājumā es gribētu uzsvērt to, ka šis dialogs nav tāda atsevišķa neliela vai atrauta saruna starp valsti un pašvaldībām, bet gan ļoti būtiska procesa sastāvdaļa, jo Latvijas Pašvaldību savienības un Ministru kabineta, veidojot šo ministriju sarunas, ir ikgadējs process, kur katra ministrija gada ietvarā pārrunā būtiskus jautājumus starp attiecīgās ministrijas kompetencē esošajiem jautājumiem un Latvijas pašvaldību interesēm. Kā rezultātā veidojas sarunu protokoli par vienošanos un domstarpībām, un tālāk šis process nonāk Ministru kabinetā, kas veidojās kā politisks dialogs starp diviem līdzvērtīgiem partneriem — Ministru kabinetu un pašvaldībām — un kas veido vienu sadaļu no budžeta veidošanas procesa. Un tāpēc ir ļoti būtiski, ka šāds dialogs kā demokrātiskas valsts sastāvdaļa tiek saglabāts, jo šī dialoga ietvaros veidojas arī šis līdzsvars starp to, kāda ir Ministru kabineta pozīcija par nepieciešamo finansējumu dažādām vajadzībām, arī tajā skaitā sociālā nodrošinājuma jomā un tām finanšu iespējām, kas ir valsts un pašvaldību budžetos. Līdz ar to tas ir apskatāms šī kopējā procesa ietvaros. Un tas ir ļoti nozīmīgi, ka pašvaldības saglabā savu iespēju šajā procesā piedalīties.

Papildus šeit ir būtiski uzsvērt, ka sociālā palīdzība ir pašvaldību autonomā funkcija. Līdz ar to pašvaldību dalība šajā procesā ir obligāta, Tieslietu ministrijas ieskatā.

Līdz ar to Tieslietu ministrijas ieskatā lēmumam par GMI apmēru ir jāizdara abi elementi, gan pamatota metodoloģija, kas veido valdības pozīciju...

I. Ziemeļe.

Medinas kundze, man jūs ir jāpārtrauc šobrīd. Un man vajadzētu dažas minūtes - tiesai tehnisko pauzi uz kādām piecām minūtēm. Mēs aizejam tehniskajā pauzē. Paldies.

(Pārtraukums.)

I. Ziemeļe.

Tā, paldies. Paldies arī par pacietību.

Medinas kundze, Jūs varētu attīt atpakaļ divas pēdējās minūtes jūsu sacītajā? Paldies.

L. Medina

Paldies. Man gan būs grūti atcerēties, tieši ko es pabeidzu divas minūtes atpakaļ, bet es pieņemu, ka es biju kaut kur savos apsvērumos par dialogu starp pašvaldībām un Ministru kabinetu.

I. Ziemele.

Precīzi... tas bija jautājums par dialogu ar pašvaldībām un par būtiskumu.

L. Medina.

Jā, tas, ko es savos apsvērumos uzsvēru, ir tas, ka ņemot vērā, ka sociālā palīdzība ir pašvaldības autonomā funkcija un tas ir saistīts ar kopējo budžeta veidošanas procesu, tad šis dialogs starp Ministru kabinetu un Latvijas Pašvaldību savienību ir ārkārtīgi būtisks. Tas veido sadaļu kopējā budžeta veidošanas procesā, kur tiek izvērtēti visi iespējamie nepieciešamie apsvērumi, sabalansēta valsts budžeta veidošanā.

Un es nezinu, cik tālu izskanēja tas apraksts par to, kā nonāk līdz šim dialogam, bet varu vēlreiz uzsvērt, ka šī dialoga galīgo saturu veido nodomu protokols starp Ministru kabinetu un LPS, kurā sanāk katras kompetentās ministrijas un LPS dialoga sastāvdaļas, un tad jau visaugstākajā līmenī tur, kur ministrijas un LPS nav spējušas vienoties, ir domstarpības, kas tiek atrisināts šāda dialoga ietvaros. Līdz ar to tas, ko es mēģināju uzsvērt, ir tas, ka ir ļoti būtiski saglabāt šajā procesā pašvaldības iesaisti kā līdzvērtīgu partneri tieši ņemot vērā to, ka sociālā palīdzība gan no likuma "Par pašvaldībām" izriet kā tās autonomā funkcija, gan to, ir uzsvērts Sociālās palīdzības likuma 9 pantā par to, ka tas ir pašvaldības pienākums nodrošināt personai iespējas saņemt tās vajadzībām atbilstošus sociālos pakalpojumus un sociālo palīdzību.

Līdz ar to, ja mēs apskatām konkrēti šo pabalstu, GMI, kā vienu no elementiem, kas veido sociālo nodrošinājumu, tad šim dialogam būtu jāastāv no vienas puses, kur katra no pusēm, veidojot savu pozīciju, izmanto zinātniski pamatotu metodoloģiju, faktus, apsvērumus par nepieciešamību un par iespēju to nodrošināt, un bet tad gala lēmums tiek pieņemts šāda dialoga ietvaros.

Šeit gan būtu jāuzsver, vismaz Tieslietu ministrijas ieskatā liels uzlabojums šajā dialogā varētu būt saistīts ar administratīvi teritoriālo reformu, jo līdzšinējās sarunās liela nozīmi spēlēja tas, ka pašvaldībām ir ļoti atšķirīgas finansiālās iespējas un varēšana, līdz ar to tas atsevišķos jautājumos nozīmē to, ka valstī kopumā bija jāpielāgojās

vismazāk spējīgai pašvaldībai, jo GMI mērķis, kā jau tas tika uzsvērts, bija noteikt minimālo līmeni šī garantētā minimālā ienākuma apmērā visas valsts teritorijā.

Ņemot vērā minēto, ka visu sociālo nodrošinājuma pasākumu kopums ir vērsts uz to, lai personu sociālās tiesības tiek realizētas vismaz minimālā līmenī, kā arī to, ka Ministru kabinets ne tikai ieplānojis, bet arī faktiski uzsācis regulāru sociālā nodrošinājuma pasākumu kopuma pārskatīšanu, kā to jau skaidroja arī Ministru kabineta pārstāve, Tieslietu ministrijas ieskatā minētā norma atbilst Satversmes 109. pantam, to apskatot tieši kā sociālā nodrošinājuma vienu elementu.

Paldies, tas būtu viss no manas puses. Esmu gatava atbildēt uz jūsu jautājumiem.

I. Ziemele.

Paldies Medinas kundzei. Jā, jautājumi būs. Tiesnesis Aldis Laviņš. Lūdzu!

A. Laviņš.

Jā, paldies par sniegto viedokli.

Pirmais jautājums saistīts ar kompetenci, kam būtu jāregulē garantētā minimālā ienākuma noteikšanas jautājums.

Vakardien Saeimas pārstāvis minēja, ka šis jautājums nekvalificējas atbilstoši būtiskuma teorijai tam, lai tikai pats likumdevējs par šo lemtu.

Pieaicinātā persona profesors Lazdiņa kungs, raugoties uz šo sociālo tiesību vienu no elementiem, GMI, no cilvēka cieņas aspekta, bez jebkādam šaubām, izteica viedokli, ka šis ir būtisks jautājums un tas bija jāregulē pašam likumdevējam.

Latvijas Bankas pārstāvji vakardien minēja, ka no ekonomikas viedokļa tas ir sarežģīts jautājums un viennozīmīgu atbildi nesniedza.

Kāds ir Tieslietu ministrijas viedoklis šajā jautājumā? Vai valdība ir kompetenta šo jautājumu lemt, vai tomēr, atbilstoši būtiskuma teorijai, Jūsprāt, par to būtu jālemj Saeimai? Vai varbūt jums ir vēl kāds cits risinājums attiecībā uz šo?

L. Medina.

Paldies par jautājumu. Citu risinājumu laikam tiesību sistēmā būtu ļoti sarežģīti piedāvāt. Tieslietu ministrijas ieskatā no tādas Saeimas kā likumdevēja kompetences raugoties, manuprāt, konkrēta pabalsta apmēru Saeimai noteikti nebūtu jānosaka, jo šis pabalsta apmērs ir atkarīgs no faktiskajiem apstākļiem un var mainīties, ņemot vērā

situāciju un kopējos politiskās izšķiršanās jautājumus, kā šis sociālais nodrošinājums ir sasniedzams.

Tas, kas Saeimai ir jāapsver un ir jādefinē, ir kopēji sasniedzamais mērķis, principi, kā sociālajam nodrošinājumam kā kopumam jānotiek, kādi var būt šī sociālā nodrošinājuma elementi un kādas var būt kompetentās institūcijas, kas nodrošina šī sociālā pabalsta nodrošināšanu jeb izveidošanu, īstenošanu un kontroles mehānismu.

Paša konkrēti šī vai cita pabalsta apmēru vai tā ietekmi uz personas konkrētajiem dzīves apstākļiem būtu neregulējams Tieslietu ministrijas ieskatā divos līmeņos — pamatlīmenis būtu Ministru kabinets, kurš apsvērtu jau konkrētas procedūras un noteiktos gadījumos arī noteiktu minimālo līmeni pabalstam, zem kura zemāk nedrīkstētu nonākt, bet to jau es arī mēģināju uzsvērt savā viedoklī, ka noteikti būtu saglabājama un, iespējams, vēl vairāk precizējama sistēma, ka lēmumu par to, tieši kādi sociālās palīdzības veidi vai pasākumi personai ir nepieciešami, būtu jābalstās uz šo individuālo pieeju, ko var nodrošināt tikai pašvaldība.

Un Tieslietu ministrijas ieskatā, visnotaļ pamatoti, tā ir noteiktā pašvaldību autonomā funkcija, jo tikai pašvaldība uz vietas var redzēt faktiskos apstākļus un izšķirties, tieši kādi pasākumi vislabāk personai varētu palīdzēt, jo vairāk tāpēc, kā, jau to uzsvēra virkne krietni zinošāki pārstāvji šīs lietas ietvaros, ka personas ir ļoti atšķirīgas, kas ir nonākušas šādos apstākļos un ja vienai personai vairāk palīdzētu, teiksim, darba prasmju iegūšana, citai personai, iespējams, palīdzētu vairāk atkarīgu problēmu risināšana vai varbūt, kas ir saistīts ar personas veselību vai tie ir bērni, kuriem varbūt ir jārisina jautājums, ka viņiem ģimenē ir nelabvēlīgi apstākļi un ir pavisam citi lēmumi pieņemami, un to var redzēt tikai uz vietas.

Līdz ar to es teiktu, ka tie ir visi trīs elementi, kuriem būtu jādarbojas vienlīdzīgi katram savas kompetences ietvaros, bet vismaz Tieslietu ministrijas ieskatā Saeima ir pienācīgi apsvērusi to, ka Saeimai ir jāapsver kontakts par sociālo nodrošinājumu. Tālāk jau būtu jautājums Ministru kabinetam un pašvaldībām.

A. Laviņš.

Jā. Paldies. Saprotu, ka jūsu pozīcija šajā jautājumā ir tāda, ka ir jābūt divu līmeņu regulējumam — GMI noteikšanas principi un kontroles mehānismi. Es saprotu no Jūsu teiktā, ka tas būtu Saeimas kompetencē. Vai es pareizi saprotu?

L. Medina.

Pašiem pamatiem - jā, ir jābūt tiem mērķiem, kas ir jāsasniedz un ka jāpastāv šādai kontrolei, ka viņi monitorē un regulāri pārskata, bet ne jau detaļām, protams.

A. Laviņš.

Jā... Novērtējot pašreizējo situāciju, es domāju, to regulējumu, kas pastāv likumu līmenī. Vai Jūs... kāds būtu Jūsu vērtējums, vai principi par GMI noteikšanu, tostarp, metodoloģija. Kā tas saprotami būtu nosakāms un arī kontroles mehānisms šobrīd ir noregulēti ar Saeimas izdotajiem tiesību aktiem?

L. Medina.

Saeimas tiesību akti, ja mēs paskatāmies, tad Sociālās palīdzības un sociālo pakalpojumu likumā 32. pantā ir noteikts sociālās palīdzības mērķis. Līdz ar to mērķis ir noteikts. Kompetentās institūcijas ir noteiktas un attiecīgi arī 36. ir noteikti arī palīdzības veidi un ir pateikts konkrētais deleģējums garantētā minimālā ienākuma līmeņa noteikšanai, un šis deleģējums, Tieslietu ministrijas ieskatā, ir pietiekami atvērts un elastīgs, lai Ministru kabinets, īstenojot savu deleģētās likumdošanas tiesību, arī varētu iekļaut tos elementus, kas jau sīkāk raksturo metodoloģiju un veidus, kā noteikt garantēto minimālo ienākumu. Un kā jau es minēju, Ministru kabinets ir apsvēris šajā mirklī politiskās plānošanas dokumentu ietvaros. Tas būtu apsverams jautājums, vai tālākās likumdošanas pilnveidošanas ceļā daļa no šiem elementiem būtu pārliedzami ārējā normatīvā aktā, kam būtu.....

A. Laviņš.

Jā. Vai Tieslietu ministrija uzskata, ka 32. pantā Sociālās palīdzības likumā, es saīsinātu nosaukumu lietošu, 32. pantā, nupat uz ko Jūs atsaucāties, ir noregulēts mērķis un esošā sistēma, ko Jūs noraksturojāt - dialoga esību starp valdību un pašvaldībām. Ir tāda, kas jēgpilni spēj īstenot 32. pantā noteikto mērķi — nodrošināt trūcīgo personu pamatvajadzības?

L. Medina.

Uz šo jautājumu, manuprāt, jāpaskatās tā kompleksi. Ja mēs apskatām tikai apstrīdēto normu, tad nebūtu pareizi teikt, ka ar apstrīdētās normas palīdzību tiek sasniegts 32. panta mērķi. Bet, manuprāt, un to uzsvēra gan arī citi lietas dalībnieki, ka

sociālās palīdzības ietvars ir daudz kompleksāks un līdz ar to šo mērķi sasniedz ar šo dažādo pasākumu kopumu. Un, lai vienotos par šo dažādo pasākumu kopumu un par to finansēšanu, ir jāpastāv diviem elementiem. No vienas puses, katram šim pasākumam ir jābūt izsvērtam, ņemot vērā faktiskos apstākļus, no vienas puses. Un no otras puses ir jāpastāv šim dialogam starp valsti ar tās ieguldījumu un tām zināšanām par valsti kopumā un pašvaldībām, kuras zina praksi un savas iespējas nodrošināt šo individuālo izvērtējumu. Līdz ar to kopumā tas institucionālais veidojums un tā infrastruktūra mērķa sasniegšanai, manuprāt, izveidota pienācīgā kārtā.

A. Laviņš.

Tā... Par nupat teikto, ka šī sistēma ir izveidota pienācīga gan no diviem aspektiem tād, vai šis atbalsts ir pietiekams, ir jāskatās kompleksi uz visu drošības sistēmu? Un šis dialogs arī ir elements, kas nodrošina pienācīgumu? Tad man būs jautājums par katru no šiem elementiem.

Pirmām kārtām, par dialoga pienācīgumu. Kā Jūs komentētu Valsts kontroles atzinumā, vai valstī īstenotās sociālās iekļaušanas politika sasniedz tai izvirzītos mērķus nabadzības mazināšanas jomā? Un Valsts kontrole norāda, ka minimālā ienākumu līmeņa plāna izstrādes laikā lielākā daļa jeb 59 procenti no pašvaldību piešķirtajiem sociālajiem pabalstiem tomēr nav apzināta, pamatojot, ka informācija par pārējo pašvaldību nodrošināto atbalstu nav pieejama un analizējama tiešās valsts pārvaldes iestādē. Līdz ar to pašvaldību nodrošinātais atbalsts ir aplūkots tikai fragmentāri triju pabalstu griezumā — GMI pabalsts, dzīvokļa pabalsts un pabalsts krīzes situācijā, kas 2018. gadā kopā veidoja tikai 21 miljonu eiro jeb 41 procentu no tā finansējuma, kuru pašvaldības faktiski izlieto dažādu sociālo pabalstu izmaksai. Vai, esot šādai informācijai, mēs varam teikt, ka šis dialogs ir pienācīgs un tiek tajā operēts ar pilnīgu informāciju, kas varētu tikt mērķtiecīgi tēmēta uz Sociālās palīdzības likuma 32. panta mērķa īstenošanu?

Jautājums, protams, tiek balstīts uz Valsts kontroles atzinumu. Protams, Tieslietu ministrijai var būt savs iespējams kritisks viedoklis par šo, bet nu, šobrīd šāda informācija ir un saistībā ar dialoga pietiekamību es labprāt dzirdētu Tieslietu ministrijas viedokli.

L. Medina.

Jā. Es varbūt vēlreiz tā detalizētāk izklāstīšu savu atbildi.

Tad, kad es minēju, ka dialogs ir būtisks un tā ietvars ir pietiekams, tas, ko es mēģināju izklāstīt kā Tieslietu ministrijas viedokli, ir, ka institucionāli tas ir pareizi uzbūvēts, ka šajos jautājumos, kur ir iesaistīta pašvaldību autonomā funkcija, valsts un pašvaldība nodrošina regulāru ikgadēju dialogu kā līdzvērtīgi partneri, izsverot iespējas, vajadzības un meklējot līdzsvaru, kas rezultējās kā budžeta veidošanas procesa sastāvdaļa. No tāda viedokļa šis dialogs Tieslietu ministrijas ieskatā ir pietiekams, nepieciešams un ļoti būtisks demokrātiskajā sabiedrībā.

Tas, ka šajā dialogā saturiski var būt trūkumi, ka ne visi dati ir, piemēram, es neesmu lasījusi šo atzinumu pilnībā, es iepazīnos ar to informāciju, kas ir pieejama Valsts kontroles mājaslapā kā apraksts par šo atzinumu. Tieši tāpēc ir ļoti būtiski, ka Valsts kontrole vērtē detaļas šajā dialogā un norāda uz iespēju pilnveidot, kā to dialogu padarīt vēl labāku un vēl kvalitatīvāku, par to man nav nekādu šaubu un lielākoties Valsts kontrole pēc būtības pamatoti norāda to virzienu, kā pilnveidot dialogu. Tieslietu ministrijas ieskatā, paša dialoga esamība un tas ietvars, kāds tiek nodrošināts, ir pienācīgs. Tas noteikti ir jāsauglabā, bet nevar noliegt to, ka ir nepieciešams pilnveidot tieši katras puses pozīcijas veidošanu un atskaites punktus tā, lai tas dialogs noslēgumā būtu ar vēl labāku un kvalitatīvāku rezultātu.

A. Laviņš.

Jā, paldies. Atbildi sapratu.

Tātad ir jāuzlabo dialogs un tajā esošās informācijas pilnība ir jautājumu loks, kuram ir jāpievērš uzmanība.

Otrs jautājums attiecas uz šo sociālā nodrošinājuma atbalsta pasākumu kopumu, kas var liecināt par pienācīgu līdzekļu esību, lai cilvēki, kas ir nonākuši trūkumā, varētu nodrošināt sev cilvēka cienīgas dzīves apstākļus.

Tātad, jūs aicināt aplūkot visu sociālās drošības sistēmu kopumā, un viens no tiem elementiem ir garantētais minimālais ienākums un tā pabalsts. Paņemsim šo vienu profilu, ko tiesībsargs mūsu tiesas sēdes rīta cēlienā pieminēja: darbspējīgā vecumā persona mājāsaimniecībā, vai kā mūsu pieaicinātā persona teica “mājsaimē”, ir divas personas — māte, kura ir invalīds un kura ir kopjama, un šī darbspējīgā persona laika trūkuma dēļ nespēj strādāt, jo ir jāaprūpē māte. Ja mēs paskatītos uz sociālās apdrošināšanas veidiem, labprāt dzirdētu, kas ir tie instrumenti, kas šādam cilvēkam, kas šādu patiešām smagu uzdevumu veic un tur var būt ļoti dažādas situācijas, kādas veidojas, cik daudz kopjams vecāks ir. Kas no sociālās apdrošināšanas veidiem sniegtu

reālu atbalstu šādam cilvēkam. Un tad mēs varētu palūkoties uz valsts sociālajiem pabalstiem, kas ir uzskaitīti kā vienpadsmit... apjomīgi. Kuri no tiem šeit mērķtiecīgi būtu piemērojami un tiešu ietekmi sniegtu šādi personai cieņpilnas dzīves līmeņa nodrošināšanai?

L. Medina.

Man jāatzīst, ka Tieslietu ministrijas kompetences ietvaros šāda analīze noteikti nav veikta un tas droši vien iziet ārpus mūsu kompetences, lai spētu novērtēt tieši, kā katrs pabalsts varētu ietekmēt konkrēto dzīves situāciju.

Savā analīzē par šo kopējo sistēmu un sociālo nodrošinājumu, kas ir gan apdrošināšana, kas balstīta uz personas iemaksām, gan uz dažādiem sociālās palīdzības un pakalpojumu veidiem, es to vērtēju vairāk no tāda tiesību sistēmas kopuma un no vajadzības, ka šie līdzekļi ir dažādi un viņi ir atšķirīgi. Bet vai un kādi pakalpojuma vai pabalsta veidi būtu piemērojami konkrētai dzīves situācijai un konkrētajiem profiliem, es domāju, ka mana atbilde būtu ļoti tāda neprofesionāla un droši vien nebūtu korekti viņu šeit izklāstīt, jo tas noteikti nepalīdzētu Satversmes tiesai nonākt pie secinājumiem. Es varētu tikai aicināt šādu jautājumu uzdot Labklājības ministrijai, kuras kompetencē tas tiešām būtu, jo mans vērtējums nebūtu balstīts uz zināšanās izvērtētu viedokli.

A. Laviņš.

Paldies. Es noteikti ar sapratni iztuos pret Jūsu sniegto atbildi. Jautājums bija ļoti konkrēts un patiešām visupirms Satversmes tiesa šādu analīzi sagaidīja no pieteikuma iesniedzēja. Šādu jautājumu mēs noteikti uzdosim arī Labklājības ministrijas pārstāvei, jā.

Tā kā ar sapratni par Jūsu samērā vispārīgo atbildi uz šo konkrēto jautājumu. Paldies.

I. Ziemele.

Tāpat paldies tiesnesim Laviņam. Tiesnesis Artūrs Kučs. Lūdzu!

A. Kučs.

Labdien, man sākumā būtu tāds viens tāds vispārīgāks jautājums.

Tad, kad Jūs raksturojāt sabiedrības intereses konkrētajā lietā, Jūs teicāt, ka jādodomā par ilgtspēju sociālās drošības sistēmā un to, lai pabalsts būtu maksimāli mērķtiecīgs, kam es arī piekrītu.

Mans jautājums būtu tāds, vai sociālā nodrošinājuma sistēma, kas nodrošina cilvēku cieņu, cilvēka cieņai atbilstoša... Vai tā ir tikai individuāla interese? Vai, jūsuprāt, tā ir arī sabiedrības interese? Jo Jūs teicāt, ka personas intereses ir pienācīgs dzīves līmenis. Mans jautājums ir, vai tā nav arī sabiedrības interese?

L. Medina.

Tā ir sabiedrības interese, bet es to vairāk uzsvēru kā tādu kopējo virsmērķi, par ko es raksturoju, ka sociāli atbildīga valsts pēc būtības ir tāda, kas rūpējas par sociālo taisnīgumu, sociālo atšķirību izlīdzināšanu un vājāko aizsardzību un iespēju vienlīdzību. Tas būtu tā kā virsmērķis.

Un tad šī virsmērķa ietvaros būtu jāsalāgo šīs, jau konkrētākās intereses. Un sadaļā par ilgtspēju, tas būtiskākais, ko es gribēju uzsvērt, es nezinu, vai man tas izdevās, ir tas, ka valstij ar tādiem tiešiem finanšu palīdzības veidiem būtu jāpiedalās tīši tad, ja persona patiešām pati nespēj sev palīdzēt. Bet tur, kur pati persona sev spēj palīdzēt, valstij pēc iespējas būtu jāmotivē personai sev palīdzēt. Jo, ja visas personas kaut kādu iemeslu dēļ viena pēc otras cerēs uz valsti un cerēs uz pabalstiem, tad nebūs vairs, kas nopelna tos pabalstus valsts budžetā.

A. Kučs.

Paldies. Un otrs jautājums nedaudz par to diskusiju ar pašvaldībām. Jūs teicāt, ka šajā dialogā valstij ir jāpielāgojas vismazāk spējīgām pašvaldībām, un tad, ja es pareizi saprotu, nosakot GMI, tiek ņemts vērā tieši tās iespējas, kas ir vismazāk spējīgām pašvaldībām. Tāpēc, ņemot vērā šīs finanšu iespējas... Un no tā mans jautājums ir tāds: tad, vai loģiski nesanāk, ka bez pašvaldību atbalsta bagātākās vai pašvaldībās šis GMI nenodrošina to līmeni, kas būtu jānodrošina.

L. Medina.

Šo savu secinājumu es vairāk varēju balstīt uz to pieredzi, kāds ir tieši Tieslietu ministrijai, nodrošinot savas kompetences ietvaros dialogu ar pašvaldībām. Un tad, kad mēs mēģinām risināt savus jautājumus, mēs esam ļoti spiesti respektēt to, ko pašvaldības var un, kas ir tās minimālās prasības, ko var izvirzīt.

Tieši tas veids, kā tiek nodrošināts GMI līmenis... es nekad šādā dialogā pēc būtības neesmu piedalījies. Es tikai varu komentēt, ka Tieslietu ministrijai, piedaloties valdības sēdēs, mēs esam dzirdējuši, ka par to diskutē, tajā skaitā Ministru kabinetā visaugstākajā līmenī, izvērtējot šīs iespējas, bet tāda tā situācija ir. Un droši vien tiktāl, ciktāl es spēju izsekot pamatojumam, ko virza pašreizējā valdība, tas ir viens no iemesliem administratīvi teritoriālajai reformai, lai izlīdzinātu pašvaldību varēšanu un novērstu šo sociālo nevienlīdzību vai citas nevienlīdzības izpausmes formas, atkarībā no tā, kurā pašvaldībā persona dzīvo. Un tas ir tāda kompleksa pasākuma viena no sastāvdaļām, tieši arī šī pašvaldību finanšu spēja īstenot savus pienākumus, kas izriet no likuma "Par pašvaldībām". Un sociālā palīdzība ir viena no tām.

A. Kučs.

Paldies.

I. Ziemeļe.

Paldies tiesnesim Kučam. Tiesnesim Jānim Neimanim arī ir jautājumi. Lūdzu!

J. Neimanis.

Man ir jautājums. Jūs minējāt, ka sociālā palīdzība ir pašvaldību autonoma funkcija, bet šajā sakarā tad ir jautājums: kādēļ valsts vispār nosaka garantēto minimālo ienākumu šādu līmeni, kaut kādu skaitli. Kāda ir šī garantētā minimālā ienākuma funkcija, loma šajā sociālā atbalsta un pabalstu sistēmā, ja reiz katra pašvaldība var pēc tam noteikt vēl papildus dažādus maksājumus?

L. Medina.

Tieslietu ministrijas ieskatā viens no iemesliem, nosakot šādu vispārējo līmeni, ir nodrošināt vismaz zemākā līmeņa vienlīdzību visā valsts teritorijā, jo šāds princips, nu, tiktāl, ciktāl sniedzas manas zināšanas, ir piemērots virknē normatīvo aktu, ka tur, kur ir nepieciešama pašvaldību rīcības brīvība, zināmu zemāko līmeni vai arī zemāko un augstāko līmeni atkarībā no apstākļiem nosaka valsts, lai nebūtu šāda, ja tā drīkstētu lietot, šāda tirgošanās starp pašvaldībām, bet visā valsts teritorijā tiktu īstenota vismaz minimālā apmērā vienota politika. Un šie apsvērumi, manuprāt, ir attiecināmi arī uz GMI.

J. Neimanis.

Paldies. Ja tas ir zemākais minimālais teiksim saņēmamā atbalsta summa, un mēs redzam, ka no dažādiem citiem maksājumiem persona saņem vai var saņemt dažādus citus atbalsta veidus, vai ir korekti runāt vai vērtēt vispār šāda te abstrakta cipara atbilstību sociāli atbildīgas valsts principam, ja reiz viņš faktiski neatnā patieso atbalsta apmēru nedz valstī, nedz pašvaldībās kopumā.

L. Medina.

To arī savā viedoklī atspoguļoja Tieslietu ministrijas nostāja. Es uzsvēru, kad sociālā nodrošinājuma sistēma ir vērtējama kā kopums un šis viens cipars tiesiski nevar parādīt, nu, nav tā kā faktiski izvērtējams, jo viņš nerada patiesu priekšstatu. Un, ja es pareizi sapratu, tad arī ekonomisti vakar stāstīja, ka tieši līdzīgi secinājumi izriet arī vērtējot to no ekonomiskā viedokļa. Tā kā šajā gadījumā Tieslietu ministrija varētu pievienoties šiem apsvērumiem.

J. Neimanis.

Tad faktiski sanāk tā, ka arī jūs uzskatāt, ka būtībā šī te apstrīdētā norma kā mazs elements no kopējās sociālā palīdzības atbalsta sistēmas neraksturo patieso... nu, viņš nav faktiski izvērtējams attiecībā pret sociāli atbildīgas valsts principu, pret Satversmes 109. pantu?

L. Medina.

Tiktāl, ciktāl Tieslietu ministrija spēj novērtēt gan iepazīstoties ar normatīvajiem aktiem, gan to informāciju, kas tai pieejama... Tieši tā. Jo tas ir tikai viens elements kopējā sociālā nodrošinājuma sistēmā.

J. Neimanis.

Nu, jā... Un tad jautājums bija arī, tātad, ja tas ir viens elements kopējā sistēmā, ko viņš praktiski ietekmē? Jūs sakāt tātad, ka zemāk par šo skaitli teorētiski persona nevar saņemt atbalsta pasākumus. Tomēr faktiski, tātad valsts gan ar šo likumu, kurā ir dots deleģējums Ministru kabinetam noteikt šo skaitli, ir ietvēris arī citus palīdzības veidi, tad Satversmes tiesai, vērtējot šī te garantētā minimālā ienākuma ideju kā tādu, jāņem vērā būtu arī visi pārējie sociālā atbalsta un palīdzības veidi?

L. Medina.

Tieslietu ministrijas ieskatā, ja nevērtē to kopainu jeb sistēmu kā tādu, kuras ietvaros šis garantētā minimālā ienākuma pabalsts ir noteikts, nav iespējams nonākt pie objektīviem secinājumiem, ja vērtē šo ciparu atrauti no visa pārējā. Līdz ar to vienā vai otrā formā kopējā sistēma ir apskatāma un tās efektivitāte ir novērtējama.

J. Neimanis.

Tātad būtībā garantētais minimālais ienākums ir indikatīvs skaitlis, kur tātad katrai pašvaldībai ir kaut kāds zināms atskaites punkts, nosakot tālākos papildu maksājumus un atbalsta veidus.

Bet vēl jautājums. Vakar pieaicinātā persona Jānis Lazdiņš norādīja, ka cilvēka cieņā ietilpst arī izdevumi izklaidei un sportam, ka cilvēks nevar dzīvot tikai no maizes, mājokļa un apģērba vien, ka ir nepieciešamas arī sporta nodarbības, izklaide... Vai jūs tam piekrītat? Vai šie izdevumi arī tiek kaut kādā veidā segti trūcīgajām personām?

L. Medina.

To, ka pilnvērtīgai dzīvei cilvēkam ir vajadzīga gan fiziskā maize, gan garīgā maize, tam es tikai varu piekrist, bet ne visas garīgās maizes nozīmē izdevumus, ja varētu tā teikt. Ir pietiekami daudz, pietiekami plašs pasākumu klāsts, kas dod personai garīgo mierinājumu vai iespēju iepazīt kultūru, par ko nav jāmaksā.

Un šis arī būtu apskatāms no tāda viedokļa, ka šie pasākumi ir personai, kuras ir ar ļoti zemiem ienākumiem, un es nepretendēju uz ļoti zinošu viedokli, tas ir balstīts tikai uz maniem empīriskiem novērojumiem. Bieži vien ir pieejami bez maksas, kas ir tieši mērķēti uz to, lai šīs personas arī varētu piedalīties kultūras un sporta pasākumos. Bet kopumā cilvēka cieņas pilnai dzīvei, protams, ir nepieciešams gan izkustināt miesu, gan arī iegūt garīgo mierinājumu.

I. Ziemele.

Jā, paldies tiesnesim Neimanim. Tiesnesis Gunārs Kusiņš. Lūdzu!

G. Kusiņš.

Es vēlējos Jums jautāt saistībā ar Latvijas Pašvaldību savienību sniegto viedokli Satversmes tiesai. Un Latvijas Pašvaldību savienība saka, ka šis GMI līdz šim nav noteikts - ir nepareizs šis pienākuma formulējums un nepareiza šī pienākuma

finansēšanas kārtība. Un Latvijas Pašvaldību savienības viedoklis ir tas, ka Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likums saka, ka pašvaldības no pamatbudžeta izmaksā pabalstu garantētā minimālā ienākuma līmeņa nodrošināšanai un dzīvokļa pabalstu, bet likumā “Par pašvaldībām”, tāpat 15. pantā, kur ir autonomās funkcijas, kuras būtu jāfinansē no pašvaldību pamatbudžeta, šis GMI nav tieši norādīts.

Sakiet, lūdzu, kā tad tas iet kopā ar jūsu noteikto, ka tas ir minimālais līmenis, kas būtu valstī vienā apmērā visā valsts teritorijā nodrošināms? Vai valsts tam tieši dod naudu jeb nosaka, ka pašvaldības no pamatbudžeta to izmanto? Izmaksā no pamatbudžeta. Paldies.

L. Medina.

Tas, kā Tieslietu ministrija vērtē likumā “Par pašvaldībām” 15. pantā noteikto, kur ir paredzēts, ka pašvaldībām ir šādas autonomās funkcijas un viena no tām ir nodrošināt iedzīvotājiem sociālo palīdzību. Un tālāk jau par to, kā konkrētā veidā izpaužas sociālās palīdzības sniegšana, likumdevējs ir tālāk konkretizējis šajā likumā “Par sociālajiem pakalpojumiem un sociālo palīdzību”, tur jau detalizējot un konkretizējot, kādā veidā tas... kādas ir šīs izpaušmes formas, no kurienes finansē un tamlīdzīgi.

Precīzi pašvaldības pozīciju man būs ļoti grūti komentēt, jo man nav bijusi iespēja ar to iepazīties, bet tas ir tā, kā es no Tieslietu ministrijas skatpunkta lasu šos likumus to kopsakarā.

G. Kusiņš.

Jā, paldies.

I. Ziemeļe.

Paldies tiesnesim Kusiņam.

Man arī būtu viens vai divi jautājumi, paturpinot iepriekš uzdotos jautājumus.

Sakat, lūdzu, vakar Latvijas Banka savā viedoklī izteica tādu uzskatu, ka tāpat likumā, ko mēs esam pašreiz nosaukuši par šo Sociālo nodrošinājumu, vienkārši īsuma labad, tāpat iekļautie koncepti, proti, 32. pantā un uz priekšu... ka šie koncepti neesot tālāk precizēti. Likumdevējs tiem neesot iedevis tādu skaidrāku saturu un arī tvērumu un ka tas, protams, esot valsts ideoloģijas jautājums, proti, politikas jautājums.

Un šis tā kā būtu arī jautājums tieši Tieslietu ministrijai. Vai jūs šādam Latvijas Bankas viedoklim piekrītat, jo būtībā stāsts jau nav par šo summu, jautājums ir, kāpēc šāds konkrēti GMI maksājums kādiem plašākiem valsts politikas mērķiem. Vai jūs piekrītat tam, ko Latvijas Banka teica, ka viņiem ir sarežģīti komentēt, jo tie koncepti līdz galam nav definēti valstī?

L. Medina.

Es tiešām rūpīgi klausījos šajā sadaļā Latvijas Bankas izteikto viedokli. Man ir jāatzīst, ka es līdz galam nesapratu, tieši kādu konkretizācijas pakāpi Latvijas Banka sagaidītu no likumdevēja, jo tradicionāli likums neapraksta līdz pēdējai pilnībai katru satura elementu vai to elementu kopsakaru. Pie tam ir jāatzīst, ka visa sociālā nodrošinājuma tvērumu neapraksta šis viens likums. Tur ir virkne normatīvo aktu. Ir tā sadaļa, kas ir saistīta ar sociālo apdrošināšanu, šis ir sociālās palīdzības veidi, bet ir virkne vēl pakalpojumu vai citu atbalsta formu, kā, piemēram, kur ir noteikta piekļuve pakalpojumiem bez maksas personām, kas ir noteiktas citos normatīvajos aktos. Un tieši tāpēc šādi jautājumi, lai pilnībā izprastu sociālā nodrošinājuma saturu, tas vairāk ir tāds pētniecības jautājums vai politikas dokumentu jautājums, kur apskatītu līdzšinējo regulējumu un iezīmētu nākotnes attīstības plānu, nekā tāds viens likums, kas pateiktu visu, kas ir domājams par sociālo nodrošinājumu.

Līdz ar to man ir grūti komentēt, kāpēc Latvijas Banka izteica šādu viedokli, jo manā ieskatā izvērtējot normatīvo aktu kopumu, tas nav viegli, jo sistēma ir pietiekami sarežģīta, bet tas jau nenozīmē, ka ir neiespējami noskaidrot šo kopējo saturu. Un līdz ar to man ir grūti pievienoties tādā viennozīmīgā veidā šim Latvijas Bankas viedoklim.

I. Ziemele.

Jā. Paldies.

Nu, ja skatās uz 32. pantu, tad, protams, var secināt, ka 32. pants, šis mērķis tur ir definēts... un varbūt tā dilemma rodas tajā, ka uz šobrīdi mēs jau esam aizgājuši plašāk nekā 32. pantā definētais mērķis to pasaka, uz ko arī Latvijas Banka, teiksim, konstatējot savu šo viedokli šīs lietas apstākļos, man liekas, ka tas bija tas, uz ko viņi norādīja...

Jo mans nākamais jautājums... Ņemot vērā, ka jūsu viedoklī centrālā tēze ir tā, ka ir jāskatās arī uz šo maksājumu sistēmiski, ka tik tiešām ir Latvijā ļoti daudz dažādi atbalsta un pabalstu veidi un pasākumi, tad ir jautājums, vai, teiksim, šis kopsakarā ar

visiem pārējiem, ir šis nepieciešamais pasākums nevienlīdzības izlīdzināšanai sabiedrībā. Vai tas mērķis, teiksim, būtu cīņa ar nevienlīdzību, lai arī 32. pantā tur mazlietiņ savādāk likumdevējs to visu ir varbūt noformulējis. Kāds ir šis virsmērķis jūsu skatījumā? Jūs mazlietiņ runājat par sabiedrības interesēm un par personas interesēm, bet tāds lielais mērķis tad kas ir?

L. Medina.

Nu, vismaz Tieslietu ministrijas skatījumā tas lielais mērķis, kas būtu jānodrošina šo abu pušu vai sabiedrībai kopumā un katra individuālo interešu salīdzinājumam, par ko būtu jādomā, ir šis sociālais taisnīgums, sociālo atšķirību izlīdzināšana un iespēju vienlīdzība. Tie būtu tie virsmērķa elementi, par ko būtu jādomā, izsverot sabiedrības kopējās intereses un indivīda specifisko interesi sev personīgi vai saviem tuvākajiem nodrošināt pienācīgu dzīvi. Tas tāds sociāli izlīdzināma sabiedrība iespēju robežās.

I. Ziemeļe.

Nu, lūk, tāpat visa šī kopējā sistēma, par kuru Jūs esat runājusi, tā šos mērķus sasniedz?

L. Medina.

Šī kopējā sistēma, Tieslietu ministrijas ieskatā, noteikti ir vērsta uz šo mērķu sasniegšanu, bet vai viņa monetāri un faktiski sasniedz, to Tieslietu ministrija nespēj izanalizēt. Tas noteikti jāprasa ir kompetentajām ministrijām. Mēs no tādas tiesību sistēmas viedokļa... Tieslietu ministrijas vērtējums būtu, ka jā, bet vai faktiskie rezultāti un piemērošanas prakse tam atbilst, to Tieslietu ministrija nebūs kompetenta izvērtēt un izsecināt.

I. Ziemeļe.

Tāpat vēlreiz ļoti precīzi Jūs teicāt, no tiesību sistēmas viedokļa, jūsuprāt, tāpat izveidotajai sistēmai, ja viņu pareizi piemēro, vajadzētu sasniegt šo virsmērķi, kas ir nodrošināt sociālo taisnīgumu un vienlīdzīgās iespējas sabiedrībā. Tāpat tiesību sistēmā viss ir kārtībā.

L. Medina.

Tieslietu ministrijas ieskatā tiesību sistēmu vienmēr var pilnveidot. Es pa detaļām neuzņemos šādu vispārīgu apgalvojumu teikt, ka viss ir pilnīgi kārtībā, bet pieeja un veids, kā tas izdarīts, nodrošina šo mērķu sasniegšanu. Jā.

I. Ziemeļe.

Paldies. No tiesnešu puses uz šobrīdi tas būtu viss. Tātad es dodu vārdu tiesībsargam. Jansons kungs, Jums ir iespēja uzdot jautājumu Tieslietu ministrijai. Lūdzu!

Tiesībsargu mēs šobrīd nedzirdam, jā ir jāpārlādē noteikti sistēma...

Jā, atvienoties un pievienoties mēs aicinātu tiesībsargu.

(Pārtraukums)

I.Ziemeļe

Lūdzu, Jums ir iespēja uzdot jautājumus Tieslietu ministrijai.

J. Jansons.

Man būs vairāki jautājumi. Vienu uzdošu es un dažus vēl mana kolēģe.

Tātad, kā Tieslietu ministrija vērtē, vai minimālo ienākumu regulāras pārskatīšanas pienākuma..... nepietiekamība, bet neveic nekādus pasākumus, lai to paaugstinātu. Respektīvi, tiekas, runā, bet neko nedara. Un situācijā, kad varbūt pašvaldības iestāšanās zināmā tādā savā pozīcijā, ja nav pienācīga finansējuma, mēs nepiekrīsim saskaņot budžeta pozīcijas budžeta gatavošanas laikā.

L. Medina.

Paldies par jautājumu. Es ceru, ka man izdevās viņu līdz galam saprast, jo bija drusku skaņas pārrāvumi.

Lai konstatētu, vai valdība darīja visu iespējamo vai neiespējamo, būtu analizējams droši vien katrs no sarunu raundiem, lai izsecinātu, ka šajā gadījumā valdība ir nepamatoti atteikusies no iespējas paaugstināt konkrētajā gadā vai konkrētajā diskusiju ciklā šo pabalstu. Attiecībā uz konkrēto pabalstu tātad tomēr tur ir bijis progress un tas droši vien jau ir atzīmēts un man par to nav jāatkārto.

Bet vēlreiz runājot par šo dialogu, ir svarīgi vērtēt par visiem pasākumiem, par ko valdība un pašvaldības ir vienojušās sociālā nodrošinājuma jomā un, ja iespējams, kādā konkrētā brīdī tieši GMI nav panākta vienošanās to pacelt, tad iespējams, ka tajā periodā ir bijuši citi pasākumi, par ko ir puses vienojušās, bet Tieslietu ministrijas rīcībā šādas analīzes nav, kāds ir bijis progress kopumā par sociālā nodrošinājuma pilnveidošanu, tāpēc tādu detalizētāku atbildi par katru no gadījumiem ir neiespējami Tieslietu ministrijai sniegt.

J. Jansons.

Paldies. Kolēģei Inetai Rezevskaī būs vēl viens jautājums.

I. Rezevska.

Jā. Sakiet, lūdzu, no lietas materiāliem ir jau izskanējis, ka GMI līmeni nevar paaugstināt tāpēc, ka atsevišķas pašvaldības apgalvo, ka viņām nav pietiekamu līdzekļu, lai.....paaugstinātu GMI. Bet īstenībā tas nozīmē, ka viņām nav pietiekamu līdzekļu arī citu sociālo pabalstu ieviešanai, arī tiem, kas ir brīvprātīgās iniciatīvas pabalsti paredzēti pamatvajadzību apmierināšanai.

Vai Tieslietu ministrijas ieskatā šādā situācijā, domājot tieši par tām pašvaldībām, kurām nav to līdzekļu, mēs varam uzskatīt, ka valsts ir izpildījusi Sociālās palīdzības un pakalpojumu likuma 32. pantā noteikto, proti, panākt mērķi, sniegt sociālo atbalstu trūcīgām personām pamatvajadzību nodrošināšanai?

L. Medina.

Paldies par jautājumu. Es arī ceru, ka es viņu pareizi sadzirdēju, proti, jautājums, ja es pareizi sapratu, bija par to, ko darīt tajos gadījumos, ja pašvaldībai ir tik maz finanšu līdzekļu, ka nekādiem pabalstiem naudas nepietiek.

Kā jau es minēju, šis ir pietiekami sarežģīts jautājums un viņš tad iziet ārpus sociālā nodrošinājuma tvēruma. Un, kā jau es pieminēju, atbildot Satversmes tiesai, tiktāl, ciktāl Tieslietu ministrija ir sekojusi līdz argumenta, šis ir arī bijis viens no administratīvi teritoriālās reformas iemesliem, ko valdība rīkojās, lai pašvaldības būtu finansiāli spējīgākas un varētu nodrošināt savu pienākumu izpildi pienācīgā kārtā.

Un līdz ar to vēlreiz atkārtāju, tas ir viens no veidiem un šajos gadījumos to, cik lielā mērā valsts ar savu sadaļu tur var palīdzēt iesaistīties, tad droši vien to varētu Labklājības ministrija sīkāk jau atbildēt.

Bet no valdības kopumā tātad šis secinājums, ka atsevišķas pašvaldības nevar pilnībā īstenot savus pienākumus, arī bijis viens no tādiem būtiskiem soļiem, kā to mainīt ar administratīvi teritoriālo reformu.

J. Jansons.

Tomēr radās vēl viens jautājums, ja drīkst.

Tad no sistēmas viedokļa, no uzraudzības viedokļa, ja mēs redzam, ka faktiski arī atsaucoties uz to, ko Valsts kontroles ir konstatējusi un to, ko mēs esam norādījuši arī pieteikumā un papildus informācijā, vai tad tiešām var uzskatīt, ka šobrīd uzraudzības kontrole par politikas dokumentiem un to, kas ir noteikts tiesību aktos, ir pietiekama un vai tiešām tie likumos noteiktie mērķi caur šo te uzraudzību ir konstatēti, ka ir sasniegti?

L Medina.

Kā jau es minēju, tad Valsts kontroles atzinums ir pārāk nesens, lai spētu komentēt, kas tur ir ierakstīts un varētu novērtēt, kādā veidā ir analizēta šī sistēma.

Bet no tādas savas pieredzes citos jautājumos, es varu tikai secināt, ka noteikti uzraudzības un kontroles mehānismi lielākoties ir pilnveidojami un tāpēc es arī uzsvēru, ka tas ir tieši sabiedrības interesēs, lai šo līdzekļu izlietojums būtu lietderīgs. Ja šī kontrole ir bijusi nepietiekama vai nepietiekami mērķtiecīga, tā ir pilnveidojama. Tas ir tieši, lai sasniegtu šo līdzekļu izlietojuma lietderību, jo mēs visi zinām, ka kopējie publiskie līdzekļi valstij un pašvaldībai kopā skaitot Latvijā nav tik ievērojami, lai nodrošinātu visas vajadzības, tāpēc viņas ir salāgojamas un tērējamas saprātīgi.

J. Jansons.

Paldies.

I. Ziemele.

Paldies par jautājumiem. Paldies arī par atbildēm.

Valdības pārstāvei Celmiņas kundzei arī ir iespēja uzdot jautājumus Tieslietu ministrijai, ja tādi ir radušies.

E. Celmiņa.

Nē, paldies. Nebūs jautājumu.

I. Ziemele.

Tā tad paldies. Kolēģi, es domāju, ka mēs uz šo brīdi varam tad noslēgt Tieslietu ministrijas uzklaušīšanu. Es gribētu pateikt paldies Medinas kundzei par pieslēgšanos.

Un kā nākamo es gribētu aicināt tā tad Latvijas Lauksaimniecības universitātes Uztura katedras docenti ekonomikas tiesību zinātņu doktori Ingrīdu Milleri.

Es arī ceru, Milleres kundze, ka Jūs esat sapratusi, par ko mēs šeit tā tad šķēpus laužam, jāsaka tā, un ka Jūs varēsiet dot arī savu tādu fokusētu ievirzi no savas zinātnes skatupunkta.

Lūdzu!

I. Millere.

Labdien, godājamā tiesa! Es gribēju savu viedokli izteikt par uztura groza aprēķinu, ko man lūdza teikt un gribēju teikt, ka es šo uztura groza aprēķinu balstīju uz izdevumiem cilvēkiem ar zemu aktivitātes līmeni, jo, kā es sapratu, tad sociālā nodrošinājuma pabalsti saņēmēji galvenokārt ir cilvēki ar invaliditāti un pensijas vecuma sasniegušie.

Līdz ar to tas enerģijas daudzumam, šajā uztura grozā, būtu jāsniedz vismaz šīs 2000 kalorijas dienā, tā būtu tāda minimālā norma. Līdz ar to, balstoties uz šo enerģijas grozu, es tālāk aprēķināju uzturvielu daudzumu un tālāk jau konkrētu produktu daudzumu, kas ietilptu, lai nodrošinātu šo enerģijas devu dienā, protams, sabalansēti gan olbaltumvielas, gaļas produkti, piena produkti, dārzeņi, augļi, ogas, graudaugi un līdz ar to beigās aprēķināju arī šo produktu mazumtirdzniecības cenas...

I. Ziemele.

Es atvainojos... Milleres kundze, mums ir kaut kāds troksnis, tieši sakaros ar jums. Vai Jums tur kaut kāda... no skaņas viedokļa ir ļoti sarežģīti... Jums tur nav iespēja to troksni novērst?

I. Millere.

Ja neskan... es nezinu...

I. Ziemele.

Skaidrs. Mēs mēģināsim Jūs klausīties... es jūs vienkārši brīdinu, ka mums uz tā trokšņa fona ir diezgan pagrūti Jūs dzirdēt. Varbūt lēnāk un mikrofonā. Paldies.

I. Millere.

Es mēģināju izskaidrot metodiku, kādā veidā es nonācu pie šī vidējā vai minimālā uztura groza, kura šis apjoms ir šīs 2000 kalorijas un ievietojot šajā grozā šos nepieciešamos pārtikas produktus, kas cilvēkam dienā būtu jāsaņem, tie, ir, protams, gan gaļas, gan piena, gan dārzeņu produkti, gan graudaugu produkti, dažādi putraini, maize un tā tālāk. Beigās aprēķināju visu šo cenu, pēc iespējas lētākās cenas šiem produktiem meklēju, kas kopā veidoja 3,12 eiro diena.

Nu, tāds, teiksim, ir šis mans minimālais uztura grozs, kas cilvēkam būtu jāsaņem ar zemu aktivitātes līmeni.

Ja mēs runājam par cilvēkiem, kuri strādā un sporto, tas, protams, būtu nedaudz jau vairāk, nu, vismaz par kādiem 10 procentiem vairāk.

I. Ziemele.

Jā. Skaidrs. Paldies. Tas tāpat ir zinātniski aprēķināta konkrēta summa.

Tiesnesim Aldim Laviņam būs jautājumi Jums. Lūdzu!

A. Laviņš.

Milleres kundze, paldies Jums par viedokli. Man ir tikai viens jautājums un tas ir saistīts ar to informāciju, ko mēs varam izlasīt pieteikumā, kas ir Satversmes tiesai iesniegts. Tajā ir minēts, ka Eiropas Komisijas finansētā projekta “Eiropas budžeta paraugu tīkls”, kurā pētīts pārtikas patēriņa grozs Rīgā, secināts, ka veselīgam uzturam vienai personai ir nepieciešami 153 eiro. Te veidojas tāda atšķirība ar Jūsu teikto.

Varbūt Jūs varētu pāris apsvērumus, kāpēc veidojas šī atšķirība? Tā nav liela, bet tomēr veidojas.

I. Millere.

Kā jau es teicu, es aprēķināju to minimālo ar zemu aktivitātes līmeni šo enerģijas devu. Ja tiek rēķināts cilvēkam ar vidējo aktivitātes līmeni, tad, protams, šī summa būs lielāka. Nu, teiksim, manā ieskatā tā varētu būt ap šiem 4 eiro. Bet es vēl neesmu arī likusi klāt našķus, saldumus, teiksim, tā - cukuru es minimālo devu iekļāvu, lai var pats pagatavot kādus ķīseļus, bet, protams, tur nav teiksim tādas, nu, drīzāk jāsaņem uzkodas iekšā...

A. Laviņš.

Jā, labi. Atbilde ir skaidra. Tātad no tā, ko mēs varam lasīt kas ir minēts pieteikumā, tiešām nav paskaidrots, vai tur ir kāds našķītis arī ietverts 153 eiro norādītajā summā, tāpēc, acīmredzami, te pretrunas nemaz nav. Paldies.

I. Ziemele.

Paldies tiesnesim Laviņam. Tiesnese Sanita Osipova. Lūdzu!

S. Osipova.

Jūs šajā lietā piedalāties kā uztura speciāliste un mums kā juristiem ir visai attālinātas zināšanas noteikto par to, kā pareizi ēst.

Un šajā lietā mēs redzam, ka bez tās naudas summas, ko persona saņem, viņai ir iespēja tikt arī pie pārtikas pakām. Pārtikas pakās vienmēr ir tie produkti, kas var ilgi glabāties, un, ja tas ir piens, tas ir noteikti sausais piens un tas ir olu pulveris. Un man Jums kā uztura speciālistei ir vēlēšanās pajautāt, cik nozīmīgi personas veselībai ir ēst svaigus produktus un vai persona ilgtermiņā var pārtikt no olu pulveriem un piena pulveriem. Paldies.

I. Millere.

Jā. Tieši tā. Tas viens Jūsu teiktais vārds jau faktiski ietver šo atbildi. Jo ilgtermiņā noteikti tas nevar būt. Nu, ja šādi apstrādāti produkti, tie tomēr ir ar zemāku uztura vērtību tieši šajā ziņā, ka tieši šie vitamīni, minerālvielas tur ir mazāk. Varbūt šīs olbaltumvielas tur būs, bet tieši tās pārējās uzturvielas, kas arī cilvēkam būtu vajadzīgas. Un tas būtu tas galvenais. Un šādas pakas ir piegādājot, nekad nevar iekļaut tomēr to visu sortimentu, kas tur būtu vajadzīgs. Jo gatavojot šādas pakas, tiek pievērsts vairāk uzmanības šiem derīguma termiņiem, uzglabāšanas apstākļiem, transportēšanai un daudziem citiem jautājumiem, nevis tam uztura sabalansētībai.

S. Osipova.

Paldies. Ja es jūs pareizi saprotu, tad pārtikas pakas var būt palīdzība ģimenei krīzes situācijā vai personai krīzes situācijā. Tajā pašā laikā ilgtermiņā vienalga, vai tā ir persona ar invaliditāti vai te ir runa par bērniem, vai par kādām citām grupām, kuras ir šajā trūcīgo grupā, ilgtermiņā patiesībā tas var būt apdraudējums veselībai, jo nav pilnvērtīgs uzturs.

I. Millere.

Tieši tā. Pilnīgi, pilnīgi pareizi. Tā kā ilgtermiņā to noteikti nevarētu lietot.

S. Osipova.

Paldies par Jūsu atbildi.

I. Ziemele.

Paldies. Tiesnešiem uz šo brīdi jautājumu nav. Vai tiesībsargs vēlētos uzdot ekspertei jautājumu?

J. Jansons.

Nē, paldies. Viss ir izsmēlošs un saprotams.

I. Ziemele.

Paldies. Un vai valdības pārstāvei būtu jautājums Milleres kundzei?

E. Celmiņa.

Nē, paldies.

I. Ziemele.

Tā, paldies. Milleres kundze, paldies par šī fakta noskaidrošanu priekš mums lietā. Paldies jums par pieslēgšanos.

Kā nākamos es aicinātu Labklājības ministrijas pārstāvjus. Tā... Es gaidu, kamēr Labklājības ministrija mums pievienosies...

Labdien, es skatos, ka mums ir pievienojusies Ilze Skrodele-Dubrovskā, mums ir pievienojusies Maruta Pavasare. Atbilstoši tāpat Valsts sekretāra parakstītajai pilnvarai, man vajadzētu trīs personas no Labklājības ministrijas. Līga Āboliņa vēl arī ir pievienojusies.

Tāpat, lietas dalībniekiem es varu apstiprināt to, ka..., ja Skrodeles kundze izslēgtu mikrafonu, tad es varētu turpināt, paldies.

Tāpat Satversmes tiesā ir Labklājības ministrijas Valsts sekretāra pilnvara, kas ir izsniegta Līgai Āboliņai, Ilzei Skrodelei-Dubrovskai un Marutai Pavasarei.

Un tāpat arī mēs esam pārliecinājušies par šo minēto personu identitāti. Un man arī ir personu apliecinošie dokumenti, tāpat mums ir iesniegti un ir pieejami lietā.

Ja es pareizi saprotu, tad Labklājības ministrijas viedokli sāks paust, kā pirmā, Skrodeles-Dubrovskas kundze. Tā ir? Tā ir.

Tā tad jūs jau dzirdējāt, cik tālu jautājumu noskaidrošanā mēs esam tikuši. Protams, ka Labklājības ministrijai būs acīmredzami arī daudz ko stāstīt un mums arī būs daudz ko jautāt.

Bet nu, Skrodeles-Dubrovskas kundze, mēģiniet tad tomēr koncentrēti. Lūdzu!

I. Skrodele-Dubrovka.

Labdien, godātā tiesa!...

I. Ziemeļe.

Es atvainojos, Jūsu pusē ir ļoti liela atbalss... grūti pateikt, kādā telpā Jūs runājat... Jūs esat trīs vienā telpā? Tagad būtu labāk...

I. Skrodele-Dubrovka.

Labdien, godājamā tiesa! Atbalstot Ministru kabineta pozīciju, Labklājības ministrija piekrīt, ka ir nepieciešams pilnveidot minimālā ienākuma līmeņa sistēmu, lai veicinātu iedzīvotāju ar zemiem ienākumiem materiālās situācijas uzlabošanu.

Garantēto minimālo ienākumu līmenis un no tā izejošais pabalsts, kas tiek piešķirts, ir tikai viens no sistēmas elementiem kopējā sociālā atbalstu sistēmā. Un tikai viena šī GMI pabalsta priekšnostatīšana iepretim šīm te visām cilvēku pamatvērtībām, būtu nekorekta.

2014. gadā Labklājības ministrija un Ministru kabinets apstiprināja koncepciju par minimālā ienākuma līmeņa noteikšanu un tā tad koncepcijā šis piedāvātais minimālo ienākumu līmenis aprēķināts pēc šīs noteiktās metodoloģijas un sociāli ekonomiski pamatots. Tas jau izskanēja no iepriekšējiem runātājiem. Un koncepcija paredz minimālo ienākumu līmeni noteikt šo 40 procentu apmērā no mājāsaimniecības rīcībā esošo ienākumu mediānas, pārrēķināts uz ekvivalento patērētāju, piemērojot šo ekvivalences skalu.

Mājāsaimniecību locekļiem šis piešķirtais ekvivalences svars ļauj izdarīt pieņemumu par papildu vajadzībām katram nākamajam mājāsaimniecības loceklim un noteikt mājāsaimniecības ienākumus, kas atspoguļo palielinātās izmaksas par katru nākamo mājāsaimniecības locekli. Savukārt trūcīgas personas ienākumu līmeni piedāvāts noteikt 40 procentu apmērā no ienākumu mediānas, bet GMI līmeni 20

procentu apmērā no mājsaimniecībā esošās ienākumu mediānas, piemērojot ekvivalences skalu.

Koncepcijas pakāpeniskai ieviešanai ministrija no 2017. gada izstrādā un iesniedz Valsts kancelejā trīs politikas plānošanas dokumentus, tātad šos plānus 2018.–2020. gadam, 2019.–2020. gadam un pēdējais plāns 2020.–2021. gadam. Šis plāns gan konceptuāli tika atbalstīts, bet ar nosacījumu, ka tiks izvērtētas šīs aktivitātes esošā valsts budžeta procesa izskatīšanas gaitā. Plānā iekļauto pasākumu īstenošana paredzēta gan no valsts, gan arī pašvaldību budžeta līdzekļiem, līdz ar to paredzot solidāru pasākumu kopumu starp valsts un pašvaldības atbalstu iedzīvotājiem ar zemiem un ļoti zemiem ienākumiem. Proti, plāns paredzēja no 2020. gada ieviest pasākumus, kuru finansē no valsts budžeta: minimālo valsts pensiju apmēra paaugstināšana, sociālā nodrošinājuma pabalsta paaugstināšana, savukārt no 2021. gada īstenot pasākumus, kurus jāfinansē no pašvaldību budžeta: trūcīgas ģimenes ienākumu līmeņa paaugstināšana, garantētā minimālā ienākumu līmeņa paaugstināšana un vienotas maznodrošinātās ģimenes personas ienākumu līmeņa noteikšana valsts sniegtajiem atbalsta pakalpojumiem.

Taču valsts fiskālās telpas ierobežojuma dēļ, plānā noteiktos pasākumus pilnā apmērā, nav bijis iespējams realizēt. Lai saglabātu politikas virzību, kas vērsta uz nabadzības un sociālās atstumtības mazināšanu, prioritāri tiek virzīti pasākumi valsts atbalsta palielināšanai pensijas vecuma cilvēkiem, kuri saņem minimālās vecuma pensijas un personām ar invaliditāti, gan valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta saņēmējiem, gan minimālo invaliditātes pensiju saņēmējiem.

GMI pabalsts ir pēdējais iespējamais atbalsts no publiskajiem resursiem iedzīvotājiem ar viszemākajiem ienākumiem vai bez ienākumiem vispār.

GMI pabalsta mērķis galvenokārt ir nodrošināt personas vajadzību pēc pārtikas un ēdiena, kas ir viena no Sociālo pakalpojumu palīdzības likumā noteiktajām pamatvajadzībām.

GMI līmenis var tikt salīdzināts ar vistrūcīgāko mājsaimniecību šīs te pirmā ienākuma kvintiles izdevumiem pārtikai. Tas 2016. gadā bija 60,9 eiro uz vienu mājsaimniecības locekli. Tādējādi GMI pabalsta apmērs 2016. gadā nodrošināja vajadzību pēc pārtikas aptuveni 82 procentu apmērā. Savukārt papildus pašvaldības sniegtajam atbalstam trūcīgajām personām kopš 2015. gada ir pieejams Eiropas Savienības atbalsta fonds vistrūcīgākajām personām — atbalsts pārtikas un

pamatmateriālās nodrošināšanas mazināšanai, tādējādi kompensējot ar šo te GMI pabalstu nenosegto izdevumu pozīciju daļu pārtikas iegādei.

Es arī vēlos vērst uzmanību, ka augstāku GMI līmeni 2018. gadā bija noteikušas jau 27 pašvaldības dažādām iedzīvotāju grupām. Piemēram, vecuma pensiju saņēmējiem, invaliditātes pensiju saņēmējiem, bērniem un vēl citām personām. Šajās ikgadējās sarunās starp ministriju un Latvijas Pašvaldību savienību tiek rosināts pārskatīt un noteikt augstāku GMI līmeni ikgadēji. Lai arī katru gadu ministrija piedāvā vairākus risinājumus GMI līmeņa paaugstināšanai, tajā skaitā sniedzot gan analīzi par pabalstu saņēmēju skaita izmaiņām, gan izmaiņām GMI pabalstu saņēmēju struktūrā, gan par finansiālo ietekmi uz pašvaldību kopējo budžetu pie paaugstinātām GMI vērtībām. Laika periodā no 2013. gada līdz 2017. gadam netika panākta vienošanās par GMI līmeņa paaugstināšanu. Paaugstināt GMI līmeni mums izdevās vienoties 2018. gadā, kad tas tika noteikts 53 eiro apmērā 2019. gadā un 2020. gadā 64 eiro apmērā.

Sociālo palīdzību klientam sniedz pamatojoties uz materiālās situācijas resursu izvērtējumu, uz ienākumu un īpašuma novērtējumu, individuāli paredzot katra klienta līdzdarbību.

Lai veicinātu trūcīgo personu iesaistīšanos darba tirgū, Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 37. panta 3.¹ daļā ir noteikts, ka trūcīgas personas materiālais stāvoklis, ja uzlabojas un tās ienākumi palielinās uz darba attiecību pamata vai no saimnieciskās darbības, pašvaldības sociālais dienests, kas piešķir sociālo palīdzību, vienu reizi kalendārā gadā, trīs kalendāra mēnešus neņem vērā šos ienākumus līdz valstī noteiktās minimālās mēneša darba algas apmēram. No šā ienākuma personai darbaspējīgā vecumā, kura uzsākusi gūt ienākumus, ar to motivējot personas uzsākt arī darba attiecības, tomēr vēl trīs mēnešus nezaudējot sociālo atbalstu iepriekš minētajā apmērā.

Likumi un Ministru kabineta noteikumi Sociālās palīdzības jomā nosaka šo kopējo ietvaru, bet katra pašvaldība savā administratīvajā teritorijā ar saviem saistošajiem noteikumiem izveido sociālās palīdzības sistēmu. Taču vienotas izpratnes veicināšanai Labklājības ministrija ir izstrādājusi vadlīnijas sociālās palīdzības piešķiršanai, kur vienkopus apkopot informāciju par sociālās palīdzības principiem, piešķiršanas kritērijiem un nosacījumiem to saņemšanai.

Savukārt, lai nodrošinātu, ka pašvaldība savos saistošajos noteikumos nenosaka prettiesiskus vai nepamatotus ierobežojumus sociālās palīdzības pabalsta saņemšanai, nodrošinot šo vienoto attieksmi pret visām ģimenēm un personām, nepieciešamā

atbalsta piešķiršanā, ministrijas speciālisti regulāri savas kapacitātes ietvaros caurskata arī pašvaldības saistošos noteikumus. Un ja tiek konstatētas kādas šīs nepilnības, tad par nepieciešamajiem labojumiem un precizējumiem mēs informējam gan Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministriju, gan arī pašu konkrēto pašvaldību.

Kā arī vēlos pieminēt, ka periodiski turpinām sadarbību gan ar Tieslietu ministriju, gan arī ar Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministriju, lūdzot izvērtēt pašvaldību saistošo noteikumu atsevišķu normu tiesiskumu, ja tiek saņemtas sūdzības no iedzīvotājiem.

Labklājības ministrija ikgadēji rīko metodiski informatīvās sanāksmes visos Latvijas reģionos, kur mēs runājam un diskutējam ar profesionāļiem. No sociālajiem dienestiem nereti piedalās arī pašvaldības politikas veidotāji. Tur par ļoti dažādiem ar sociālo jomu saistītiem jautājumiem mēs gan aktualizējam, kas no pašvaldību puses nāk un tiek teikts kā aktuāls esam un, kas būtu uzlabojams normatīvajā regulējumā, gan arī par tām problēmām, ko reāli sociālie dienesti saskata uz vietas strādājot un sniedzot šo atbalstu Latvijas iedzīvotājiem. Kā arī ministrija regulāri veic sociālo pakalpojumu kvalitātes kontroli sociālajos dienestos atbilstoši mūsu kapacitātei un iespējām.

Tas būtu tā īsumā viss no Labklājības ministrijas puses. Paldies.

I. Ziemeļe.

Paldies. Vai no ministrijas pārējās divas kolēģes kaut ko papildinātu?

I. Skrodele-Dubrovska.

Tā kā pagaidām nē, bet ja būs jautājumi.

I. Ziemeļe.

Skaidrs. Paldies par šo precizējumu.

Tādā gadījumā jautājumi, lūdzu. Tiesnesis Aldis Laviņš. Lūdzu!

A. Laviņš.

Paldies Labklājības ministrijas pārstāvei par sniegto viedokli.

Pirmais jautājums ir šāds. Vai valdība, nosakot GMI līmeni, ņem vērā visas tiesību aktos definētās pamatvajadzības? No Jūsu teiktā es sapratu, ka runa ir tikai par to vajadzību, kas attiecas uz ēdienu.

I. Skrodele-Dubrovska.

Jā, kā jau es minēju savā teiktajā, mēs šo GMI pabalsta apmēru uzskatām tiešām kā šo daļu tikai šo pārtikas ēdiena nodrošināšanai pēc tā šobrīdējā noteiktā līmeņa.

A. Laviņš.

Sakiet, lūdzu, vai šā tiesību aktu interpretācija, es pat nevaru šobrīd noteikt, kuru... tā tad jautājums būs, vai šāda interpretācija ir saskanīga ar Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 32. pantu, kāds ir sociālās palīdzības mērķis?

I. Skrodele-Dubrovska.

Tā tad sociālās palīdzības mērķis ir sniegt šo materiālo atbalstu trūcīgām un maznodrošinātām personām un krīzes situācijā. Es gribētu vērst uzmanību, ka garantētā minimālā ienākuma pabalsts ir tikai un vienīgi viens no daudzajiem sociālās palīdzības pabalsta veidiem, tajā skaitā arī pašvaldības papildus nosaka dažādus uz ienākumiem izvērtētus pabalstus, kurus piešķir iedzīvotājiem individuāli izvērtējot katru konkrēto šo situāciju.

A. Laviņš.

Šo argumentu par to, ka GMI ir viens no elementiem sociālās drošības sistēmā, mēs dzirdam teju no katra, kas uzstājas šajā tiesas sēdē. Bet tomēr jautājums bija: uz kāda, jāsaka tā, tiesību akta pamata jūs izdarāt secinājumu par to, ka nosakot GMI līmeni, ir jāņem vērā tikai viena no tiesību aktos definētajām pamatvajadzībām. Es šo vēlos saprast.

L. Āboliņa

Paldies, godātā tiesa, par jautājumu precizēšanu. Es papildināšu kolēģi un piebildīšu, ka, kā jau arī godātā tiesa sākumā norādīja uz to, ka garantētais minimālais ienākums patiešām veido tikai vienu šauru daļu no sociālā nodrošinājuma gadījumos, kad personai ir nepieciešama individuāla palīdzība tās problēmu risināšanā un viens no... tā tad papildus tam, ka personai ir nepieciešams nodrošināt pārtiku, tā ir vesela virkne Valsts sociālo pabalstu likumā, proti, 11 pabalsta veidi, ko nodrošina valsts regulāri un 3 papildus vienreizēji pabalsta veidi.

Tāpat attiecībā uz mājokli, kas ir viena tiesība... pamattiesība personai izrietoša no tās vajadzību nodrošināšanu, kas ir šis te dzīvokļa pabalsts.

Tāpat šajā sistēmā ietilpst sociālie pakalpojumi, kas individuāli izvērtējot personai ir jānodrošina, saprotot, kas tieši ir tās vajadzības, kas ir nepieciešamas un tāpat ir nemateriāla veida palīdzība arī dažāda inventāra, tāpat apģērba un tamlīdzīgā veidā, kas personai, izvērtējot tās individuālo situāciju gadījumā, kad tā ir vērsusies pie sociālā dienesta, sociālajam dienestam ir jāizvērtē.

Tātad garantētais minimālais ienākumu līmenis, kas tiek garantēts naudiskā veidā un ir ne mazāk kā 64 eiro, pat daudzu pašvaldību gadījumā vairāk, ir tikai viens sistēmas elements, kuru primāri, protams, var izmantot elementārajām vajadzībām, jo citus ar cilvēka tiesībām saistītus aspektus ir iespējams sasniegt arī ar citiem valsts un pašvaldību pabalsta mehānismiem. Paldies.

A. Laviņš.

Jā... nu, es... šobrīd ir jāpārdomā, nupat ko Jūs minējāt un, manuprāt, pirmo reizi šajā tiesas sēdē izskan šāda pozīcija, ka GMI mērķis ir segt tos izdevumus, kas vērsti vienas no pamatvajadzību nodrošināšanas, kas ir ēdiens. Ministru kabineta pārstāvei, kad tika vaicāts par sociāli atbildīgas valsts principu tvērumu, tika sniegts mums skaidrojums, ka katrā ziņā GMI līmenis tiek saistīts ar trīs pamatvajadzību nodrošināšanu. Un šīs trīs bija mājoklis, apģērbs un ēdiens. Kā Jūs skaidrojat šo nesakritību?

M. Pavasare.

Labdien, godātā tiesa! Ja es varētu papildināt teikto. Tātad likuma 32. pants nosaka sociālās palīdzības mērķi, bet likuma 35. pants nosaka sociālās palīdzības pabalstu veidus, kur GMI pabalsts ir tikai viens no šīs sistēmas sastāvdaļām. Tur ir gan dzīvokļa pabalsts, gan pabalsts izglītībai, gan veselībai un tas veido šo te sociālās palīdzības sistēmu.

Tas būtu viss, ko es gribētu papildināt.

A. Laviņš.

Jā, labi. Tātad Jūs arī minējāt par to, ka Labklājības ministrija veic uzraudzību par to, kā funkcionē sociālās palīdzības sniegšanas sistēma, tostarp, kā tā tiek regulēta pašvaldību normatīvajos aktos un, ja ir kādas neatbilstības, jūs arī informējat attiecīgo kompetento ministriju un pašu pašvaldību.

Vai Labklājības ministrijai ir informācija par to, ka nupat to, ko Jūs man skaidrojāt, ka GMI ir tikai viens no sociālās palīdzības veidiem, ir arī dzīvokļu pabalsts un tad šis jautājums attiecas uz dzīvokļa pabalstu. Mēs varam redzēt, ka šī situācija par dzīvokļa pabalsta piešķiršanu ir ļoti atšķirīga atkarībā no pašvaldības, kurā persona dzīvo. Jūsu iesniegtajās tabulās mēs varam redzēt, ka šīs summas uz vienu personu variē no 1 eiro un citur ir pat nulle šīs pamatvajadzības nodrošināšanai. Ir pat nulle līdzekļu pašvaldībā piešķirti, citās ir 70, 80 eiro uz personu piešķirts.

Kā tad nupat skaidrotais, ka, lūk, ir bez GMI vēl ir dzīvokļa pabalsts un tas nodrošina šo citu pamatvajadzību īstenošanu. Kā tad realitātē tas notiek? Vai šī iesniegtā informācija ir kaut kas jauns Labklājības ministrijai? Vai Labklājības ministrija to ir zinājusi un ir vērsusi uzmanību atbildīgās iestādes?

M. Pavasare.

Ja es varētu papildināt. Ja ir runa par to datu analīzi, ko mēs veicām par 2018. gadu, par GMI pabalsta saņēmējiem, konkrēti katrā pašvaldībā, kādus papildus sociālās palīdzības pabalstus saņem šie te cilvēki. Tad tur tiešām šī situācija ir ļoti atšķirīga, jo, kā Jūs jau teicāt, Latvijā kopumā tas vidējais pabalsta apmērs ir 45 eiro, toties Rīgā tas ir 79 eiro. Tā tas ir iespējams tādēļ, ka Ministru kabineta noteikumi ļauj pašvaldībām pašām noteikt augstāku garantētā minimālā ienākuma līmeni, ko 2018. gadā bija izmantojušas 27 pašvaldības un noteikušas pensionāriem-invalīdiem maksimālo GMI līmeni līdz 128 eiro. Tas dod iespēju šajās pašvaldībās dzīvojošajiem cilvēkiem saņemt daudz augstāku šo te palīdzību.

Bet, ņemot vērā, ka tā ir pašvaldību autonomā funkcija, tas tiešām ir pārsvarā uz pašvaldības izvēli, kādā veidā viņi šo te sociālās palīdzības sistēmu veido. Ir pašvaldības, kuras izmaksā daudzus citus ienākumu testētus pabalstus, bet garantētā minimālā ienākuma līmeni atstāj valsts noteiktajā zemākajā līmenī. Tas ne vienmēr ir saistīts ar finanšu resursiem, jo, piemēram, Rēzekne noteikusi visām grupām 128 eiro, bet Ventspils, Jelgava un vēl dažas citas nekad nav pacēlušas šo te GMI augstāku par valsts noteikto minimumu.

A. Laviņš.

Mans jautājums tomēr bija par sistēmas esību. No Tieslietu ministrijas pārstāves mēs varējām dzirdēt viedokli, ka aplūkojot šo sociālās drošības sistēmu, ja tā varētu teikt, ar neasu acs uzmetienu, acs skata uzmetienu, ja tā es drīkstu tēlaini izteikties, tad

kopumā var nonākt pie secinājuma, ka sistēma ir jaudīga un spēj sniegt nepieciešamo atbalstu. Un tad, kad es Jums vaicāju, ja GMI, respektīvi, kādu funkciju pilda GMI, Jūs man atbildat, ka ar šo instrumentu ir mērķēts segt tikai vienu pamatvajadzību. Un pārējie sociālās palīdzības instrumenti ir tie, kas nodrošina pārējās vajadzības.

Un tad, kad es Jums vaicāju par dzīvokļa pabalstu, Jūs atnākat atpakaļ uz GMI, kur pašvaldības var noteikt krietni vien lielāku GMI līmeni un sakāt, ka, lūk, šis ir tas avots, kādā veidā arī šī cita vajadzība tiek nodrošināta. Tad es tur noteikti redzu savstarpēju pretrunu, kas neliecina par sistēmas esību. Izskaidrojiet, lūdzu, šo. Kā lai to pasaka – pirmsšķietamo, varbūt tikai šķietamo pretrunu?

M. Pavasare.

Jā, es mēģināšu papildināt. Protams. Dzīvokļa pabalsts šobrīd ir noteikts kā pabalsts, kā tāds, kurš ir pašvaldībai tā kā viens no diviem obligāti izmaksājamiem pabalstiem... sociālās palīdzības pabalstu veidiem, kas ir jāizmaksā trūcīgajām un maznodrošinātajām ģimenēm, personām, bet šis praktiskais izpildījums patiešām ir ļoti atšķirīgs. Ņemot vērā, ka tā arī ir jau pašvaldības autonomā funkcija, pašvaldībām ir dotas tiesības realizēt šo te funkciju kā viņas to saskata par nepieciešamu. Minimālā ienākuma koncepcijā un plānos mēs esam diskutējuši, runājuši un būtībā nonākuši pie tāda secinājuma, ka būtu nepieciešams noteikt pamatprincipus un vismaz izdevumu pozīcijas šiem te dzīvokļu pabalstam, lai viņi tomēr tuvinātos Latvijas valstij, lai viņi būtu līdzīgi un, lai šis pabalsts tiktu izmaksāts visur Latvijas valstī katru mēnesi nevis kā atsevišķās pašvaldībās tikai reizi gadā.

A. Laviņš.

Jā, paldies. Tātad ir saklausāms tas, ka šī sistēma ir jāuzlabo. Sistēma ir, bet sistēma ir jāuzlabo.

Pat metodoloģiju. Kādā veidā tiek noteikts GMI. Bija iepriekš 53, šobrīd ir 64 eiro mēnesī vienai personai. Sakiet, lūdzu, vai šī esošā sistēma vai metode, kādā tiek noteikta šī summa, ļauj ikvienam saprast veidu, kādā šī summa tiek noteikta?

I. Skrodele-Dubrovka.

Jā, paldies par jautājumu. Tātad kā jau minēju savā uzrunā, tad, mūsaprāt, šī te sistēma par minimālā ienākuma līmeņa sistēmu, ja mēs runājam kopumā, būtu jāuzlabo. Tā ir viennozīmīgi arī mūsu pozīcija. Un šis te garantētā minimālā ienākumu līmeņa

apmērs būtu jānosaka pamatojoties, kā es jau minēju, šie te 20 procenti no ienākumu mediānas, kuras tiek aprēķināta, atbilstoši izvērtējot esošos mājsaimniecības ienākumus. Šobrīdējā mūsu metode, veids, pieeja kā tiek noteikts garantēto minimālo ienākumu līmenis ir tāds, kā jau viņš izskanēja, Labklājības ministrijai vienojoties ar Latvijas Pašvaldību savienību un pēc tam virzot tālāk šo te apmēru Ministru kabinetā pieņemšanai.

Vēl mana kolēģe varētu papildināt.

M. Pavasare.

Ja es varētu papildināt. Ja mēs atgriežamies vēsturē, tad, kad bija pilnais iztikas minimums, kuru rēķināja Centrālā statistikas pārvalde un tajā skaitā pārtikas izdevumu daļu, tad mēs uz pašvaldību sarunām gatavojoties vienmēr tā kā mazliet salīdzinājām šo te garantēto minimālo ienākumu līmeni ar šo te iztikas minimuma pārtikas daļu. Bet nu tad, kad tika izstrādāta koncepcija un tur bija citi principi paredzēti, kā relatīvā pieeja šai te jautājumu risināšanai, un iztikas minimums vairs netiek aprēķināts, nu tas tad tika ņemti vērā statistikas dati, inflācijas rādītāji. Mēģinājām dažādus tos pieauguma rādītājus piedāvāt pašvaldību sarunās.

A. Laviņš.

Labi. Paldies.

Mēs iepriekš pieskārāmies šiem lielajiem sociālā nodrošinājuma sistēmas virsmērķiem — par vienlīdzīgām iespējām visiem, par sociālā taisnīguma nodrošināšanu Latvijas valstī. Un kontekstā ar šiem lielajiem mērķiem šajā lietā, kurā ir apstrīdēts tikai GMI līmenis, tātad Ministru kabinets un daudzas pieaicinātās personas tomēr mums norāda, ka GMI ir jāvērtē kopējā sociālās drošības sistēmā. Gan sociālās apdrošināšanas veidi ir jāņem vērā, gan valsts sociālie pabalsti, gan pašvaldības sociālie pabalsti. Droši vien, ka jūs vislabāk spēsiet atbildēt uz šo jautājumu, ko es uzdevu jau Tieslietu ministrijas pārstāvei un šis jautājums ir saistīts ar vienu profilu, cilvēku profilu, ko ieskicēja tiesībsargs. Runa ir, piemēram, par šādu mājsaimniecību, kur ir kopjama māte, jo ir piešķirta invaliditāte personai un darbaspējīgā vecumā persona nespēj strādāt, jo laiks ir jāvelta, piemēram, mātes aprūpei. Bez GMI pabalsta, kas nodrošinātu to, ja šai personai, piemēram, ir šie 10 eiro, darbaspējīgā vecumā esošai personai ir šie 10 eiro ienākumi, tad tas, ko pašvaldība noteikti var piešķirt, ir tā starpība, kas ir līdz GMI līmenim. Nu, ņemsim, ja ir 10 eiro. Un šobrīd ir 64. Tātad būs

pabalsts 54. Mēs redzam, ka ir dažas pašvaldības, piedošanu, mēs redzam, ka tās nav tikai dažas, diezgan daudzas pašvaldības ir, kas dzīvokļa pabalstam ir piešķīrusi precīzu summu nulle eiro. Tad ir šis cits sociālais pabalsts, pašvaldību sociālais pabalsts, krīzes situācijas nonākušajiem, tā saucamais krīzes pabalsts. To piešķir tikai tām personām, kas ir nonākušas krīzes situācijā — ugunsgrēks vai tamlīdzīgi apstākļi ģimenē ir bijis un šādu pabalstu piešķir.

Lai saprastu šo argumenta vērtību, ko Ministru kabineta pārstāve minēja un citi, es labprāt dzirdētu vērtējumu, cik tad jaudīgi, ja tā es drīkstu vaicāt, valsts sociālie pabalsti šādā situācijā šai darbaspējīgā vecumā esošai personai, kas kopj māti, spēj piešķirt līdzekļus visu šo piecu un, iespējams, kā Lazdiņa kungs teica, vēl arī kultūras vajadzību apmierināšanai. Varat ieskicēt, kas ir tie instrumenti no valsts sociālās pabalstu sistēmas, kur ir vienpadsmit pabalsti, plus trīs kā vienreizējie maksājumi izmaksājami un vai šādā situācijā maz mēs varam vērst skatu uz sociālās apdrošināšanas veidiem? Vai tie ir tādi paši, kā sociālās palīdzības, vienalga, pašvaldības vai valsts sociālās nodrošināšanas instruments? Izskaidrojiet, lūdzu, šo, lai mēs, kā jau es teicu, mans mērķis uzdodot šādu jautājumu, ir izprast šo patstāvīgi lietotā argumenta vērtību. Paldies.

I. Skrodele-Dubrovka.

Jā, tā tad pie šī tiesībsarga minētā piemēra, ja mājsaimniecībā ir, cik es sapratu, māte ar invaliditāti un kopjama, un darbaspējīga persona - dēls, kas aprūpē māti. Mums, protams, nav pilnu šo datu. Bet, ja mēs modelējam un pieņemam šo situāciju, ka persona ir kopjama, tā tad ir 1. grupas invaliditāte, tad kopšanas pabalsta kopējais kopšanas apmērs tad būtu ap 213 eiro.

Tad, ja konkrētā persona ir bijusi nodarbināta, dēls... kādu laiku vai tā ir situācija... var varbūt, ka viņš ir kādā brīdī zaudējis šīs te darba spējas, jo ir jāsāk kopt māte, kas ir invalīde un viņš līdz tam ir bijis nodarbināts, tad, protams, ka viņam kaut kādu noteiktu periodu pienākās arī bezdarbnieka pabalsts.

Tad, ja mēs skatāmies arī pret šo māti, kas ir kā persona ar invaliditāti, tad viņai arī pienākas, veselības un darbspēju ekspertīzes ārstu valsts komisija ir lēmusi pie šīs personas, ka viņai ir kopšana un ir nepieciešams arī transporta pabalsts, tad tā apmērs divreiz gadā tiek piešķirts šis te transporta pabalsts, tas ir 80 eiro apmērā, kopā 160 eiro.

Tad, mums šobrīd, protams, nav skaidri zināms mātes invaliditātes iemesls. Ja tā būtu, piemēram, persona ar redzes traucējumiem, tad arī pienākās kā atbalsta

pasākums asistents redzes invalīdiem, kā arī vispārējā kārtībā pienākās no pašvaldības piešķirts valsts finansēts pakalpojums “asistents”, kas palīdz personai nokļūt no punkta A uz punktu B.

Kā arī vēršu uzmanību, ka pašvaldība, ja šī mājsaimniecība vai persona vēršās pie sociālā dienesta, lai lūgtu atvalstu un izvērtētu tāpat šo te sociālās palīdzības piešķiršanai kādu no pabalstiem, vēršu uzmanību, ka šie te iepriekš nosauktie kopumā Sociālo pakalpojumu palīdzības likuma 5. pantā ir minēti diezgan daudzi pabalsti, tajā skaitā arī kopšanas pabalsts invalīdam un vēl daudzi citi pabalsti, kuri netiek ņemti vērā ienākumos. Tātad šie te... un joprojām tāpat personai būtu tiesības saņemt šo te piešķirto kādu no sociālās palīdzības pabalstiem.

Jā un vēl arī kā pakalpojumi noteikti būtu piešķirami kā aprūpe mājās pakalpojums, bet nu tur tad ir jāvērtē attiecīgajam speciālistam un konkrētā situācija, kādas ir šīs te vajadzības kādas ir personai. Lai to izvērtētu, varbūt ir vēl kāds no pakalpojumiem, kas būtu piešķirams konkrētajai mājsaimniecībai.

Nu, tas tā ļoti vispārīgi... maksimāli cik spēju atbildēt. Paldies.

A. Laviņš.

Jā, labi. Pateicos par skaidrojumu.

Redzam, ka valsts sociālo pabalstu sistēma vismaz no tā, ko Jūs nupat izskaidrojāt, zināmā mērā nāk talkā šādās situācijās nonākušajiem cilvēkiem.

Vēl noslēgumā jautājums par veikto uzraudzību par esošo dialogu starp valdību un pašvaldībām. Vai valdībai, Jūs saskatāt, ir kādi efektīvi instrumenti, lai uzlabotu šīs sociālās palīdzības sniegšanas mērķētāku, sociālās palīdzības mērķētāku sniegšanu, un šajā ziņā es gribu atsaukties uz Valsts kontroles atzinumu, kurā ir minēts, ka no revīzijas izlasē iekļautajām 21 pašvaldības, kopējiem brīvprātīgās iniciatīvas atbalstam novirzītajiem 3,3 miljoniem eiro, saskaņā ar revident aplēsēm, vismaz 1,74 jeb 52 procenti bija novirzīti uz tādiem pabalsta veidiem, kas nav mērķēti nabadzības riska pakļautajiem iedzīvotājiem. Tātad ievērojama pašvaldības summa, vairāk kā puse, kam mērķis ir sniegt atbalstu tiem, kam šī sociālā palīdzība ir vajadzīga, nu, šie līdzekļi ir kaut kādus citus mērķus īstenojuši. Un te ir jautājums: šā dialoga ietvaros Labklājības ministrijai, valdībai ir efektīvi instrumenti, kādā veidā iedarboties pret to, ka puse no līdzekļiem tomēr aiziet citu mērķu īstenošanai. Vai arī šī informācija, kas ir norādīt Valsts kontroles atzinumā, ir sava veida pārsteigums Labklājības ministrijai?

I. Skrodele-Dubrovska.

Jā, tas viennozīmīgi Labklājības ministrijai nav pārsteigums, šie norādītie fakti revīzijā, jo mēs jau principā ikgadēji, es tā gribētu teikt, runājot ar pašvaldībām šajās te ikgadējās sarunās, arī runājot par šo te GMI pabalstu, kā jau minēju savā uzrunā, vēršam vienmēr uzmanību uz tiem faktiem, ko mēs redzam, ko mēs spējam analizēt pēc iesniegtajām atskaitēm no pašvaldībām. Un mēs šos te skaitļus redzam, ka ievērojams summas tiek novirzītas uz šīm te tā saucamajām brīvprātīgajām iniciatīvām. Un arī runājot par šo te GMI līmeņa paaugstināšanu, un vienmēr tas ir bijis arī kā mūsu mudinājums no ministrijas puses pašvaldībām, bet, nu, ņemot vērā šo te pašvaldību autonomo funkciju un to, ka pašvaldības savu finanšu līdzekļu ietvaros nodrošina konkrētos sociālās palīdzības pabalstus, tad nu tas ir no mūsu puses ir tikai kā tāds mudinājums, kā ekspertu ieteikums, bet nu tas izpildījums un lēmuma pieņemšana paliek pašvaldības pusē. Paldies.

A. Laviņš.

Vai es pareizi sapratu, ka, tā kā tās ir pašvaldības autonomās funkcijas, jūs vienīgais, ko varat, es domāju, jūs - Ministru kabinetu un Labklājības ministriju, varat tikai aicināt pašvaldības pārdomāt to, kādiem mērķiem tiek novirzīti šie līdzekļi. Nekādu citu tiesisku instrumentu jūsu rīcībā nav?

I. Skrodele-Dubrovska.

Diemžēl, nē. Nav citu instrumentu.

A. Laviņš.

Labi, par to, ka tiesisko instrumentu jūsu rīcībā nav, bet kopumā? Vai Labklājības ministrija redz, ka, ņemot vērā vismaz tikai vienu šo daļu, ko es pieminēju no Valsts kontroles atzinuma, kur līdzekļi tiek izlietoti, kas bija mērķēti sociālajai palīdzībai, vai Labklājības ministrija redz, ka vēl ir pietiekami liels potenciāls no naudas esības viedokļa, lai paaugstinātu gan GMI līmeni, gan arī citu pabalstu apmērus, lai tie būtu mazliet lielāki? Respektīvi, par potenciālu esību jautājums.

M. Pavasare.

Jā, paldies par jautājumu. Mēģināšu atbildēt. Šīs brīvprātīgās iniciatīvas pašvaldības realizē atbilstoši likuma "Par pašvaldībām" 43. panta laikam 3. daļai, ja es

nekļūdos, un viņām ir tādas tiesības dotas ar likumu. Un šajās te brīvprātīgajās iniciatīvās ir arī tādi pabalsti kā piedzimšanas pabalsts, apbedīšanas pabalsts, tur ir arī invalīdiem papildus valsts noteiktajai atbalstam transportam, arī pašvaldības nosaka ar brīvprātīgajām iniciatīvām, tā kā mums ir diezgan grūti vērtēt, ja gadījumā pašvaldība uzskata, ka valsts noteiktais atbalsts ir nepietiekams, tad pašvaldības savos saistošajos noteikumos šo brīvprātīgo iniciatīvu ietvaros nosaka citus pabalstus. Protams, tie bieži vien pārsvarā nav ienākumu testēti un nonāk pie vairākās ienākumu kvintilēs ietilpstošiem iedzīvotājiem. Tā kā šie pārsvarā nav mērķēta palīdzība, bet nu, tāda šobrīd ir šī sistēma. Paldies.

A. Laviņš.

Jā, teikšu paldies par atbildēm, kas palīdz saprast šo sistēmu kopumā. Paldies.

I. Ziemele.

Paldies tiesnesim Laviņam. Tiesnesis Artūrs Kučs. Lūdzu!

A. Kučs.

Labdien! Tātad man būtu jautājums... es gribētu dzirdēt jūsu viedokli, kas arī ir lietā iesniegts... Par to metodoloģiju, kāda tad bija. Jūs teicāt, kā būs uz nākotni, ka tas būs piesaistīts mediānai. Tad lietā, viedoklī jūs esat teikuši, ka "GMI līmenis ir kompromisa rezultātā noteikts lielums, kas nav saistīts ar kādu no mājsaimniecības ienākumus un izdevumus raksturojošiem lielumiem un nebalstās uz metodoloģiski pamatotu aprēķinu". Tad tas atspoguļo to, kā tas ir pašlaik un līdz tam konceptam? Es tā gribēju saprast...

I. Skrodele-Duvrovska.

Jā, tieši tā.

A. Kučs.

Paldies.

Un nedaudz varbūt ne tikai par GMI, bet nedaudz plašāk. Vakar mums valdības pārstāve arī apliecināja, ka, ja mēs paskatāmies uz Eiropas Savienības valstu fona, tad Latvija ir valsts, kurā šie izdevumi sociālā nodrošinājuma, sociālā atbalsta pasākumiem

tā tad kopumā ir vieni no zemākajiem Eiropas Savienībā, ja mēs paskatāmies uz budžetu kopumā. Un vai jūs piekrītat šādam viedoklim? Un jā, pirmais vai jūs atbalstāt...

I. Skrodele-Dubrovka.

Mēs piekrītam Ministru kabineta pārstāvja paustajam viedoklim.

A. Kučs.

Paldies. Un tad mans jautājums būtu, ja mēs paskatāmies arī citus pabalstus un sociālās drošības un arī pasākumus. Kā jūs kā Labklājības ministrija, ko jūs esat darījuši, teiksim, kādas ir tās jūsu iniciatīvas bijušas, lai ietu uz priekšu un ja jūs uzskatāt, ka ir jāpaaugstina dažādi šie sociālie atbalsta pasākumi, lai mazinātu nevienlīdzību, kādi ir bijuši jūsu ierosinājumi un kas varbūt ir tas, kas ir traucējis tos mērķus sasniegt?

I. Skrodele-Dubrovka.

Tā tad kopumā runājot, ja mēs skatāmies pret plānu saistībā ar plāna ienākumu atbalsta sistēmas pilnveidošanu, ir tā tad noteikta šī te minimālā valsts pensijas apmēra paaugstināšana 80 eiro apmērā un valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta paaugstināšana arī līdz 80 eiro apmērā. Kā arī piemaksa ģimenes valsts pabalsta nodrošināšanai. Tie ir tie pēdējie...

A. Kučs,

Ja es varu... tad nedaudz... Jā, paldies, ka jūs precizējāt. Bet mans jautājums bija vairāk... Vai jūs esat arī tā globāli valdībā kā Labklājības ministrija diskutējuši, ka tam procentam, kas tiek piešķirts sociālajai palīdzībai un šim sociālajiem drošības pasākumiem, būtu jābūt lielākam? Vai tāda diskusija ir bijusi?

L. Āboliņa.

Jā, paldies par jautājuma precizējumu. Apstiprinot normu minimālā ienākumu līmeņa paaugstināšanai 2020.-2021. gadam, vēl tika iezīmēts vektors, kur mēs virzāmies attiecībā uz šī te minimālā ienākuma paaugstināšanu. No valdības puses, ja tā varētu teikt, savu pirmo apņemšanos un mājas darbu izpildīja ar 2020. gada 1. janvāri, palielinot šīs te manas kolēģes pieminētās valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta bāzes apmēru invaliditātes gadījumā, minimālo invaliditātes pensiju aprēķina bāzi, minimālās

vecuma pensijas aprēķina bāzi, sagaidot, ka, un arī pēc šodien plānotajām sarunām ar Latvijas Pašvaldību savienību, ka šādas te apņemšanās sekos arī pašvaldību pusē, paaugstinot garantētā minimālā ienākuma līmeņa bāzi.

Runājot par sistēmu kopumā, jāatzīmē, ka no 2020. gada tiek palielināts ... arī Ilzes Skrodeles daudz pieminētais šis te pabalsts invalīdam, kuram ir nepieciešama kopšana par 100 eiro, tātad bāze būs 213 vai 313, ja invaliditātes cēlonis ir bijusi slimība no bērnības, tāpat arī raugoties no tāda helikoptera redzējuma attiecībā uz visu sociālā atbalsta sistēmu, tad attiecībā uz piemaksām pie ģimenes valsts pabalsta un arī citām grupām ir gan plānots, gan domāts, gan arī secīgi palielināts atbalsts.

Es ceru, ka es atbildēju uz jautājumu kaut daļēji... Paldies.

A. Kučs.

Paldies.

I. Ziemele.

Jā, man būtu trīs jautājumi Labklājības ministrijas pārstāvēm.

Tātad pirmais. Atgriežoties pie tā, ko tiesnesis Laviņš jau mēģināja noskaidrot ar jums. Tātad, jūs teicāt, ka garantētais minimālā ienākuma šis pabalsts ir principiāli mērķēts, lai nodrošinātu tātad šo te pārtiku, nepieciešamās pārtikas iegādi. Man ir jautājums. Tā kā jūs esat no valdības sarunu partneris šajās sarunās ar pašvaldībām vai ar Pašvaldību savienību, vai Pašvaldību savienībai ir tieši tādi pati izpratne par to, par GMI, kādam mērķim tas ir domāts.

P. Pavsare.

Paldies par jautājumu. Godātā tiesa! Protams, nevaram apgalvot, ka visām pašvaldībām ir vienāda izpratne, bet nu mēs esam mēģinājuši šajās te vadlīnijās, kuras ir publicētas mūsu mājaslapā, esam mēģinājuši skaidrot no tāda sistēmiskā viedokļa, ka GMI pabalsts tā kā būtu vienai pamatvajadzībai, dzīvokļa pabalsts ir mājokļa vajadzību nodrošināšanai un tad pašvaldības vēl ienākumu testētus pabalstus var piešķirt, ja viņas ir nodrošinājušas šīs divas pamatvajadzības ar GMI pabalstu un dzīvokļa pabalstu, viņas var piešķirt pabalstus izglītībai obligātajai un veselības aprūpes nodrošināšanai. Protams, ņemot vērā, ka daudzas pašvaldības GMI neizmanto iespējas paaugstināt GMI līmeni virs valsts noteiktā, viņas piešķir arī ēdienam atsevišķi, vēl papildus pabalstus, gan skolas vecuma bērniem, gan arī pārējām iedzīvotāju grupām.

Nu, tas kopējais būtu tā... lai pašvaldības izveidotā sociālās palīdzības sistēma kopumā spētu nodrošināt visas šīs te pamatvajadzības. Pamatā jau tāda šī izpratne ir pašvaldībās, ar varbūt atsevišķiem izņēmumiem, kur mums nākas saskarties ar atsevišķiem konkrētiem sociālajiem gadījumiem, kur ir vai nu nepilnīgi izvērtēts sociālais gadījums vai... nu, katru gadījumu vērtējot individuāli, protams, atšķirības ir. Paldies.

I. Ziemeļe.

Jā, paldies. Man vienkārši viens papildus jautājums radās no Jūsu atbildes. Bet sakāt, lūdzu, vai Labklājības ministrijai ir tāda kā pilnīga pārlicība... un Jūs to varat mums apliecināt Satversmes tiesai... ka, lūk, visa šī vienpadsmit pabalstu sistēma, ja to var nosaukt par sistēmu, tātad vārdu sakot viss, par ko mēs esam uz šobrīdi jau šeit runājuši, vai tiešām tas ir konceptuāli līdz galam pārdomāts un virzās tādā vienā kopējā, uz vienu kopēju mērķi? Un ka visiem iesaistītajiem, jāsaka tā, spēlētājiem ir pilnīgi tā bilde skaidra, uz ko un kādā veidā tad jūs virzāties. Labklājības ministrijai ir tāda pilnīga pārlicība, ka viss ir kārtībā un tagad no 2021. gada vēl pacelsim šo te GMI un tā sistēma Latvijā ir kristālskaidra un visiem saprotams, kā tas darbojas.

L. Āboliņa.

Paldies par jautājumu. Attiecībā uz to, vai tikai šie vienpadsmit plus trīs Valsts sociālo pabalstu likumā noteiktie pabalstu veidi palīdz un nodrošina pilnīgu un pārdomātu atbalstu līdz galam... es gribētu teikt, ka tas ir viens no atbalsta sistēmas elementiem konkrētām mērķa grupām, pie konkrētiem nosacījumiem tad, ja persona atbilst kādām konkrētām pazīmēm. Vienlaikus, tā kā atbalsta sniegšana ir sadalīta starp valsts un pašvaldības atbildības jomām, nevar noliegt pašvaldību atbalsta individuālo raksturu konkrētā dzīves situācijā konkrētam indivīdam. Vai tas būtu bez vecāku gādības palicis bērns, vai persona ar invaliditāti vai pensijas vecuma sasniegusi persona un tamlīdzīgi.

Vai Labklājības ministrija var ar pilnīgu pārlicību teikt, ka visa šī pabalstu sistēma līdz galam ir pārdomāta? Katrā ziņā tas, ko Labklājības ministrija var teikt, ir tas, ka mēs tiecamies pilnveidot jebkuru nepieciešamību, jo īpaši ar tiem resursiem, kas ir mūsu rīcībā, identificējot vajadzības un nepieciešamos gadījumos arī panākot kompromisu. Paldies.

I. Ziemele.

Nu, labi... jūs cenšaties kārtot šo jautājumu... Bet no kādiem modeļiem jūs vadāties? Vienkārši ir kaut kāda laba ideja konkrētajā brīdī vienam politiķim un mums ir pabalsts...? Vai ir kaut kāda, es nezinu, kaut kāds skandināvu modelis vai kaut kāds vācu modelis, nu, tīri no teorijas viedokļa. Protams, ka mums ir savas vajadzības un savas iespējas, bet tīri teorētiski. Kurš ir šis modelis, kuru, teiksim, Labklājības ministrija atbalsta, lai nodrošinātu šo te sociālo drošību Latvijas iedzīvotājiem?

L. Āboliņa.

Ja es pareizi sapratu jautājumu, tad nē. Risinājumu meklēšana vienai vai otai problēmai noteikti nenotiek stihiski, vadoties pēc kādām labām iniciatīvām, bet gan primāri tajā ietvarā, kas ir dots valdības deklarācijā un rīcības plāna, īstenojot valdības deklarācijā nospraustos uzdevumus. Tas ir viens.

Otrs. Mēs kā Eiropas Savienības dalībvalsts vadāmies arī pēc tiem principiem, kas ir noteikti kopumā gan Eiropas Savienības dalībvalstīm, gan vadoties pēc OECD metodikas un to parāda arī šis te plānā par minimālā ienākumu līmeņa noteikšanu ietvertie principi.

Vai mēs vadāmies raugoties skandināvu, vācu vai kādā citā modelī? Nē, mēs vadāmies pamatā analizējot datus un situāciju, kāda tā ir mūsu valstī, ņemot vērā vispār pieņemto ietvaru. Varbūt kādam kolēģim ir vēl ko papildināt, bet es vairāk neko nepateikšu.

I. Ziemele.

Labi. Es sapratu, paldies.

Un attiecībā... tā tad pēdējā jautājuma grupa saistās ar pašvaldībām. Un Jūs vairākkārt un visas trīs paužot Labklājības ministrijas pozīciju, jūs uzsvērāt to, ka pašvaldības ir ļoti būtisks acīmredzams spēlētājs tieši attiecībā uz šo pabalstu, bet ne tikai. Un ik pa brīdīm vismaz man radās tāda sajūta, ka jūs akceptējāt, ka ir kaut kādas robežas, kurām Labklājības ministrija vienkārši netiek pāri un šī robeža ir pašvaldību autonomā funkcija, tā mēs varam pavisam precīzi to pateikt.

Man ir jautājums jums. Kādas ir, paturpinot tiesneša Laviņa jautājumu, tā tad... ja jūs redzētu situāciju, kura pašvaldība nenodrošina to, kas kaut kādā minimālā līmenī sekmētu cilvēka iespēju, cilvēka cieņas nodrošināšanu šajā pašvaldībā. Tātad, ja jūs konstatētu un es nezinu, vai jūs varētu konstatēt, vai jums tāda informācija pienāk, bet,

ja jūs konstatētu, ka cilvēka cieņa netiek respektēta ar to, ko pašvaldības īsteno, vai arī tādā gadījumā jūs teiktu, nē, tā ir pašvaldību autonomā funkcija un Labklājības ministrija šeit neko nevar darīt.

I. Skrodele-Dubrovska.

Jā, paldies pa jautājumu. Nē, viennozīmīgi, tā mūsu iejaukšanās arī ir, kā es minēju savā uzrunā, tāpat viens no tiem veidiem, kā mēs varam konstatēt, ka kāda no pašvaldībām nenodrošina tajā noteiktajā apmērā, kas ir tajā normatīvā akta rāmī noteiktais. Mums ienāk gan iesniegumi un sūdzības un telefona zvani no iedzīvotājiem. Otrs veids, kā mēs to varam nokonstatēt un darām, ir tieši analizējot šos pašvaldību saistošos noteikumus. Un viennozīmīgi, ka mēs arī atbilstoši reaģējam, un tie veidi ir ļoti dažādi. Vai nu, ja mēs saskatām, ka ir vairākās pašvaldībās viena šāda problēma fiksēta, tad tā jau ir tāds apkārtraksts visām pašvaldībām, ir sagatavotas rakstiskas vēstules no ministrijas, tās ir tikšanās, dažādos semināros tiek iztirzāti šie gadījumi. Ja tas ir ar vienu konkrētu pašvaldību, tad mēs sazināmies, aicinām pie sevīm, braucam pie pašvaldības. Tie veidi ir ļoti dažādi, mēs reaģējam un tas ir tas mūsu normatīvā akta ietvars, uz ko mēs varam balstīties, to mēs arī darām un savu iespēju un kapacitātes robežās īstenojam. Paldies.

I. Ziemele.

Sakiet, lūdzu, ņemot vērā visas tās metodes, kuras jūs nupat pieminējāt, arī OECD standartus, vai jūsuprāt, nu pat tajā saturā, kādu jūs piešķirāt šim GMI pabalstam, vai tie 64 eiro viņi ir pietiekami un atbilstoši?

I. Skrodele-Dubrovska.

Mūsuprāt, šobrīd šis GMI līmenis nav atbilstošs. Tieši tāpēc mums ir arī šis politikas plānošanas dokuments, kur ir uz pamatotiem principiem, metodoloģu balstīts šis te procents no ienākumu mediānas un tas nav šībrīža GMI līmeņa apmērā. Paldies.

I. Ziemele.

Paldies par šo atbildi.

Tā... tiesnesim Artūram Kučam ir vēl jautājums.

A. Kučs.

Man vēl viens jautājums drusciņ par sistēmu. Jūs vairākkārt norādījāt par šīm pašvaldības autonomajām funkcijām, kuras viņas īsteno, kā pašas saredz... Un ka jūs varat tikai mudināt - pašvaldības. Mans jautājums: kā jūs redzat tad to līdzsvaru no valsts gan no Satversmes, gan no Latvijas starptautiskajām saistībām par valsts pienākumu un vai jūs saredzat, ka valstij tad būtu varbūt likumdevēja līmenī jāiejaucas vairāk un jānosaka tad vismaz ietvari, kuri tad būtu jānodrošina pašvaldībām šīs autonomās funkcijas īstenojot. Vai jūs redzat, ka šeit ir nepieciešama lielāka valsts iesaiste, nu, tādā jau principa līmenī un nosakot tos ietvarus pašvaldībām.

I. Skrodele-Dubrovka.

Tātad, mūsaprāt, kā jau arī Tieslietu ministrijas kolēģe minēja, šis te ietvars ir noteikts, viņš ir regulēts. Kā jau es minēju, mēs esam arī par šā tiesiskā ietvara veidošanu... šīs te vadlīnijas praktiski izmantojamas, kādas būtu piemērojamas pašvaldību sociālo dienestu darbiniekiem, kas īsteno šo te sociālās palīdzības nodrošināšanu, bet nu, manuprāt, tā problēma ir tā noteiktā apmēra lielums, kas šobrīd jau vairākkārtīgi esmu teikusi, ka būtu jāpiemēro atbilstoši šai te ienākumu mediānai.

A. Kučs.

Ja var precizēt... Bet to apmēra lielumu... ja jūs sakāt, ka tas ir katras pašvaldības autonomā ziņā. Kā jūs varēsiet vienlīdz valstī noregulēt to, jo dažās pašvaldībās, kā jūs sakāt, ka tas šobrīd ir, dažās nav, ja nebūs lielāka valsts iesaiste. Kā jūs to saredzat?

I. Ziemeļe.

Mēs diemžēl jūs nedzirdam... Āboliņas kundze, mēs jūs nedzirdam...

L. Āboliņa.

Ja ir runa par brīvprātīgajām iniciatīvām, tad šis ietvars likumā tāds pastāv, ka pašvaldībām ir tiesības noteikt savā pašvaldības teritorijā atbilstoši gan demogrāfiskajam sastāvam, atbilstoši iedzīvotāju vajadzībām un pašvaldības attīstības mērķiem citus pabalsta veidus un tos Labklājības ministrija tiešā veidā ietekmēt nevar.

A. Kučs.

Paldies.

I. Ziemele.

Jā, paldies. Es došu iespēju tiesībsargam uzdot jautājumus Labklājības ministrijai. Lūdzu!

J. Jansons.

Godātā tiesa! Liels paldies. Mums ir vairāki jautājumi.

Viens jautājums, kas faktiski attiecas uz Labklājības ministrijas pārstāves sākumā minēto. Proti, Labklājības ministrija minēja, ka vecuma un invaliditātes pensijas saņēmēji atsevišķās pašvaldībās saņem arī GMI pabalstu. Man ir jautājums: tad kādai ir jābūt vai kāda ir vecuma un invaliditātes pensija, lai būtu nepieciešams vēl papildus GMI.

I. Ziemele.

Labklājības ministrija dzirdēja jautājumu? Nedzirdēja jautājumu?

I. Skrodele-Dubrovska.

Labklājības ministrija diemžēl nedzirdēja jautājumu.

I. Ziemele.

Tiesa gan dzirdēja. Jansona kungs, mēģiniet atkārtot vēlreiz.

J. Jansons.

Jā, mums ir vairāki jautājumi. Proti, Labklājības ministrijas pārstāve savas runas sākumā minēja, ka ir pašvaldības, kurās vecuma un invaliditātes pensiju saņēmēji saņem arī papildus GMI. Man ir jautājums: kādai ir jābūt vai kāda ir vecuma vai invaliditātes pensija, lai būtu nepieciešams vēl saņemt GMI?

M. Pavasare.

Paldies par jautājumu. Pensionāri un invalīdi 2018. gadā bija 14 un 16 procenti no GMI pabalsta saņēmējiem, bet tas ir kopā arī ar tiem saņēmējiem, kur pašvaldības ir noteikušas GMI līmeni līdz 128 eiro. Būtība ir tāda, ka tiek vērtēti mājsaimniecības

ienākumi. Un šajā mājsaimniecībā, kur ir pensionārs un invalīds, var būt darbaspējīga persona, kas ir bez darba un kura ir bez ienākumiem, vai arī šajā ģimenē var būt daudz bērnu un tādēļ šī ģimene, šīs te personas var nokļūt GMI pabalsta saņēmēju skaitā. Protams, ja šis līmenis būtu augstāks, tad patiesībā tur būtu vairāk pensionāru un invalīdu.

J. Jansons.

Paldies.

Man ir vēl jautājums tieši saistībā tātad ar šo sistēmu kopumā. Un jāsaka ir arī tas, ka no Latvijas Republikas Satversmes 1. panta tvēruma izriet arī laba pārvalde. Tad man ir jautājums: vai šāda sistēma atbilst arī labas pārvaldības principiem un, protams, arī cita starpā, vai ar šādu sistēmu tiek nodrošināta cilvēka cieņa?

L. Āboliņa.

Kā jau Labklājības ministrija arī iepriekš minēja komentārā un paužot savu viedokli par to, ka mēs nevaram par garantētā minimālā ienākuma līmeni kā vienu no sociālās palīdzības veidiem runāt atrauti no visas sociālās atbalsta sistēmas, tā būtu jālūko kopskatā. Un kopskatā lūkojot arī varētu atbildēt par šo te atbilstību Satversmes 1. pantā ietvertajam labas pārvaldības principam. Jo kopumā valsts apņemšanās un arī pasākumi, kas tiek īstenoti, ir vērsti uz sociālās labklājības veicināšanu, kas ir ietverti gan 1. pantā, gan 109. pantā.

J. Jansons.

Paldies. Un ir daži jautājumi kolēģei.

I. Rezevska.

Jā, paldies.

Gribu Labklājības ministrijai vaicāt... Tātad lietā ir izskanējis, ka GMI apmēru nav bijis iespējams celt tieši pamatojot ar atsevišķu pašvaldību finansiālo nespēju nodrošināt sociālo atbalstu augstāku GMI līmeni. Vai Labklājības ministrijai ir dati, pieņemsim, par 2019. vai 2020. gadu runājot, cik pašvaldības norādījušas uz šādu nespēju, no mūsu 119 pašvaldībām? Cik bija pašvaldības, kas teica, ka nevarēs atbilstoši politikas dokumentos plānotajam, piekrist augstākam GMI līmenim?

L. Āboliņa.

Es uz šādu jautājumu nevarēšu no Labklājības ministrijas atbildēt par 2019.-2020. gadu, to, iespējams, varētu jautāt pašvaldību pārstāvim.

I. Rezevska.

Paldies.

Nākamais jautājums, domājot par pašvaldības finanšu iespējām un GMI. Pēc statistikas datiem mēs redzam, ka periodā no 2013. gada līdz 2018. gadam kopējais līdzekļu apmērs GMI pabalsta izmaksai ir samazinājies no 12 miljoniem 2013. gadā līdz 5 miljoniem 2018. gadā. Mēs redzam šeit ļoti lielu līdzekļu ietaupījumu. Vai ir bijušas sarunas par to, ka GMI līmeni varētu celt uz šī ietaupījuma rēķina, kas pēc būtības vispār neprasītu papildus finansējumu no pašvaldības?

M. Pavasare.

Jā, paldies par jautājumu. Nu, šos te statistikas datus mēs vienmēr esam cēlušī priekšā pašvaldību sarunās norādot, ka tas varētu būt avots, no kura varētu pasmelties, lai paceltu šo te GMI līmeni. Bet Pašvaldību savienības darbības principi, manuprāt, ja es nekļūdos, varbūt Pūķa kungs papildinās, ja nu viena pašvaldība nepiekrīt šim te nosacījumam, tad arī Pašvaldību savienības viedoklis ir negatīvs. Un mēs tādā veidā nevaram izmainīt šo sistēmu.

I. Rezevska.

Jā, paldies. Man vēl būs jautājums. Atgriežoties pie šārīta tēmas par kompleksi skatāmo situāciju un valsts pabalstiem. Gribu vaicāt, vai Labklājības ministrijas rīcībā ir dati, cik no GMI pabalsta saņēmējiem, vienlaikus saņem arī kādu no valsts sociālajiem pabalstiem?

M. Pavasare.

Paldies par jautājumu.

Tādā formātā mēs īsti neesam analizējuši, no šī te GMI pabalsta saņēmēju skatupunkta skatoties. Jo ienākumi no sociālās apdrošināšanas sistēmas, kā arī liela daļa no valsts sociālajiem pabalstiem, arī darba alga — tie ir ienākumi, kuri tiek ņemti vērā, vērtējot māsaimniecības materiālo situāciju un pie šo ienākumu nepieciešamības tiek piešķirta sociālā palīdzība. Vispirms tiek izvērtēti soc. apdrošināšanas ienākumi, darba

alga, valsts sociālie pabalsti, izņemot likuma 5. pantā noteiktos, ko neņem vērā ienākumos, un, ja šie ienākumi nepietiekami, neatbilst noteiktajam GMI līmenim vai trūcīgā, vai maznodrošinātā līmenim, tad tiek piešķirta atbilstoša palīdzība.

I. Rezevska

Paldies.

Tad ir jautājums par šiem te valsts sociālajiem pabalstiem. Ņemot vērā šo pabalstu ļoti šauri mērķēto raksturu, piemēram, pabalsts transporta izdevumu kompensēšanai, pabalsts bērnam ar invaliditāti kopšanai un, piemēram, pabalsts ar celiakiju slimam bērnam, vai ir pieļaujami, ka šie pabalsti tiek izmantoti mājsaimniecības citu vajadzību apmierināšanai, piemēram, lai norēķinātos par mājokli vai citu ģimenes locekļu uzturam?

L. Āboliņa.

Nu, tur droši vien ir jāvērtē katrs noteiktais gadījums. Nu tā vispārīgi mums nav tādu datu, lai mēs tā vispārīgi varētu noargumentēt, ka tieši tā tas ir.

I. Rezevska.

Jā. Un vēl pavisam īsi. Divi jautājumi, domājot atkal par šīm individuālajām situācijām, jo tiesa izteica vēlmi pēc tādām situācijām un modelējot, piemēram, situāciju, ka ģimenē aprūpējamais cilvēks nav cilvēks ar invaliditāti, bet tiešām cilvēks ir ļoti cienījamais gados.

Un es teikšu uzreiz divus jautājumus uzdot, taupot laiku. Vai Labklājības ministrijas ieskatā katrs ļoti cienījamais gados cilvēks vai noteikti viņam ir kārtojama invaliditātes grupa tieši tāpēc, lai dabūtu piekļuvi šiem te īpašajiem pabalstiem, kas ir paredzēti cilvēkiem ar invaliditāti?

Un otrs jautājums: vai, piemēram, ļoti cienījamais gados esošs cilvēks, kurš dzīvo ģimenē, tātad, kur ir vēl kāds darbaspējīgs, varēs pretendēt uz pašvaldības pakalpojumu aprūpi mājās?

L. Āboliņa

Paldies par jautājumu. Vai Jūs varētu precizēt pirmo no diviem pēdējiem jautājumiem?

I. Rezevska.

Pirmais jautājums bija, vai pašvaldības ieskatā katrs cienījamais gados esošs cilvēks, sirmgalvis, kam ir nepieciešama jau palīdzība un aprūpe, vai īpašā kopšana, vai noteikti šim cilvēkam vai ģimenei būtu jācenšas kārtot invaliditātes grupu?

L. Āboliņa.

Tātad personai invaliditāte tiek piešķirta, izvērtējot attiecīgi pēc kritērijiem, vai persona tiem klasificējas un tur nav absolūti nekāda saistība ar personas ienākumiem.

Savukārt, ja Jūs runājat par to, vai pienākas aprūpe mājās, tur atkal tātad pašvaldība vērtē pēc konkrētās personas vajadzībām. Ja tiek izvērtēts pēc kritērijiem, ka šis pakalpojums ir nodrošināms un attiecīgā pašvaldība to var nodrošināt, tas arī tiek piešķirts. Paldies.

I. Rezevska.

Paldies Vairāk nebūs.

I. Ziemele.

Jā, paldies tātad par jautājumiem un atbildēm.

Un tagad arī valdības pārstāvei Celmiņas kundzei ir iespēja uzdot jautājumus Labklājības ministrijai.

E. Celmiņa.

Nē, paldies.

I. Ziemele.

Labi. Paldies.

Tātad, ja jautājumu nav, šobrīd mēs esam izsmēluši Labklājības ministrijas uzklaušīšanu un arī jautājumus, līdz ar to es teikšu paldies Labklājības ministrijas pārstāvēm par dalību tiesas sēdē.

Un šajā brīdī tiesa arī pasludinās pārtraukumu.

Pēc pārtraukuma mēs sāksim, proti, turpināsim ar Latvijas Pašvaldību savienības pārstāvja uzklaušīšanu un pēc tam, kā jau mēs lēmām, tātad ar turpmākajām pieaicinātajām personām mēs virzīsimies uz priekšu.

Šobrīd tātad es pasludinu pārtraukumu tiesas sēdē līdz plkst. 15.00

(Pārtraukums.)

I. Ziemele

Lūdzu sēdieties!

Tātad mēs turpinām skatīt lietu Nr. 2019-24-03.

Un mēs lēmām, kā nākamā pieaicinātā persona, kuru Satversmes tiesa uzklausīs, būs Latvijas Pašvaldību savienība. Un Latvijas Pašvaldību savienība tātad ir pilnvarojusi vecāko padomnieku Māri Pūķi pārstāvēt Pašvaldību savienības viedokli.

Es varu apstiprināt lietas dalībniekiem, ka tiesai ir tātad iesniegts personu apliecinoša dokumenta kopija un tiesa ir pārliecinājusies par to, ka tātad personas identitāte atbilst šim dokumentam.

Tā, labdien, Pūķa kungs.

M. Pūķis.

Labdien!

I. Ziemele.

Es pieņemu, ka Jūs sekojāt līdzī tiesas sēdēm un Jūs saprotat, ka ļoti bieži tika minētas arī pašvaldības. Tādēļ mēs labprāt uzklausītu to, ko Pašvaldību savienība vēlētos Satversmes tiesai pavēstīt. Lūdzu, Jums vārds!

M. Pūķis.

Paldies. Paldies par iespēju paust viedokli.

Varbūtās es vispirms atzīmēšu to, ka patiešām kvalitatīvi tika apskatīta vesela virkne jautājumu. Mēs lielā mērā visam tam piekrītam, ko teica gan Labklājības ministrija, raksturojot situāciju, gan ko teica tiesībsargs un tādēļ es nesākšu ar to, kā sadalās šie te pabalsti veidi starp pārtiku, mājokli, apģērbu, veselību, izglītību un, kā tika minēts, arī kultūras un sporta un brīvā laika vajadzības. Principā tas ir diezgan pareizi atspoguļots.

Bet es labprāt pārietu pie dažiem jautājumiem, kas, manuprāt, nav pietiekami varbūt izrunāti un kas tā kā palika daļēji neatbildēti iepriekšējā diskusijā,

Pirmais ir jautājums tāds pamatjautājums — vai mēs piekrītam vai nē tiesībsarga piedāvātajam viedoklim, ka šie noteikumi neatbilst Satversmes 1. pantam

un neatbilst Satversmes 109. pantam. Visā visumā mēs piekrītam, ka abos gadījumos viņi atbilst, bet es gribētu pakomentēt mazliet no cita skatupunkta uz šo jautājumu.

Sāksim ar 1. pantu. Tātad 1. pants raksturo Latviju kā demokrātisku valsti, un arī Satversmes tiesa vairākkārt dažādos jautājumos ir spriedusi, ka, kaut arī augstākā līmeņa pašvaldību sistēma raksturojošais dokuments, Eiropas vietējo pašvaldību harta, nav iekļauta tieši Latvijas likumdošanā, bet vairākas reizes ir atsauce, ka reiz jau Latvija ir pievienojusies, ratificējusi un pilda šo te hartu, tad arī tā ir viena no sastāvdaļām, kas raksturo demokrātisku valsti un tātad Latvijai vajadzētu pildīt šo te hartu. Jautājums par šo te minimālo ienākumu līmeni ir jautājums, kas sastāv no divām vienkāršām daļām: vai līmenis ir pietiekoši augsts, un vai šis process ir pietiekoši pareizi organizēts, atbilstoši demokrātiskas valsts principiem. Tas, ka viņš nav pietiekoši augsts, par to tika diezgan plaši jau diskutēts. Bet par atbilstību šiem principiem tad šeit ir, varbūt es paraksturošu to problēmu no sākuma.

Zināmu laika periodu jautājums par garantēto minimumu bija pašvaldību pilnīgā kompetencē. Tas bija 90. gados. Un situācija bija tāda, ka atsevišķas pašvaldības bija noteikušas minimālo līmeni, ko viņas cenšas nodrošināt saviem iedzīvotājiem, atsevišķas pašvaldības varbūt nebija noteikušas, rīkojās ar citiem sociālās palīdzības līdzekļiem. Taču tad radās šī te pirmā diskusija: jautājums par to, ka valsts noteiks, cik tad tieši tas līmenis ir un vienlaicīgi valsts noteiks, ka tas būs jāmaksā no pašvaldību līdzekļiem. Un šinī brīdī radās pirmā diskusija un pirmie secinājumi.

Pirmkārt, jau pirms šī minimālā līmeņa noteikšanas bija dažāds tas līmenis dažādās pašvaldībās un, piemēram, Tukuma pašvaldībā ar sākotnējo līmeni, ko toreiz noteica 17 latu, bija trīsreiz augstāks līmenis vienas pašvaldības ietvaros. Tad, kad mēģināja vienoties par to, cik tad jābūt līmenim priekš visas valsts, tad izrādījās, ka šie te centieni pēc vienādības noved pie faktiski prasību samazinājuma nevis pie viņu paaugstinājuma.

Un uz šo jautājumu var filozofiski paskatīties arī no tāda viedokļa, ka mēs visi dzīvojam Eiropas Savienībā, tātad mums varētu būt vienādas tiesības, bet, piemēram Vācijā, minimālā pensija ir pavisam cita nekā minimālā pensija Latvijā. Arī Latvijā jautājums, vai visā teritorijā ir jābūt vienādi, nav nemaz tik viennozīmīgi atbildams. Var jau tā gribēt, bet ir jāsaprot, ka katru reizi tas samazinās maksimāli sniedzamo palīdzību.

Taču šeit ir vēl viens jautājums. Nu kam tad īsti būtu jānodrošina tas minimālais līmenis? Un Eiropas harta, proti, 4. panta 4. daļa nosaka, ka normāli... normāli

pašvaldību atbildībā esošie jautājumi ir risināmi pilnīgi ekskluzīvā pašvaldību kompetencē. Tiesa, šos jautājumus var regulēt un ierobežot ar likumu, un tādā ziņā te nav nekādu pārkāpumu. Patiešām, Sociālās palīdzības likums ierobežo tās pašvaldību tiesības, bet vienlaicīgi tas ir saskaņā ar Eiropas hartu, ka tas ir nevis normālais gadījums, bet izņēmuma gadījums. Un tad ir jārunā, vai šis izņēmums ir pamatots šinī gadījumā, vai izņēmums nav pamatots.

Un konkrēti šinī gadījumā būtu ļoti labi saprotams, ka minimālo līmeni nosaka valsts, bet, ja valsts nosaka minimālo līmeni, tad būtu pilnīgi normāli, ka valsts par šo minimālo līmeni maksā no valsts budžeta. Turpretī visas papildus iespējas, ja tādas ir un tas ir ielikts šeit, maksā pašvaldības no sava budžeta. Tas arī atbilst likumam “Par pašvaldībām”, jo likumā “Par pašvaldībām” ir divu veidu funkciju noteikšanas veidi. Viens veids, ka noteikts 15. pantā un uz to jau iepriekš jūs atsaucāties, ka sociālā palīdzība ir viens no pašvaldības autonomajām funkcijām. Bet ir paredzētas arī citas autonomās funkcijas, tātad iespēja precizēt un uzdot šīs funkcijas citos likumos, kas ir šis gadījums, tiesa, ar piebildi, ka vienlaikus tiek noteikti finanšu līdzekļi un, lūk, šos finanšu līdzekļus noteic šinī brīdī neloģiski.

Pašvaldības nebūt nav galvenās atbildīgās par sociālo politiku. Latvija ir ļoti sociāla valsts vismaz tajā ziņā, ka no mūsu valsts un pašvaldību budžeta izdevumiem ārkārtīgi liela daļa, gandrīz lielākā varbūt Eiropas Savienībā, iet uz dažādiem sociālajiem pasākumiem, pie kam, pašvaldība no tā ir, manuprāt, mazāk par 10 procentiem. Lielākā daļa ir valsts sociālais budžets. Un pašvaldības tā īpatnība ir tā, ka pašvaldība ir atbildīga par visu to, kas ir dažāds, kas atšķiras no vienas teritorijas uz otru teritoriju, un tā ir pašvaldības autonomā atbildība.

Savukārt pašvaldība lielā mērā ir arī valsts aģents, valsts funkciju pildītājs, un pašvaldības nekad nav iebildušas pret to, ka viņas administrē šo valsts uzdevumu — garantēto minimālo ienākumu. Tas nozīmē, ka vietējā teritorijā var sīkāk izpētīt visus jautājumus, kas ar to saistīti, izdarīt to, ko valsts uzdevusi, bet pašā sākumā vajadzēja ievērot subsidiaritātes principu, proti, jautājumu par to, kā pareizi sadalīt kompetenci starp dažādiem teritoriālās varas līmeņiem. Mēs uz to norādījām jau pašā sākumā. Tas ir jau vairāk kā pirms 20 gadiem. Un mēs arī toreiz teicām, ka, ja sākumā principus pārkāpj, ja sākumā principus neievēro, no pirmā acu uzmetiena liekas, ka tas ir varbūt tāds nieks, jo tas neizsauc tūlītējas kaut kādas sekas nākamajā gadā vai aiznākamajā, bet ilgstošā laika periodā un šeit ir uzkrāta pietiekoši liela pieredze, mēs redzam, ka patiešām šis garantētais minimālās iztikas līmenis neauga adekvāti tam, kā, piemēram,

auga vidējā alga tautsaimniecībā, kā augs kopējie budžeta ieņēmumi un tamlīdzīgi un no šejienes var teikt, ka jā, šī sociālā šķēre ir palielinājusies.

Protams, var piekrist tam, ka pamazām viņš deformējās un no tā var saprast pēc nosaukuma — garantētais iztikai minimums. Viņš ir transformējies jau tā kā pa vienu daļu no tā sociālās garantijas, bet vispār jau vajadzētu būt loģiskai un saprotamai šai sistēmai, ka katrs iedzīvotājs, kurš izlasa to nosaukumu, cik tad ir garantētais iztikas minimums, ka tas arī ir tas pēc jēgas. Un šeit ir vērojama zināma nobīde.

Bet es pievēršu tātad uzmanību tam, ka faktiski, ja, piemēram, būtu citāds tas sadalījums, atbilstoši likumam “Par pašvaldībām” un būtu uzdots jautājums, kā to visu kārtot, tad šī diskusija varbūt izpaliktu. Tad pašvaldībai būtu zināma rīcības brīvība vērtēt un pielietot lielākus sociālā atbalsta pasākumus tur, kur tas ir iespējams, bet minimālo līmeni tiešām garantētu pati valsts.

Otra daļa ir 109. pants. Un šeit patiešām ir jautājums par to, un tas 109. pants patiesībā runā par jautājumu, kas katru gadu vienā vai otrā veidā parādās sarunās starp Latvijas Pašvaldību savienību un Ministru kabinetu un, protams, pirms tam arī ar Labklājības ministriju par to, kāds tad ir tas līmenis, vai viņš šajā brīdī ir adekvāts vai nav.

Un šeit ir otrs ārkārtīgi svarīgs princips, tiesību princips — proporcionalitātes princips. Pašvaldība, kaut arī viņa darbojas nelielā teritorijā, ir atbildīga par to, kādā veidā notiek saruna ar visiem iedzīvotājiem un pašvaldības vadītāji un tie, kas sastāda pašvaldības budžetu, viņi skatās, kādā veidā ir attiecība starp šo garantēto iztikas minimuma saņēmēju, starp minimālās pensijas saņēmēju, starp minimālās algas saņēmēju un galu galā tiek vērtēta arī situācija ar ēnu ekonomiku, jo faktiski pašvaldība ir tā, kas saskarās ar situāciju... un mēs to tagad redzam arī valstī, sevišķi Covid krīzes gaitā, kad liela daļa cilvēku faktiski ir saņēmuši algu aploksnēs un nav tā alga uzskaitīta. Bet tas viss ir vairāk redzams pašvaldības situācijā un šeit tie cilvēki, kas lemj par šiem izmēriem, viņi skatās savu vietējo kontekstu. Un tādēļ arī ļoti svarīgi ir tas, kas jau tika minēts ļoti daudzi iepriekšējo runātāju runās, ka nevar šo jautājumu par garantēto iztikas minimumu atraut no pārējiem minimumiem un ka tos ir jāskata kontekstā. Tas nozīmē, ka, protams, ir divi virzieni, kā rast risinājumu.

Ja tas apmērs nav pietiekams, ja mēs dzīvojam Eiropas Savienībā un mēs redzam, ka mūsu cilvēkiem un mūsu valstij šī garantija viena no viszemākajām, tad, protams, kaut kas ir jādara, bet kas ir jādara? Nu, pirmais, patiešām Ministru kabinets jau iet... respektīvi, Labklājības ministrija jau iet šajā virzienā un būtībā runā par

zināmu atbildības sadalījumu. Pašlaik ir runa par to, ka, gan garantēto iztikas minimumu, gan arī dzīvokļa pabalstu, kas ir otra būtiska sastāvdaļa — tiesības uz mājokli — ka šeit tiek meklēti veidi, kā varētu atkal palielināt valsts līdzdalību, jo līdz šim valsts līdzdalība, kaut arī viņa likumā ir atļauta, ir bijusi tikai krīzes apstākļos. Visā pārējā laikā pilna finansējuma daļa gūla uz pašvaldībām. Taču tagad ir runa par to, ka varētu šīs lietas pakāpeniski sakārtot.

Otrs ir jautājums, no kurienes ņemt līdzekļus. Un šeit jāsaprot, ka varbūt tas tik ļoti tieši neattiecas uz Satversmes tiesas šodienas diskusiju, bet nu tomēr es pateikšu tos dažus punktus, ko Pašvaldību savienība ir teikusi arī Nacionālās attīstības padomē, skatoties to, kādā veidā jāveic nodokļu reformas un kādā veidā vispār valstij ir jāattīstās.

Tad šeit ir pirmais moments, ka nodokļu reformā darbaspēka nodoklis ir tas dabiskais veids, ar ko varētu sasaistīt pašvaldības līdzdalību. Ja pašvaldības ienākumi būtu proporcionāli tam, kā aug algas, tad ļoti loģiski būtu teikt, ka jūsu pašvaldības, par cik jūsu bāze, jūsu finansēs ir darba algu summa, jūs varat visu laiku palielināt to garantēto iztikas minimumu proporcionāli tam, kā pieaug vidējā alga tautsaimniecībā vai vismaz vidējā alga jūsu teritorijās. Un tas būtu visai loģiski. Diemžēl pēdējā nodokļu reforma, kas tika veikta dažus gadus iepriekš, ieviesa progresivitāti tikai pašvaldību daļā un neieviesa progresivitāti valsts daļā. Pie tam, lielākā darbaspēka nodokļa daļa ir sociālās apdrošināšanas iemaksas, tajās neieviesa progresivitāti, toties ieviesa progresivitāti pašvaldības daļā, proti, no iedzīvotāju ienākumu nodokļa. Iedzīvotāju ienākumu nodoklis ...pie tam tiek skatīti jautājumi arī paralēli, joprojām, ka varētu celt visus citus neapliekamos minimumus un krasi samazināt ienākumus pašvaldību budžetā. Mēs teicām, ka tas ir slikti, ka vajadzētu šajā būt vienlīdzīgai atbildībai, jo pašvaldība tāpatās ir tā, kas piegādā pakalpojumus iedzīvotājiem, viņam vajadzētu augt darbaspēka nodoklim tāpat kā valstij.

I. Ziemeļe.

Pūķa kungs, es atvainojos, nu Jūs tagad pacēlāt ļoti plašu tēmu par visu nodokļu sistēmu...

M. Pūķis.

Es varbūt tūlīt pabeigšu, es nekavēšos ilgi, ja var.

I. Ziemele.

Lūdzu, fokusēti, kā tas ir saistīts ar šo atbildību, kas saistās ar GMI pabalstu.

M. Pūķis.

Jā. Lai varētu GMI pabalstu atbildīgi saglabāt pašvaldībām, ir vajadzīgs saglabāt to, ka pašvaldību ieņēmumi bāzējās uz darbaspēka nodokli un samazinot pašvaldību darbaspēka nodokļa daļu, samazinot nevar gaidīt, ka pašvaldības tanī brīdī piekritīs visa veida palielinājumiem... Ja jums samazina ieņēmumus, tad pēc tam palielināt jūsu izdevumus tajā brīdī ir grūti sarunāt.

Un otrs, protams, moments ir tas, ka neapšaubāmi šajā darbaspēka nodoklī ir ļoti liela rezerve, vairākas Eiropas Savienības valstis jau ir atteikušās no otrā līmeņa pensijām, kas ir naudas līdzekļu izšķērdēšana. Un jautājumu, piemēram, par minimālo pensiju celšanu, varētu ļoti elementāri risināt, ja atteiktos no nevajadzīgajiem valsts tēriņiem. Bet jebkurā gadījumā svarīgākais ir tas, ka arī šajā otrajā gadījumā ir jāievēro proporcionalitāte un tā proporcionalitāte ir saistīta ar to, ka nevar celt tikai garantēto iztikas minimumu, bet viņa ir jāceļ samērīgi ar pārējiem tiem minimumiem, lai nebūtu tā, ka cilvēks, kurš ir visu mūžu strādājis, būtu daudz sliktākos apstākļos nekā garantētā minimuma saņēmējs.

Tas ir tas, kas rūp pašvaldībām.

Īsumā tas tā par šo daļu, kas varbūt nebija pietiekami izskatīta. Bet es vēl varu atbildēt uz jautājumiem.

I. Ziemele.

Labi. Paldies. Jautājumi tik tiešām arī būs. Tātad tiesnesis Aldis Laviņš. Lūdzu!

A. Laviņš.

Pūķa kungs, paldies par sniegto viedokli. Man būs daži jautājumi.

Visupirms par metodi, kādā veidā tiek noteikts garantētais minimālais ienākuma līmenis. Mēs jau esam vairākkārt dzirdējuši, ka tas tiek noteikts dialogā ar valdību. Pašvaldību savienības dialogā ar valdību.

Sakiet, lūdzu, vai šajā dialogā, kura mērķis ir šis minimālais ienākumu līmenis, tā noteikšana, tiek vērtēta, ņemta vērā cilvēka cieņa kā konstitucionāla vērtība un visas šīs piecas vai sešas nu jau pamatvajadzības, kas ir.

M. Pūķis.

Nu, šajā dialogā tas ne tik daudz tiek ņemts vērā. Tas vairāk attiecas uz trīspusējo dialogu starp darba devējiem, darba ņēmējiem un valdību, kurā parasti arodbiedrības ir tās, kas vairāk uzstājas par šo aspektu, ko Jūs minējāt.

Kas attiecas uz pašvaldībām. Reiz valsts norobežojas no finansēšanas šī jautājuma, tad pašvaldības vairāk pievērš uzmanību tam apstāklim, ka šiem jābūt samērojamiem, ka nevar izraut šo vienu grupu no pārējām un, ja citas grupas dzīvo trūkumā, tad vienkārši pacelt vieniem pašiem nevar. Un tas galvenokārt ir tas arguments.

Otrs arguments, kuru šajā dialogā parasti pašvaldības izvirza priekšplānā, ir ieinteresētība atgriezties darba tirgū. Liela daļa no tā minimuma saņēmējiem ir tie, kas faktiski necenšas darba tirgū atgriezties un tādēļ arī šis aspekts ir svarīgs.

Bet to izvērtējumu mēs atstājam valdībai reiz, ja jau viņai ir iespējams pasūtīt gan zinātniskus pētījumus par šo jautājumu, gan viņa ir atbildīga par vairākiem citiem, tādiem kā minimālās pensijas, jo vienkārši visi reizē to nevar lemt.

A. Laviņš.

Labi. Tātad uz uzdoto jautājumu par to, vai cilvēka cieņa tur kādu lomu spēlē... tā atbilde bija, ka minimāli, ja... kā es sapratu... lai neteiktu vairāk.

M. Pūķis.

Nē, nu es gribētu teikt to, ka pasakot A, ka valsts noteiks līmeni, mēs saprotam arī B, ka valsts atbild par šo cieņu. Jo, kamēr pašvaldībai bija brīvība patstāvīgi noteikt un kamēr varēja būt dažāds šis līmenis, piemēram, Baltinavā un dažāds Tukumā, tad pašvaldība uzņēmās pilnu atbildību, tajā skaitā arī atbildību par cilvēka cieņu, visām cilvēka tiesībām, cik tālu nu viņi saprot, kā par to runā. Tanī brīdī, kad valsts bez redzama iemesla nosaka līmeni un pasaka, ka jūs maksāsit, tādā gadījumā šī saruna veidojas savādākā veidā.

A. Laviņš.

Pūķa kungs, skaidrs. Loģika Jūsu atbildē ir saprotama.

Sakiet, lūdzu, kas tad ir tās centrālās vērtības, kuras tad pašvaldība liek pamatā, ejot uz dialogu ar valdību?

M. Pūķis.

Nu, galvenās vērtības ir tās, ka pašvaldība cenšas panākt, nu, teiksim, tā, es pat neteiktu, ka vērtības... vērtības varbūt ir abstraktāks jēdziens. Pašvaldības cenšas panākt pozitīvu attieksmi no iedzīvotājiem, no vietējiem iedzīvotājiem un no vietējiem uzņēmējiem, un tādā veidā arī ir izveidota demokrātiskā sistēma. Līdz ar to pašvaldības cenšas pieņemt lēmumus, kas apmierinātu iedzīvotājus. Šajā sakarībā ir ļoti... varbūt interesanta situācija bija neilgi pirms visām šīm reformām, kad lielā mērā centralizēja sociālo aprūpi, bet 90. gadu otrajā pusē varēja atrast divas pašvaldības, kur viena tērēja sociālajiem izdevumiem 5 procentus no budžeta, bet otra tērēja 50 procentus no budžeta, kas attēloja vēlētāju viedokli un vēlētāju vērtības. Bet, līdzko valsts uzņemas atbildību, valsts uzņemas atbildību arī par vērtībām. Līdzko nomainījušies sociālistiski domājošie pret konservatīvi domājošajiem, tā mainīsies attieksme arī pret šo jautājumu. Ir minimālas valsts modelis un ir labklājīgas valsts modelis.

A. Laviņš.

Labi. Sakiet, lūdzu, ar kādu izpratni par garantētā minimālā ienākuma līmeņa mērķiem Jūs, es domāju Pašvaldību savienību, dodaties uz dialogu ar valdību? Kā Jūs saprotat? Kādiem mērķiem jūs nosakāt šo GMI?

M. Pūķis.

Nu, GMI nosaka valdība. Mēs lielākoties esam spiesti aizstāvēt pašvaldību budžetu, jo gandrīz katru gadu šajā sarunās priekšplānā ir nevis jautājums par to, kā varbūt labāk īstenot cilvēka aizsardzību vai kā... bet galvenais jautājums ir par pārregulējumu. Viena gada laikā normāli tiek pieņemti ļoti daudzi noteikumi, kuri finansiāli līdz galam nav izpildāmi. Jautājums par pārregulējumu atsevišķās sarunās ar valdību ir bijusi runa par to, vēl desmit gadus atpakaļ, ka viena gada laikā izgudro jaunus noteikumus par 500 miljoniem eiro, kuri nav nosegti ar papildus ieņēmumu pieaugumiem. Un tad rodas jautājums, kā jūs šajā fonā varat runāt...

A. Laviņš.

Ja drīkst, es jūs pārtraukšu. Tiešām varbūt nesikarsim šobrīd šo ļoti plašo kontekstu, kā mijiedarbojas valdība ar pašvaldībām tādā nozīmē, ka vai visiem uzdevumiem ir atbilstošs finansējums, mēs droši vien tam varēsim veltīt stundām ilgi

laiku. Bet šobrīd pievērsīsimies tieši šim garantētajam minimālajam ienākumu līmenim.

Un tas mans jautājums bija, kā Pašvaldību savienība uzskata, vai garantētajam minimālajam ienākumam ir jāpilda tādas funkcija, ka tam ir jānodrošina tāds līdzekļu apmērs, lai spētu nodrošināt minimālajām apmērā visu piecu vai plus šīs kultūras vajadzību apmierināšanu. Vai šādā veidā Pašvaldību savienība skatās uz šo sociālās palīdzības instrumentu?

M. Pūķis.

Nē, mēs tādā skatījumā uz viņu neskatāmies tādēļ, ka šādā skatījumā neskatās uz šo instrumentu pašlaik arī valdība. Jo mums jābūt šinī brīdī, kā mēs runājam ar valdību, vienotam skatījumam. Kā jūs dzirdējāt no Labklājības ministrijas, tad viņi pievērš uzmanību tam, ka tā ir viena no komponentēm, un viņa strādā kopā ar citām komponentēm.

Abstrakti, ja mēs prasām šo jautājumu, kā vajadzētu būt, tātad mēs varam spriest par to, ka vajadzētu būt, ka viņš nodrošina varbūt visu, bet tad ir jābūt citai metodikai, tad ir jāskaita arī citi saņemtie... tātad valdības izveidotie noteikumi nav piemēroti tam, lai viņš segtu visas šīs minētās piecas grupas un tad, kad pašvaldības runā, viņas vienmēr runā par to, ka jā, pašvaldības politiski atbalsta garantētā iztikas minimuma pacelšanu, tajā ziņā Pašvaldību savienība ne reizi nav iebildusi pret to, ka viņš tiktu pacelts, bet mēs runājam par to, ka, lai izpildītos likumā paredzētā norma un iespēja, ka valdība arī piedalās šajā pasākuma finansēšanā.

A. Laviņš.

Jā, tātad nupat Jūs minējāt, ka jūsu redzējums nav tāds, ka GMI būtu jāparedz tādu līdzekļu apjomā, lai segtu piecas vai sešas šīs vajadzības. Bet kādām vajadzībām tad kalpo šis GMI Pašvaldību savienības ieskatā?

M. Pūķis.

Pašvaldību savienības ieskatā mēs neatrisinām jautājumu par to šinī brīdī, vai cilvēki ir paēduši vai nav paēduši. Pašlaik svarīgākais jautājums nu reāli ir tāds, ka salīdzinot ar citām grupām, kas dzīvo, nu, teiksim, tā, diezgan tuvu nabadzības līmenim, vajadzētu būt nelielai atšķirībai un Pašvaldību savienība domā mazliet uz leju, mazliet sliktākam jābūt ir šim te minimumam nekā tam, kas ir cilvēkiem, kas ir, piemēram, visu

mūžu strādājuši un visu mūžu maksājuši nodokļus un saņem kāda cita veida palīdzību. Un tātad šeit jautājums par to proporciju pagaidām diemžēl tiek politiski izlemts. Kā jau ir mūsu tajā paskaidrojuma rakstā garajā, ko mēs rakstījām par Pašvaldību savienības viedokli, mēs esam noskaņoti domāt, ka ir jābūt kādai proporcijai starp šo, līdzīgi, kā to apgalvo Labklājības ministrija.

A. Laviņš.

Jā, es saprotu, tas ir cits... mazlietiņ cits jautājums, ja tā es drīkstu teikt, vai ir jābūt proporcijai starp GMI un minimālo atalgojumu, lai uzturētu motivāciju atgriezties darba tirgū. Tas vairākkārt ir izskanējis. Bet es tomēr gribētu dzirdēt Pašvaldību savienības viedokli par to, kādu pamatvajadzību nodrošināšanai GMI tomēr kalpo?

M. Pūķis.

Nu, Pašvaldību savienība par šo... nav šī jautājuma konstruktors un atbildīgais. Ciktāl Ministru kabinets gatavo noteikumus par to, kādā veidā to aprēķinās un kā to darīs, tātad no šejienes arī izriet Ministru kabineta atbildība. Bet mēs piekrītam un parasti mēs atbalstām mūsu sociālos partnerus, Latvijas Brīvo arodbiedrību savienību, piemēram un mēs iestājamies par to, tieši tāpat kā viņi, ka visu šo te minimumu pamatā būtu jābūt aprēķinātajam iztikas minimumam, iztikas grozam, kas sastāvētu gan no pārtikas, gan no mājokļa, gan no visām citām lietām. Bet tā ir vesela reforma. Šādu reformu, ja par tādu būtu runa, Pašvaldību savienība, protams, atbalstītu.

A. Laviņš.

Bet es tad īsti nevaru saprast, kā jūs pilnvērtīgi varat piedalīties šajā dialogā ar valdību, kurā mērķis ir noteikti GMI, ja viens dialoga partneris... šobrīd Jūs tā kā neatklājat, kā jūs uztverat GMI mērķi un kādas vajadzības būtu jāatklāj... Es tā īsti nevaru saprast, kā jūs varat pilnvērtīgi piedalīties dialogā?

M. Pūķis.

Nu, GMI pilda tikai daļēju funkciju, tādēļ katrs cilvēks, kas nevar iztikt ar to GMI, parādās viņa piedalīšanās pieprasīt visu ko citu. Un tas viss cits, kas nāk papildus GMI, tas arī tad palīdz viņu izglābt. Nu, tas GMI vienmēr ir bijis par mazu, tas ir vairāk nekā skaidrs.

A. Laviņš.

Labi, Pūķa kungs, šo jautājumu bloku varbūt liekam malā par GMI mērķiem.

Kāds ir Jūsu redzējums par to, ka personai, kurai pienākās pabalsts, lai sasniegtu šo garantēto minimālo ienākumu, pienākas arī dzīvokļa pabalsts. Vai Pašvaldību savienība uzskata, ka Sociālās palīdzības likuma 35. pants, kas paredz sociālās palīdzības pabalstu veidus, būtu interpretējams tādā veidā, ka, tiklīdz personai pienākas GMI pabalsts, tad personai ir jāizmaksā arī dzīvokļa pabalsts? Vai Pašvaldību savienība šādi interpretē 35. pantu?

M. Pūķis.

Nē, mēs interpretējam... Par cik dzīvokļa pabalsts netiek ieskaitīts tajos ieņēmumos, kas ietekmē GMI, tie ir viens otru papildinoši. Reāli pēc esošās sistēmas, tie ir papildinoši nevis izslēdzoši.

A. Laviņš.

Jautājums nebija par to, vai ir papildinoši vai izslēdzoši. Jautājums bija, vai obligāti ir izmaksājams arī dzīvokļa pabalsts, ja tiek piešķirts garantētā minimālā ienākuma nodrošināšanas pabalsts. Tāds bija jautājums.

M. Pūķis.

Nu, dzīvokļa pabalsts, atbilstoši noteikumiem. Viņš tiek piešķirts, jā.

A. Laviņš.

Tātad obligāti tiek piešķirts.

Tad jautājums ir, kā Jūs skaidrojat Labklājības ministrijas sniegto informāciju, ka daudzās pašvaldībās personai, kurai tiek piešķirts GMI pabalsts, dzīvokļa pabalsts netiek piešķirts, jo pretī šai pozīcijai ir cipars nulle.

M. Pūķis.

Es pieņemu, ka ir dzīvoklis tad personai un viņai nav par izmaksas.

A. Laviņš.

Hm... respektīvi ir skaidrojums, ka tās konkrētās situācijas ir... ļoti atšķirīgas.

M. Pūķis.

Ir dažādas situācijas. Ir ļoti dažādas situācijas ar dzīvokļiem un ar maksām. Mēs nevaram salīdzināt divās dažādās Latvijas vietās. Tā nav fiksēta summa. Un tas ir jautājums, par kuru notiek diskusija tieši ar Labklājības ministriju un valdība piedalās formulas gatavošanā, kas varētu unificēt šo situāciju.

A. Laviņš.

Vēl šāds jautājums. Mēs varam redzēt no pieteikuma satura, ka viens no argumentiem, kāpēc tiesībsargs uzskata, ka spēkā esošais regulējums ir neatbilstošs Satversmes 1. un 109. pantam, ir tas, ka valdība nav regulāri pārskatījusi GMI līmeni. Šajās tiesas sēdēs mēs esam dzirdējuši argumentus par to, ka šis uzdevums pārskatīt GMI līmeni un to paaugstināt kā tāds rezultāts, kas būtu taustāms šādā dialogā, ir tāds šķērslis, ka ir ļoti grūti panākt kompromisu ar pašvaldībām, jo tā ir tā aksiomātiskā tēze, ko Jūs minējāt, ka grūti sarunāt, ja samazina ienākumus, bet palielina izdevumus. Ir saprotams.

Bet šajā kontekstā es labprāt gribētu dzirdēt Latvijas Pašvaldību savienības viedokli par to, ka 2018. gadā finansējums, kas bijis novirzīts tā saucamajām pašvaldību brīvprātīgajām iniciatīvām sociālās palīdzības jomā, ir bijis 3,34 miljoni. Un Valsts kontrole, veicot revīziju, tikai 21 pašvaldībā ir konstatējusi, ka vismaz 1,74 miljoni eiro jeb 52 procenti no šiem līdzekļiem bija novirzīti tādiem sociālā pabalsta veidiem, kas nav mērķēti nabadzības riska pakļautajiem iedzīvotājiem. Šis konteksts vairāku gadu garumā grūtības līdzekļu trūkuma dēļ panākt kompromisu ar valdību un šī informācija par to, kādā veidā pašvaldības ir izlietojušas sociālai palīdzībai paredzētos līdzekļus? Pūķa kungs, ir kāds komentārs? Vai Pašvaldību savienība šo situāciju kontrolē un pēc kaut kādiem principiem jūs to vadāt?

M. Pūķis.

Tātad Pašvaldību savienība nevada pašvaldības. Bet es tomēr nokomentētu šo, jo tas ir ļoti fundamentāls jautājums un tam jautājumam tiešām vajadzētu būt tādām, kas interesē tieši Satversmes tiesu. Jautājums ir par pašvaldību brīvprātīgajām iniciatīvām, vai tās ir labas vai sliktas. Tad jāsaprot, ka pašvaldība vispār pastāv nevis priekš tam, lai pildītu valsts funkciju. Jā, viņa valstij palīdz, pildīdama valsts noteiktos uzdevumus, bet pašvaldību vēlēšanas pēc satura notiek tikai tāpēc, ka pašvaldībai ir patstāvīga politika un patstāvīgas iniciatīvas.

Un par to, ka pašvaldības šādu naudas daudzumu ir lietojušas sociālajā jomā brīvprātīgajām iniciatīvām, tos jāsalīdzina ar visu valsts sociālās politikas izmaksām un tad izrādīsies, ka tas, ka ir šausminājies, šinī gadījumā es teiktu, ka nekompetentus cilvēkus no Valsts kontrole, iespējams... ka tas ir 0,0 cik tur procentu no visa tā daudzuma. Neaizmirsīsim to, ka sociālais budžets ir puse no valsts izdevumiem. Puse. Un uz šī fona tas, ka pašvaldība attīsta dažādus palīdzības veidus likumīgā veidā, bet pēc savas iniciatīvas, ir drīzāk apsveicami nevis samazinājums.

Pašvaldības sociālās palīdzības vienīgais mērķis nav strādāt vienīgi ar tiem nabagiem, kas ir pilnīgi vissliktākajā situācijā. Tā grupa ir daudz plašāka un tas, ar ko nodarbojas pašvaldību sociālais dienests, ir ļoti daudzi svarīgi uzdevumi.

A. Laviņš.

Jā. Paldies par komentāru.

Un noslēgumā vai Jūs, lūdzu, varētu noraksturot kādu profilu, kas saņem garantēto minimālo... cilvēku profilu, kas saņem garantēto minimālo ienākumu. Jūs tomēr pārstāvat Pašvaldību savienību. Šī informācija jums droši vien ir. Būtu interesanti dzirdēt Jūsu viedokli šajā jautājumā, jo, iespējams Jūs dzirdējāt šos divus cilvēku profilus, kurus tiesībsargs minēja, respektīvi, ar kādiem cilvēkiem tiesībsargam ir nācies saskarties. Tāpēc būtu interesanti dzirdēt Pašvaldību savienības viedokli par to, kādi ir šo cilvēku profili.

M. Pūķis.

Nu... Šinī gadījumā es nebūšu pats labākais atbildētājs tādēļ, ka tie cilvēki, kas bija no Labklājības ministrijas un kas nodarbojās ar datu vākšanu... no, piemēram, par šo jautājumu viņi diezgan cītīgi seko visu laiku. Ja atsevišķi jautājumi par pašvaldību sociālajām lietām ir mazāk viņu profilā, tad Labklājības ministrija šim jautājumam seko jau daudzus desmitus gadus un ļoti rūpīgi vāc informāciju.

Bet es varu tikai pateikt, ka tā situācija, protams, ir dažāda. Viens no profiliem ir tāds, ka tas ir cilvēks, kurš saņem, piemēram, ēnu ekonomikā algu. Kāpēc viņu ir grūti iesaistīt pašvaldības darbā? Pasākums mēģināt viņu piesaistīt kaut vai pie sabiedriskajiem darbiem, lai viņu rosinātu pamazām atgriezties darba tirgū, viņam nav laika, jo viņam ir jāiet strādāt, īstenībā viņš strādā un saņem šo... Tas, piemēram, arī ir viens no profiliem interesantiem, bet, neapšaubāmi, ka aiz šī slēpjas arī ļoti daudzi dziļās grūtībās nonākuši cilvēki.

Tomēr šinī gadījumā es varbūt vairāk pārstāvu no sistēmas viedokļa Pašvaldību savienību. Es neesmu pats sociālais darbinieks un tādēļ es nebūšu ļoti kompetents atbildētājs, kādi vispār dzīves gadījumi ir.

A. Laviņš.

Jā. Paldies.

I. Ziemeļe.

Paldies tiesnesim Laviņam. Tiesnesis Gunārs Kusiņš. Lūdzu!

G. Kusiņš.

Jā, labdien, Pūķa kungs! Man viens jautājums saistībā ar Pašvaldību savienības sniegto viedokli Satversmes tiesai.

Šī viedokļa 10. lapaspusē ir arī teksts attiecībā uz šo dzīvokļa pabalstu politiku, pa to, par ko jau šeit tiesnesis Laviņš uzdeva jautājumus. Es gribētu Jums pajautāt, kā ir domāts tas teksts, kas ir jūsu viedoklī.

Šeit ir rakstīts: “Lai izveidotu vienotu dzīvokļu pabalstu politiku, būtu jāizstrādā vienota metodika, kā arī jāatsakās no tirgus ekonomikas valstī.”

Sakiet, lūdzu, kā Pašvaldību savienība šo ir domājusi? Vai tas ir saistīts ar tirgus ekonomiku kā principu valstī un to nav iespējams realizēt šādu? Paldies.

M. Pūķis.

Nu, šinī vietā es domāju, ka Pašvaldību savienība ir kļūdījies rakstot. Protams ne jau tajā daļā, ka ir vienota metodika, jo, lai varētu vienoti noteikt to pabalstu, tad tā metodika ir vajadzīga.

Kas attiecas uz tirgus ekonomiku, tur ir vienkārši neveikls pārspilējums. Taču, kas attiecas uz dzīvokļu politiku, jā, patiešām, dzīvokļu tirgum ir nodarīts daudz pāri Latvijā un dzīvokļu tirgus nav attīstījies tieši likumdevēja kļūdu dēļ un tās kļūdas tika pieļautas 90. gadu sākumā. Un līdz ar to šodien nav piedāvājuma visos segmentos, kas cilvēkiem ir nepieciešami. Tātad nav piedāvāts atbilstoši cilvēka maksātspējai, nav piedāvājumu daudzuma un šeit ir ļoti daudz problēmu. Bet ar šiem vārdiem, tā tiešām ir rupja kļūda. Ne no kādas tirgus ekonomikas valstī, protams, nevajag atteikties, to cilvēki ir netīšām uzrakstījuši.

G. Kusiņš.

Paldies. Es sapratu, ka tā droši vien ir kaut kāda pārrakstīšanās.

Un otrs jautājums ir saistībā ar pašvaldības budžeta izlietojumu. Jūs droši vien zināt, ka likumā, kas reglamentē pašvaldību deputātu statusu, 15.¹ pantā ir noteikts pabalsts pašvaldības domes priekšsēdētājam un viņa vietniekam. Tātad tas ir divu minimālo mēnešalgu apmērā un tas tiek piešķirts no pašvaldības budžeta.

Sakiet, lūdzu, vai šeit ir kaut kāda korelācija no tā, ka pašvaldība piešķir šādu pabalstu un varbūt atsaka kādai personai, kas ir trūcīga, tāpēc, ka pietrūkst finansējuma? Paldies.

M. Pūķis.

Nu, šinī gadījumā ir runa par obligātu pienākumu. Obligātu pienākumu. Līdz ar to šeit nav atteikt vai neatteikt, šeit ir jautājums par to, ka tas ir jādara saskaņā ar likumu.

G. Kusiņš.

Es atvainojos... Vai es pareizi saprotu Jūsu atbildi, ka tas nav pretnostatāms. Tātad šo pabalstu 15.¹ pantā piešķir tad, ja visi tie gribētāji, kas saņem pārējos pabalstus, ir saņēmuši savu?

M. Pūķis.

Nē, te ir jautājums par obligātu pienākumu. Ja ir obligāti pienākumi, tad parasti nekas netiek izskatīts, tiek vienkārši izpildīts likums.

Bet es varu varbūt mazliet ļoti īsi nokomentēt šo jautājumu. Viņš radās līdzīgi, kā radās kādreiz jautājums par pensijām tiem deputātiem, kas bija balsojuši par neatkarību, bet toreiz konstatēja... tas bija apmēram... gandrīz 20 gadus atpakaļ, ka pašvaldību deputāti, kuri 90. gadu sākumā saņēma šo atalgojumu, kur pazaudēja kvalifikāciju un zaudēja divus ciklus, tātad 8 gadus apmēram izkrita no aprites un zaudēja vai nu savas inženiera iemaņas vai kādas iemaņas, viņi izrādījās ar ļoti mazām pensijām. Un tā radās šis te regulējums. Viņš ir tagad saglabājies, ir iespējams, ka šo regulējumu var pārskatīt, bet tam nav nekāda sakara ar šodien izskatāmo jautājumu. Tas ir jautājums par to... viņš arī ir saistāms ar jautājumu par to, ka Interesu konflikta likums nosaka ļoti daudzus ierobežojumus, viņš aizliedz saglabāt savu profesiju un tamlīdzīgi un šis jautājums ir skatāms atsevišķi.

Bet tas ir obligāts pienākums, viņu nevar nekādīgi saistīt ar sociālo pabalstu jautājumu. Viņi iet no dažādiem...

G. Kusiņš.

Vai es pareizi saprotu, ka 15.¹ pants pašvaldību deputātu statusā — tas ir obligāts pienākums, kas pašvaldībai ir tātad jāfinansē no sava budžeta. Tur gan nav domāts, ka tie ir tikai, kas 90. gados... tur ir rakstīts, ka... kuri pēc 90. gada 4. maija ir bijuši... teorētiski, arī tie, kuri šobrīd ir pēc 90. gada 4. maija...

M. Pūķis.

Nē, nē... Jā, var diskutēt par to, ka varbūt šo likumu par atcelt ar laiku, bet nu tas ir jautājums arī saistīts ar to, ka nu... kā vispār amatpersonām, ja viņām ierobežo iespēju strādāt normālā pamatdarbā, tad kādā veidā to kompensēt. Nu, tas varbūt ir cits, tam ir maz sakara ar šīsdienu tēmu. Tas ir atsevišķi...

G. Kusiņš.

Paldies.

I. Ziemeļe.

Jā, paldies tiesnesim Kusiņam. Tiesnesis Artūrs Kučs. Lūdzu!

A. Kučs.

Labdien! Es gribēju drusciņ precizēt vienu jautājumu par to GMI noteikšanu sarunās starp pašvaldību un Ministru kabinetu.

Ja es pareizi sapratu, Jūs iesākāt ar to, ka vienādošana dažreiz nozīmē arī samazināšanu. Un kā, teiksim, šajās sarunās šis GMI, ja mēs runājam par lielumu, tiek noteikts. Iepriekš ir izskanējis, ka principā ir jāskatās uz tām pašvaldībām, kurām ir vismazākās ekonomiskās iespējas un tad, ņemot vērā arī viņu iespējas, tad tiek noteikts tas GMI sarunās starp pašvaldību valdību. Vai tur ir kaut kāds vidējais rādītājs? Kā Jūs šo procesu redzat?

M. Pūķis.

Nu, jautājums par pašvaldību iespējām visumā ir pārspilēts. Tās iespējas ir saistītas lielā mērā ar dažādiem jautājumiem, kas nav tieši saistīti, teiksim, ar

izlīdzināšanas sistēmu vai to. Pati trūcīgākā pašvaldība no pašas bagātākās pašvaldības pēc budžeta rādītājiem viņa, protams, atšķiras, atšķiras ievērojami, bet atšķiras arī dažādas situācijas. Turklāt uzreiz es gribētu teikt, ka nav nekādu pazīmju, ka pēc administratīvi teritoriālās reformas kaut kādā veidā nevienlīdzība samazināsies. Iespējams, ka nevienlīdzība vēl pieaugs, jo tiek apvienotas pašlaik teritorijas, kurās ienākumi... pašu ienākumi ir mazi un no tā, ka jūs viņus saliekat vairākas kopā un saliksiet otrā galā pašvaldības, kurām ir pašu ieņēmumi lieli, nekā nemainīsies. Nekādi priekšlikumi no valdības, kā viņa domā mainīt Izlīdzināšanas likumu, nav parādījušies šajā laikā.

Bet šeit ir runa par to, ka pašvaldības... jā, viņas piedalās Sociālās komitejas darbā, viņas piedalās Latvijas Pašvaldību savienības valdes darbā un ejot uz sarunām ar Ministru kabinetu vai ejot uz sarunām ar Labklājības ministriju, mēs vērtējam, kā tas ietekmēs budžetu, kādas ir prasības un līdzīgi tam. Šeit parasti neparādās tieši mazāko vai lielāko pašvaldību intereses. Ja pašvaldībai ir papildus līdzekļi, vai arī viņai var pat nebūt papildus līdzekļi, bet ievēlētie deputāti uzskata, ka sociālais bloks ir svarīgāks par attīstības bloku, ja deputāti negrib attīstīt uzņēmējdarbību vai negrib attīstīt izglītību, bet grib attīstīt sociālo bloku, viņi vienmēr atradīs papildus līdzekļus šiem jautājumiem.

Šeit notiek sarunas. Bet tāda uzstādījuma, ka ir tieši trūcīgākās pašvaldības, kas bremzē - tā ir hipotēze, mēs viņu neesam novērojuši.

A. Kučs.

Paldies.

I. Ziemeļe.

Paldies tiesnesim Kučam.

Man būs divi jautājumi jums.

Tātad pirmais tāds pavisam konkrēts. Mums lietas materiālos, un tas izskanēja arī vakar un šodien dienas pirmajā pusē, tātad ir informācija par to, kāpēc šis konkrētais skaitlis tātad pabalstam, par kuru ir runa, kāpēc viņš ir tik salīdzinoši neliels... ir tādēļ, ka Pašvaldību savienība nav piekritusi ilgstoši šī līmeņa paaugstināšanai. Es burtiski citēju no Ministru kabineta viedokļa. Tātad, ir kopš 2006. gada piedāvāts palielināt GMI līmeni, bet Pašvaldību savienība nav piekritusi tam. Vai tā tas ir un kāpēc?

M. Pūķis.

Nu, galvenais iemesls ir valdības nevēlēšanās piedalīties. Ja sākotnēji tas tika noteikts kā obligāts pašvaldību maksājums, pret ko mēs iebildām, tad minimālo līmeni pēc subsidiaritātes principa būtu jāsedz valstij, tad valsts par to iebilda. Pēc 2008. gada pasaules krīzes valsts dažus gadus piedalījās ar līdzfinansējumu, piefinansējot mazliet klāt, bet pēc tam atteicās atkal no šī līdzfinansējuma un paralēli katru gadu budžetā tika skatīts jautājums par to, kā samazināt pašvaldību budžeta daļu kopbudžetā. Līdz ar to veidojās problēma, ka tas nav vis jautājums par to, ka, lūk, mēs apsēstos pie galda un spriestu par vienu jautājumu, kā labāk nodrošināt tieši trūcīgajiem cilvēkiem iztikšanu, bet jautājums ir par to, kas izvirzās priekšplānā šādās sarunās, par līdzsvaru starp pašvaldību izdevumiem un valsts izdevumiem. Un ja pašvaldību izdevumi tajā gadā samazinās, tad automātiski pa visu to laukumu rodas jautājums par to, ka mēs iebilstam pret palielinājumu.

I. Ziemeļe.

Skaidrs. Paldies.

Nākamais jautājums. Sakat, lūdzu, vai tāpat šī pabalsta maksāšana neietilpst pašvaldības autonomajā funkcijā?

M. Pūķis.

Protams, ka viņa ietilpst pašvaldības autonomajā tiktāl, ciktāl valsts nemaina šo statusu. Jo sākotnēji visa sociālā palīdzība bija absolūti brīvprātīga funkcija, to pašvaldības izvēlējās darīt pašas, nebija neviena norādījuma, neviena uzdevuma, neviena likuma, kas liktu 90. gadu sākumā pašvaldībām ar to vispār nodarboties. Un tad, kad pašvaldības ar to sāka nodarboties, un sāka viņas tieši ar sociālo palīdzību un īpaši trūcīgajiem cilvēkiem...tā laikā arī bija zināma veida krīze 90. gadu sākumā Godmaņa valdības laikā, tad pakāpeniski valsts sāka visu šo jautājumu regulēt. Bet līdzko valsts sāka aizvien vairāk regulēt, tā funkcija transformējās no pašvaldību autonomas funkcijas par dalītu funkciju, tāpat dalītas atbildības funkciju, līdzīgi, kā Eiropas Savienībā... var būt valstī ekskluzīva funkcija, var būt dalīta funkcija ar Eiropas Savienību... un tālāk, kad šajā dalītajā funkcijā aizvien vairāk jau jautājumus sāka noregulēt valsts vara, līdz ar to samazinājās šī pašvaldību atbildība un vēlēšanās par to visu domāt un finansēt.

I. Ziemele.

Skaidrs. Nu, jā, Labklājības ministrijai ir pretējs viedoklis tam, kuru Jūs tik tikko paudāt...

Un tad man ir pēdējais jautājums. Jūs savā runā atzināt, ka pašvaldībai ir, protams, arī jāīsteno pašvaldības politika un tas ir normāli, tas ir nepieciešams. Sakat, lūdzu, līdz varētu saprast līdz galam Pašvaldību savienības nostāju, vai no Satversmes tātad... Satversmē ir ietverta citastarp arī cilvēka cieņas vērtība un ne tikai cilvēka cieņas vērtība, ir Latvijā arī ikvienam cilvēkam ir tiesības uz cilvēka cieņu.

Un man jautājums sekojošs: vai tad, kad pašvaldības lemj par savām politikām, vai no Satversmes pašvaldībām izriet pienākumi sekmēt cilvēka cieņas ievērošanu konkrētajās pašvaldību teritorijās. Un ja izriet šis pienākums, vai Jūs varētu dot piemēru, ko tas konkrēti nozīmē? Ko pašvaldībai konkrēti jautājumā par sociālajiem pabalstiem, par nevienlīdzības novēršanu, ko pašvaldībai ir jādara, lai īstenotu šo cilvēka cieņas vērtību savā teritorijā? Paldies.

M. Pūķis.

Nu, pašvaldības to vienmēr ir darījušas, bet attiecīgi pašvaldības viedoklis var nedaudz atšķirties un tādēļ arī pašvaldībām var būt dažāds tas ieguldījums un saprašana, cik daudz ir jādara šī mērķa sasniegšanai. Un tas tieši attiecas uz pašvaldību brīvprātīgajām iniciatīvām, uz to daļu, kur viņas pašas nosaka. Tātad visā sociālajā jomā pašvaldībai ir divas lomas. Viena ir patstāvīgā loma, tātad autonoma, izvēlēta sava politika un otrs ir valsts pienākuma pildītāja, valsts aģenta loma, kurā viņa precīzi izpilda to, ko valsts uzdevusi. Un šeit ir tas princips ielikts, ka likums "Par pašvaldībām" tieši paredz, ka tieši to, par ko valsts samaksā un par ko valsts nosaka vienotus noteikumus, to viņa īsteno vienādi visā valsts teritorijā un atskaitās valstij par to, kā viņa to ir izdarījusi.

Par otru daļu ir zināma rīcības brīvība. Un šeit nu katra pašvaldība vērtē, kas ir prioritārs viņas teritorijā, kuriem cilvēkiem ir grūtāk un kuriem vajag vairāk palīdzēt. Un tas arī ir normāli.

Un šeit tas, ka tie ir divi papildinoši veidi, kā to darīt, tas ir pilnīgi normāli.

I. Ziemele.

Labi. Paldies.

Tā šobrīd tiesnešiem nebūs Jums jautājumu, bet es došu iespēju tātad pieteikuma iesniedzējam tiesībsargam uzdot Jums jautājumus. Lūdzu, Jansons kungs!

J. Jansons.

Paldies, godātā tiesa! Mums būs vairāki jautājumi.

Man ir divi tādi precizējoši. Jūs minējāt, ka tātad valsts budžeta līdzekļi tiek novirzīti apmēram 50 procentu apmērā sociālajai drošībai pašvaldībām. Vai sociālajai drošībai?

M. Pūķis.

Nē, valsts budžeta līdzekļi sociālajai drošībai pašvaldībā, es pat pašlaik neesmu skatījies. Tātad, ja caur pašvaldību izmaksā valsts pabalstu kādu, tad tas tiek novirzīts caur pašvaldību budžetu.

J. Jansons.

Nē, nu vienkārši, kāpēc es to jautāju... Es precizēšu savu domu. Jo tas, ko mēs redzam oficiālajos avotos, īpaši par valsts budžetu 2020. gadam, šim gadam, tad valsts sociālās drošības budžeta daļa ir 31 procents. Bet tas nu tā - vairāk skaidrībai.

M. Pūķis.

No tā pašvaldībai ir varbūt kāds... nu, ja mēs saskaitām kopā valsts un pašvaldību budžetu, ko bieži vien dara un ko sauc oficiāli par valsts konsolidēto kopbudžetu, tad šeit pašvaldībai ir mazāk kā desmitā daļa iet caur pašvaldībām. Vairāk kā 90 procenti iet caur šo valsts daļu.

J. Jansons.

Savukārt jūs minējāt par to, ka pašvaldības sociālajai drošībai tērē apmēram pusi no tā, tātad 50 procenti, ko viņas saņem.

M. Pūķis.

Nē, nekā tamlīdzīga. Es teicu, ka valsts tērē... tātad, ja saskaita vēl dažus sociālos pasākumus bez šī minētā 31 procenta, tad kopā Latvijas valstij, no Latvijas valsts izdevumiem, ja mēs pieskaitām arī izglītību un veselību it sevišķi, tad tur jau ir...

Nē, nu tie ir sociālie jautājumi... Jūs paši minējāt, ka tie ir sociālie... ne attīstības jautājumi tajā nozīmē, ka jūs tur neieguldat tieši infrastruktūrā vai...

I. Ziemele.

Pūķa kungs, es Jūs gribētu pārtraukt. Lūdzu, noklausīsimies tiesībsarga jautājumu līdz galam un tad Jūs arī sniegsiet atbildi.

Jansons kungs, lūdzu, nobeidziet jautājumu un tad mēs saņemsim atbildi.

J. Jansons.

Tas, ko mēs atrodam... nu, vismaz tas, ko mums izdevās atrast par dažām pašvaldībām runājot... es nevaru atbildēt par visām, tieši sociālajai drošībai pašvaldību budžetos tiek paredzēti 5 līdz 15 procenti. Jūs minējāt, ka tā kā 50 procenti... es tādu apmēru neredzu. Savukārt, to, ko mēs redzam, par izglītību... Jā, izglītībai gan ir aptuveni 50 procenti no pašvaldību budžeta.

Tad jautājums ir: cik pašvaldībām būtu nepieciešams vēl palielināt savus budžetus sociālās drošības jomā, lai varētu nodrošināt pamatvajadzības?

M. Pūķis.

Šeit ir... nu, pirmkārt, patiešām ir fakts, ka pašvaldību sociālie izdevumi... tie izdevumi, kas ir sociālajai drošībai pašvaldību budžetā, samazinājās pēdējos 20 gados un samazinājās būtiski, jo no perioda līdz 2000. gadam, kad viņi dominēja gandrīz vai, viņi pēc tam samazinājās. Tāda bija tā ekonomiskā situācija Latvijā. Lai varētu segt šos izdevumus, šeit pašlaik nav tik daudz galvenā problēma līdzekļu trūkums, cik galvenā problēma ir neizcelt šo garantēto iztikas minimumu no citiem sociālās drošības tādiem pamatjautājumiem: no minimālās pensijas, no minimālās darba algas. Un šeit ir jāskata kontekstā. Bet par to, ka valstij būtu jāsedz, mēs runājam nevis tādēļ, ka tieši pašvaldībai pietrūkst tieši šim... Nu, labi, var vēl vairāk nebūvēt ceļus, var sliktāk uzturēt skolu un atrast to naudu un samaksāt. Bet ir runa par to, ka šeit ir jābūt līdzsvaram. Un valstij vajadzētu atbilstoši subsidiaritātes principam par to, kas ir tipisks valsts uzdevums, tomēr finansēt un par to, kas ir pašvaldības uzdevums, to lai finansē pašvaldība.

J. Jansons.

Paldies. Manai kolēģei vēl daži jautājumi

I. Rezevska.

Jā, man faktiski tikai viens jautājums. Par visu jau tiesa pavaicāja, ko mēs gribējām vaicāt.

Runājot par to, kas jau iepriekš izskanēja, ka periodā no 2013. līdz 2018. gadam tas līdzekļu apmērs, kas ir iztērēts garantētā minimālā ienākuma pabalstiem, no 12 miljoniem ir sarucis līdz 5 miljoniem, kas tīri matemātiski nozīmē, ka ir ļoti ievērojams līdzekļu ietaupījums. Un es jau Labklājības ministrijai vaicāju un vaicājam arī Jums, kas bija par iemeslu, kas liedza vienoties uz šo līdzekļu ietaupījumu tomēr pārskatīt GMI, jo pēc būtības jauni līdzekļi nebija jāatrod, jo bija ietaupīts.

M. Pūķis.

Pēc sistēmas, kāda ir likumdošanā par pašvaldībām un likumdošanā par pašvaldības budžetu, nekādi iezīmēti līdzekļi šeit nav bijuši. Šeit ir runa par līdzekļiem, kurus katru gadu pārskata un izvērtē viņu izmantošanas lietderību. Tie nav iezīmēti... tas nav mērķdotācijas. Ja tās būtu valsts dotācijas, viņas neviens nepārceltu uz kādu citu jautājumu. Bet visos šajos gados bija dažādi papildus jauni normatīvie akti, kas jāpilda un pašvaldības attiecīgi skatījās, ka viņiem līdzekļi sarūk un traktēja to GMI samazinājumu tādā veidā, ka cilvēki atgriežas ekonomikā, darba tirgū un tamlīdzīgi, vairs viņi nav tik daudz, kas ir jāapmaksā.

I. Rezevska.

Paldies.

I. Ziemele.

Paldies tiesībsargam. Ministru kabineta pārstāvei Celmiņas kundzei lūdzu iespēja uzdot jautājumus!

E. Celmiņa.

Jā, paldies.

Labdien, Pūķa kungs! Es gribēju jautāt, vai Jūs piekrītat, ka GMI pabalsts ir viens no sociālās palīdzības pabalstiem?

M. Pūķis.

Jā, GMI pabalsts varētu būt viens no sociālās palīdzības pabalstiem, bet šeit ir viena nianse, ka minimālais tieši līmenis ir valsts atbildība un līmenis kopējais — varētu būt pašvaldības atbildība.

E. Celmiņa.

Lasot likumu “Par pašvaldībām”, kur ir ļoti skaidri pateikts, ka nodrošināt iedzīvotājiem sociālo palīdzību, tajā skaitā tāpat, kā mēs saprotam, ir arī GMI. Tā ir skaidra autonomā funkcija, kas Ministru kabineta ieskatā neielasās zem tām funkcijām, kuras būtu tā otra daļa, ko Jūs skaidrojāt, kur pašvaldības pilda aģenta lomu un tā ir valsts deleģētā funkcija, kas būtu jādod līdz ar finansējumu. No likuma ir noprotams, ka šī ir pašvaldību autonomā funkcija, kas finansējas caur to iedzīvotāju ienākumu daļu, kas nonāk jau šobrīd pašvaldību rīcībā.

M. Pūķis.

Neviena funkcija, kura pilnīgi vienādā veidā tiek veikta visā valstī, nevar pēc sava rakstura būt pašvaldības autonomā funkcija. Tāpat pašvaldības autonomā funkcija ir pēc jēgas un satura tāda, ko dažādi veic dažādās teritorijās, kur ir rīcības brīvība. Tur, kur nav rīcības brīvības, tāpat par to valstij ir jāmaksā. Līdzko viņa iejaucas pašvaldības jautājumos un līdzko viņa nosaka jebkādu vienādu normatīvu visiem, tā, lūdzu, garantējiet finansējumu. Jeb arī atstāji to pašvaldībai lemt un tādā gadījumā pašvaldība būs daudz elastīgāka un nesīs pilnu politisko atbildību par to, kas tur sanācis.

E. Celmiņa.

Jā. Tad man pēdējais jautājums. Jūs arī savā runā ieskicējāt, ka pašvaldības aptuveni, precīzi atkārtojot jūsu domu... “ir ieinteresētas brīvībā tērēt sava budžeta līdzekļus iedzīvotāju citu interešu un uzņēmēju interešu ievērošanai”... Vai Jūs nesaskatāt, ka neieguldot līdzekļus sociālajā blokā cilvēku pamatvajadzību labākai nodrošināšanai vienlaikus tiktu arī ieguldīts tieši tajā pirmajā blokā, stiprinot šo cilvēku spēju?

M. Pūķis.

Nē, nu atbilde neapšaubāmi uz jautājumu Jūsu ir apstiprinoša. Tā kā Jūs sakāt, tieši tā tas arī ir. Taču ar ko tad ir raksturīga pašvaldība? Ar to viņa ir raksturīga, ka ir

tiesības iedzīvotājiem ievēlēt dažādi domājošus deputātus. Un uz šo jautājumu, cik daudz ir jāsabalansē... kā ir jāsabalansē šie sociālie pasākumi un kā jāsabalansē ekonomikas attīstības pasākumi, uz to katrai pašvaldībai ir tiesības atbildēt citādi. Un tieši tāpēc visas funkcijas tiek sadalītas divās daļās. To, ko valsts nosaka, tas tie darīts vienādi visur, un tādā veidā jūs varat dabūt, piemēram, šinī gadījumā, garantētu minimumu. Un tas, kas tiek darīts dažādi, to nosaka katrā teritorijā atsevišķi, jo tie vēlētie deputāti atspoguļo to pašvaldības iedzīvotāju uzskatus par to, kas ir labi un kas ir slikti.

E. Celmiņa.

Paldies. Es vairs neuzdošu jautājumus.

I. Ziemeļe.

Tā, paldies. Arī tiesnešiem nebūs jautājumu šobrīd.

Līdz ar to teikšu Pūķa kungam paldies par Pašvaldību savienības viedokļa paušanu un arī par atbildēšanu uz jautājumiem.

Kā nākamo es aicinātu pieaicināto personu Rutu Zilveres kundzi... Jā... es redzu, Zilveres kundze, Jūs esat pieslēgusies.

Tātad es lietas dalībniekiem varu apliecināt, ka tiesa ir pārliecinājusies par Jūsu personu, mums ir arī personu apliecināošs dokuments iesniegts. Tā kā tas viss ir kārtībā.

Zilveres kundze, es zinu, ka Jūs arī sekojāt līdzī šai sarunai un mēs aicināsim Jums paust Jūsu viedokli, kurš ir arī rakstveidā pieejams lietas materiālos, bet Jūs varētu koncentrēties.

R. Zilvere.

Tātad, cienījamā tiesa! Vispirms es pateicos jums par iespēju izteikt savs apsvērumus šajā respektablajā formā.

Runājot par konkrēto lietu, es maz ko jums varēšu papildus pateikt, jo daudzi aspekti jau tika šo divu dienu laikā uzrunāti un es arī ļoti sekoju visam, gan vakardien noskatījos visas un šodien gandrīz visas, arī braucot uz šejieni noklausījos...

Tātad, par konkrēto lietu.

Cik es saprotu arī no tā, kas šeit tika runāts, nav strīda vispār par to, ka GMI pabalsts ir daļa no sociālās palīdzības, tikai šeit pēdējā sarunā ar Pūķa kungu tā kā parādījās šaubas, vai tā ir daļa vai nav, bet lielākā daļa piekrita, ka tā ir.

Es personīgi piekrītu arī tam, ka sociālā palīdzība ir daļa no sociālās aizsardzības. Tātad uz sociālo palīdzību... mums ir skatāmas vispirms tiesības uz sociālo palīdzību ir katras personas skatāmas 109. panta kontekstā.

Izskatāmā lieta, manā izpratnē, tieši neskar jautājumu par tiesībā uz pieeju sociālajai palīdzībai kā tādai, bet strīdus ābols šajā lietā ir jautājums par to, par tiesībām uz adekvātu, konkrētu cilvēku vajadzībām atbilstoši piemērotu sociālo palīdzību. Tieši par adekvātu.

Mani apsvērumi par GMI līmeņa adekvātumu balstās divos principos. To, manuprāt, visi apstiprināja, vēlreiz jāsaka, ka ar mazām iebildēm no Pūķa kunga, ka GMI un tam atbilstošais pabalsts, ka ir daļa no sociālās palīdzības. Savukārt atbilstība Satversmē noteiktajām tiesībām uz sociālo palīdzību, manā uzskatā nebūtu interpretējama tādējādi, ka katram no šiem sociālās palīdzības veidiem varētu izvirzīt atsevišķus adekvātuma kritērijus. Vai ir adekvāts dzīvokļa pabalsts, vai ir adekvāts GMI, vai ir adekvātas, piemēram, pārtikas piegādes, vai ir adekvātas skolēniem... šīs lietas ir tomēr jāskatās kopā gan mantiskie pabalsti, gan pieejamie pakalpojumi un arī pieejamie atvieglojumi.

Otrkārt, manuprāt, kur gan laikam visi bija citās domās, manuprāt, tomēr adekvātums sociālajā palīdzībā būtu skatāms nevis pret kādiem vidējiem, abstraktiem statistiskiem rādītājiem, bet gan vairāk attiecībā uz konkrēto personu, viņas situāciju un iespējamo risinājumu.

Kā jau tika teikts, palīdzība indivīdam, sociālā palīdzība, var būt gan naudas, gan mantiska pabalsta, gan pakalpojumu veidā, piemēram, personīga palīdzība, arī padoms, lai novērstu, atvieglotu šķēršļus indivīda un viņa ģimenes vajadzību apmierināšanai.

Man jāatzīst godīgi, ka savā viedoklī es lielā mērā esmu ietekmējies no Eiropas sociālās hartas. Un, ja par pamatu ņem interpretāciju ar šo cilvēku pamattiesību dokumentu, tad jāmin, ka tās 13. pants pēc savas būtības vairāk runā par palīdzību indivīda personīgo un viņa ģimenes vajadzību apmierināšanu, bet mazāk tieši par trūkuma novēršanu tā, kā tas ir latviešu redakcijā. Drīzāk, skatoties oriģināla variantus, ir runa par vajadzību... par palīdzēšanu vajadzību apmierināšanai. Trūkuma tādā nozīmē, ka kaut kā pietrūkst. Protams, šīs lietas ir saistītas, ļoti, bet ne vienmēr.

Tātad es viņas vērtētu tomēr tā, un tieši tāpēc bija man arī lūgums, ka ļoti palīdzīgi būtu tiesai paskatīties tās lietas, kur tiesībsargs ir palīdzējis tiem cilvēkiem, kas pie viņa griezušies, griezties pašvaldībā, piemēram, lai apstrīdētu lēmumu par

atteikumu. Un kādi tad ir bijuši tiešām tie iemesli, kāpēc cilvēki nav varējuši saņemt piemērotu sociālo palīdzību konkrētajās situācijās, vai arī viņš nav palīdzējis novest šīs lietas līdz administratīvai tiesai, kur būtu pienākums cilvēkiem... droši vien, ka viņš ir tā darījis, bet viņš nebija pievienojis vienkārši saviem dokumentiem.

Tātad, kā jau teicu, GMI pabalsts ir viens no veidiem, pārāk daudz par to nerunāšu.

Taču, gribu uzsvērt vienu ļoti... manā skatījumā ļoti svarīgu lietu, kas šajā diskusijā ir ļoti maz pieminēta, varbūt tiesnesis Laviņš drusciņ tam pieskārs. Latvija citu Eiropas Savienības valstu vidū, jo īpaši atšķirībā no Ziemeļvalstīm, raksturojas ar ļoti zemiem izdevumiem tieši sociālajiem pakalpojumiem. Nevis pabalstiem, bet tieši pakalpojumiem. Arī pabalsti ir zemi. Tas arī ir. Bet pakalpojumiem... tas ir īpaši uzkrītoši.

Atļaušos tiki vienu piemēru. Ja mājsaime ir nonākusi trūcumā, bet darbaspējīgas ģimenes loceklis ir spiests atstāt darbu, lai aprūpētu savu māti, jo aprūpes pakalpojums nav pieejams fiziski vai arī finansiāli, tad ģimenes primārā vajadzība ir šis aprūpes pakalpojums, pēc kura saņemšanas darbaspējīgais ģimenes loceklis varētu atgriezties darba tirgū un ģimene pilnīgi varētu atjaunot savus resursus. Savukārt, ģimenei palielināts GMI, pat ja viņš būtu palielināts nu, pieņemsim, divas reizes, trīs reizes... pat četras reizes... es nezinu..., protams, uzlabotu šis ģimenes materiālo situāciju, bet viņš nesniegtu atbildi uz ģimenes galveno sociālo vajadzību — vajadzību pēc sociālās aprūpes, jo tieši tā palīdzētu cilvēkam iziet no tās situācijas, kurā viņš ir nonācis, kura viņam tiešām... tiešām, kāpēc viņam trūkst šo materiālo resursu...

Un es gribu tomēr atzīmēt, lai netiktu pārprasta... es uzsvēršu, ka nebūt neuzskatu, ka GMI pabalsta paaugstināšana būtu lieka vai kaut kā nevajadzīga. Tieši pretēji, tā noteikti ir vajadzīga un arī bija vajadzīga gan pakāpeniski, gan regulāri.

Taču sociālā palīdzība naudas formā tikai nelielā daļā gadījumu būs vajadzīga ilgtermiņā. Arī šobrīd apmēram 60 procenti no GMI pabalsta saņēmējiem, to ir saņēmuši tikai vienu līdz trīs mēnešus, un tikai 19 procenti no visiem GMI saņēmējiem bija tādi, kas pabalstu saņēma ilgāk par 18 mēnešiem.

Arī šis pabalsta ilguma aspekts ir jāņem vērā, kad mēs runājam par palīdzību personai, lai viņa varētu apmierināt savas pamatvajadzības.

Man tomēr liekas, ka ir atšķirība, vai tie ir trīs mēneši, kur viņam ir tātad jāpalīdz, vai tas ir patstāvīgs pabalsts vienmēr.

Tā bīstamība, patiesība, ko es saskatu... ja mēs šodien lemtu, es atvainojos, tiesa lemtu par to, ka tieši viena pabalsta neatbilstība Satversmei varētu tikt uztverta arī politikā, jo tomēr cilvēki arī skatās un Satversmes tiesai tiešām ir augsta autoritāte sabiedrībā... varētu vēlreiz apstiprināt to pašu signālu politikā, ka jebkuru sociālu problēmu var atrisināt, no jebkuras sociālās problēmas var atpirkties ar lielāku vai mazāku pabalstu. Savukārt pakalpojumi un citi palīdzības veidi it kā paliek nenovērtēti, kā kaut kas tāds, kas ir tāds kā otršķirīgs... nu, nav tas pats svarīgākais. Savukārt, ja kādam ir vajadzīga mājas aprūpe vai, nedod Dievs, paliatīvā aprūpe, to nevar nopirkt ne par invalīda kopšanas pabalstu, ne par GMI pabalstu, ne par vidējo pensiju. Tāpēc es kaut kā... mēs, protams, pārgājām no diskusijas par GMI pabalsta atbilstību uz visas sociālās palīdzības atbilstību, bet es tomēr negribētu, lai visa diskusija koncentrētos par sociālo palīdzību tikai uz pabalstiem.

Un resumējot es vēlreiz gribu uzsvērt. Kaut arī GMI pabalsta apmērs ir zems, ievērojami sliktākā situācijā atrodas sociālie pakalpojumi, kuri ir tikpat, ja vēl ne vairāk būtiski vajadzīgi cilvēku sociālajai... tieši cilvēku... konkrēto cilvēku, konkrēto vajadzību apmierināšanai.

Es pavisam īsi.

Un otrs aspekts, ko es tikai gribētu pieminēt, izmantojot iespēju, ka mani arī publiski kāds uzklausa. Manuprāt, sabiedrībā bieži vien tiek likta vienlīdzības zīme starp indivīda tiesībām uz sociālo... indivīdu, kas ir uz individuālajām tiesībām uz sociālo palīdzību un nabadzības mazināšanu kā sociālas valsts, atbildīgas valsts, politisko mērķi. Neviena valsts šo mērķi nav sasniegusi, bet sociāli atbildīgas valstis cenšas attīstīt savu politiku šajā virzienā. Un par šo tēmu mēs, protams, varam pāriet no 109. panta uz 101. pantu par sociāli atbildīgu valsti.

Un, protams, protams, es arī neapšaubu, ka uz indivīda vajadzību apmierināšanu precīzi vērsta sociālā palīdzība var sniegt savu artavu nabadzības mazināšanā. Tomēr atļaujiet, šeit gan es citēšu Eiropas sociālās hartas 1996. gada variantu, kuram Latvija ir pievienojusies, starp citu, arī 30. pantam, kur ir skaidri rakstīts, ka “valstis apņemas veicināt... mazliet saīsināsim... tāvad nabadzības un sociālās atstumtības riskam pakļauto personu pieeju nodarbinātībai, mājoklim, apmācībai, izglītībai, kultūrai, sociālai un medicīniskai palīdzībai..”. Kā redzams no šī panta redakcijas, tur tomēr ir saliktas, ja tā iedziļinās, saliktas prioritārā secībā. Galvenais līdzeklis pret nabadzību un sociālo atstumtību ir pieeja nodarbinātībai. Respektīvi, darba vietām, arī mājoklim un

izglītībai. Manuprāt, tā nav tikai atrunāšanās, teiksim, ka mēs negribam runāt par GMI tagad un mēs runāsim tagad par darba vietām.

Manuprāt, no sociāli atbildīgas valsts principa, ja mēs skatītos, būtu ļoti kļūdaini signāls sabiedrībai pieņemt, ka galvenais vaininieks augsta līmeņa sabiedrībā ir nepietiekama sociālā atbildība... palīdzība, es atvainojos... Viņai, protams, ir sava nozīme, bet tā nav galvenā problēma.

Galvenais ceļš, kā mazināt nabadzību, ir augsta nodarbinātība, īpaši tajos reģionos, kur viņas nav, pie tam nodarbinātība cilvēka pienācīgā, cilvēka cieņai atbilstošā darbā. Un kas ir viena no pienācīga darba pazīmēm? Tas ir darbs, kas rada tiesības uz taisnīgu un pietiekamu atalgojumu. Taisnīgu, bet arī uz pietiekamu atalgojumu. Kā arī uz sociālo drošību.

Es ilgi brīnījos, kāpēc viņa nav pieminēta tur, kur ir runāts, ka valsts apņemas veicināt... nevis pieeju sociālajai drošībai. Tāpēc, kas sociālā drošība savā būtībā, savā vēsturē, viņa automātiski izriet no legālas nodarbinātības. Tur ir tie riski, kas ir saistīti ar nodarbinātību. Es runāju par sociālo drošību.

Nu, Latvijas gadījumā tā ir runa par sociālo apdrošināšanu praktiski...

Viss. Negribu vairāk aizņemt godāto tiesnešu uzmanību, jo esmu savus apsvērumus jau izklāstījusi arī rakstiskajā viedoklī.

Paldies jums.

I. Ziemele.

Paldies jums, Zilveres kundze. Mums tik tiešām lietas materiālos ir pieejams jūsu detalizēts rakstveida viedoklis, par kuru paldies.

Un tagad būs tiesnešiem arī jautājumi priekš Jums. Tiesnesis Aldis Laviņš.
Lūdzu!

A. Laviņš.

Pirms uzdot jautājumus, Zilveres kundze, es gribēju personīgi pateikt Jums paldies par iesaistīšanos šajā lietā, par rakstveida viedokļa sniegšanu. Tas mums ir noderīgs ne tikai tāpēc, ka Jūs mācat jaunvārdus, bet arī no satura viedokļa.

Pirmais jautājums, ko labprāt vaicātu, būtu, kā Jūs redzat? Kāds ir garantētā minimālā ienākuma līmeņa noteikšanas mērķis. Tā diskusija ir tajā kontekstā, vai GMI ir jāparedz pietiekams līdzekļu apmērs, lai segtu piecas vai sešas, par šo arī ir nedaudz diskusijas, cilvēka pamatvajadzības. Kā Jūs to redzat?

R. Zilvere.

Nu, droši vien es jums atbildētu savādāk, ja Jūs man jautātu divdesmit gadus atpakaļ... bet šobrīd es tomēr piekrītu tam priekšlikumam, kas nāca no valdības, ka tā ir kaut kāda noteikta daļa no vidējiem ienākumiem...

I. Ziemeļe.

Zilveres kundze... es Jūs pārtraukšu... un es aicināšu mūsu tehniķi apskatīties, ja viņš ir Jūsu tuvumā, jo vienkārši atbalss... Jūs atbalsojaties...

Mēs varbūt izslēdzam videokameru, kamēr...

(Pārtraukums)

I.Ziemeļe.

Jā, Zilveres kundze, lūdzu, Jūs tagad atbildat uz jautājumu.

R. Zilvere.

Augsti godātais tiesnesis Laviņš man jautāja par to GFMI līmeni, pēc kāda principa noteikt.

Ja man būtu izvēle, es viņu noteiktu tāpat kā valdības pārstāvji teica, kā daļa no ienākumu vidējā līmeņa vai no ienākumu mediānas. Kādu daļu, nu, es tik droši neesmu pārlicināta, varbūt 20... Jo, lai nu kāda mums būtu tā metodika, ideālu variantu mēs neatradīsim, jo vieni vienalga būs par daudz un citiem atkal būs par maz, jo ienākumu atšķirības Latvijā ir milzīgas. Rīgas ienākumi uz pusi atšķiras no Latgales ienākumiem, tātad Rīgai būs par maz, Latgalei būs par daudz... Nu un tā arī ir mana atbilde.

A. Laviņš.

Paldies. Šībrīža sistēmu, kādā tiek noteikts GMI, Jūs uzskatītu, ka tā ir sava veida metode vai metodoloģija, kas ļauj ikvienam pārlicināties par to, kāpēc tāds tas ir noteikts?

R. Zilvere.

Nu, nē... nu šobrīd ir taču skaidrs, ka šobrīd GMI līmenis tiek noteikts pēc konvencijas. Nu, vienojās, divas puses vienojās. Bet visi šie lēmumi ir vairāk vai mazāk

politiski lēmumi, un es neesmu tik naiva, lai ticētu, ka kāda, teiksim, metodika liegtu valdībai vai parlamentam pieņemt citu lēmumu un noteikt citu GMI līmeni. Es savā mūžā esmu piedzīvojuši daudzas metodikas, un, kā jau rakstīju vienā vēstulē laikam tiesnesim Neimanim uz vienu citu lietu, bet ideja ir tā pati, ka neviena metodoloģija jau nepasargā no valdības vai parlamenta tiesībām lemt pēc savas izpratnes par lietu kārtību. Nu, teiksim tā.

A. Laviņš.

Labi. Jautājums nākamais būs par citu metodoloģiju, par to, kādā veidā varētu izvērtēt šīs apstrīdētās normas atbilstību Satversmes 1. un 109. pantam? Mēs varam redzēt, ka tiesībsargs, vērsoties ar pieteikumu Satversmes tiesā, ir piedāvājis šo apstrīdēto normu vērtēt atbilstoši valsts pozitīvā pienākuma izpildes testa kritērijiem.

Jūs savā viedoklī, ko atsūtījāt Satversmes tiesai, norādat, ka būtu izmantojams pamattiesību ierobežojuma tests. Varētu detalizētāk pieskarties šim jautājumam un iespējams, norādīt apsvērumus, kāpēc pieteikumā norādītā metodoloģija, Jūsaprāt, nebūtu piemērojama konkrētajā lietā?

R. Zilvere.

Jā. Es neesmu juriste, atzišos godīgi un laikam nemācēšu Jums tā detalizēti smuki to visu izstāstīt teorētiski.

Bet, no politikas viedokļa skatoties... Par cik sociālā palīdzība ir palīdzība, kas ļoti individuāla... nu, tas ir tā kā dakterim... nu, tev ir pieeja veselības aprūpei, bet tu aizej uz slimnīcu un tevi apskata dakteris un saka: es tev došu šitās zāles, šito augoni izgriezīšu vai arī negriezīšu, piemēram, uzlikšu kādas zāles un tas uzsūksies... Tāpat arī sociālajam darbiniekam savā izvēlē, manuprāt, nedrīkst liegt, nevajag liegt, nav nekāda iemesla, izvēlēties pareizāko metodi, kā viņam konkrētajā situācijā cilvēkam palīdzēt: vai viņam sagādāt mājas aprūpi, vai viņa mājai uzsist jumtu, jo viņam tek ūdens, vai viņam atvest pārtikas paku vai aizvest bērnus uz skolu. Nu, tā es uz to lietu skatos. Varbūt nepareizi, bet es citādi...

Un tad es nevaru no tā GMI... nebija jau jautājums par sociālās palīdzības atbilstību Satversmei, jautājums bija par viena GMI atbilstību Satversmei. Tāpēc es jau nevērtēju visu sociālo palīdzību, es vērtēju šo GMI, kuru nevar nekādi novērtēt. Nu, kā lai es viņu novērtēju? Nu, pēc kāda kritērija? Es neredzu nekādu kritēriju, pēc kā viņu novērtēt atbilstību Satversmei. Es neredzu. Satversme paredz ļoti skaidras tiesības:

tiesības uz sociālo palīdzību. Pie tam, uz sociālo palīdzību pietiekamā apmērā. Pietiekams apmērs manā uztverē ir vidējā valsts līmenī, nebūt nav pietiekams katrā ģimenē. Nu, tad kā lai vērtē? Nu, tikai negatīvi - ņemam ģimeni, skatāmies... es tiešām neesmu profesionāle jurisdikcijā... es vienkārši domāju, nu kā tad lai vērtē? Nu, ņemam ģimeni, skatāmies, kāda ir viņas situācija... Tātad tiesības uz cilvēka cienīgu dzīvi... vai uz dzīvi vispār... nu, ja ir pārkāpts, tad ir skaidri redzams, kur ir pārkāpums. Un tad mēs redzam arī iemeslu. Tad varbūt pārkāpts ir nevis GMI, bet kāds cits Ministru kabineta noteikums vai varbūt pašvaldības saistošie noteikumi? Tāpēc citādi man trūkst tā rāmja...

A. Laviņš.

Jā, paldies. Tad es atvainošos par šādu tīri juridisku jautājumu Jums. Izlasot gan Jūsu rakstveida viedokli, kurā ir izklāstīts, pēc kādas metodoloģijas būtu jāvērtē apstrīdētā norma, man gan neradās priekšstats, ka jums nebūtu zināšanu par to, kādā metodoloģijā tiek izvērtētas normas atbilstība Satversmei. Tāpēc šāds jautājums arī bija.

Labi, to liekam malā.

Bet tomēr. Par to, kādā veidā mēs varētu vērtēt šo apstrīdēto normu un minimālo ienākumu līmeni. Jūs norādījāt, ka sociālās drošības sistēma un sociālās palīdzības sistēma ir atšķirīgi jēdzieni. Un droši vien ar sociālās drošības jēdzienu, kas ir minēts Jūsu rakstveida viedoklī, Jūs bijāt domājusi kā sociālās apdrošināšanas jēdzienu?

R. Zilvere.

Nē, es to biju domājusi kā sociālo drošību, kā pakalpojumu, kas pienākas visiem, jo valsts ģimenes pabalsts pienākas visiem iedzīvotājiem un tas arī ietilpst sociālās drošības jēdzienā.

Vispirms tā... nu, jūs man izteicāt komplimentus par terminiem... jā, sociālā drošība, piemēram, ir viens no terminiem, ko mēs 90. gadu sākumā izdomājām. Latviešu valodā tāda termina vispār nebija un tādi termini mums bija jārada, jo visur *social security*... un bija jārada termins, nu radījām. Tā ir būtiska atšķirība, vai tas pienākas visiem valsts iedzīvotājiem pēc vienādiem kritērijiem, vai kaut kas pienākas pēc individuāliem kritērijiem. Tā es saskatu un tā esmu arī interpretējusi lietojot vārdu *decision*..... nu, kādu pakalpojumu sniegt... kā sociālais darbinieks *decision*,

tas tiešām ir tāds kā izvēles lēmums, vai piedāvāt rehabilitāciju vai tikai pabalstu, vai apmācības... nu, tur ir daudz instrumentu, ar kuriem viņš strādā.

Nu, redziet, varbūt man nav taisnība, es neapgalvoju... es strādāju sociālās drošības koordinācijas shēmā šobrīd. Lai zinātu, kas ir sociālā drošība, ir jānošķir citi sociālās aizsardzības veidi no sociālās drošības un tāpēc es šo nošķirumu uzskatīju par svarīgu un ne tikai tāpēc, tāpēc, ka arī Eiropas Sociālā harta viņu nošķir dažādos pantos, un Eiropas Savienības pamattiesību harta viņu nošķir dažādās rindkopās... labi, vienā pantā, bet dažādās rindkopās... ir dažādi sociālās aizsardzības veidi.

A. Laviņš.

Jā, es patiesām negribēju šobrīd iedziļināties diskusijā par dažādiem terminiem, es vadījos no tā, ko Ministru kabinets atbildes rakstā ir norādījis un ko Labklājības ministrija ir minējusi par to, kā šo sociālā nodrošinājuma sistēma tiek būvēta. Tas virsjēdziens ir sociālais nodrošinājums, tālāk seko sociālā drošības sistēma, kurā ir sociālā apdrošināšana, valsts sociālie pabalsti un pašvaldības sociālie pabalsti un pakalpojumi. Tāpēc man bija svarīgi saprast šo Jūsu viedoklī lietoto argumentu, kādā kontekstā ir GMI jāvērtē, jo valdības pārstāve un vairākas pieaicinātās personas teica, ka GMI ir jāvērtē visas sociālās drošības, tostarp sociālās apdrošināšanas veidu kontekstā.

R. Zilvere.

Nē, es nepiekritīšu.

A. Laviņš.

Bet Jūs savā viedoklī... es redzu pēc satura, nošķirat sociālo drošību jeb sociālo apdrošināšanu no sociālās palīdzības un sociālajiem pakalpojumiem. Un tas konteksts, kādā Jūs piedāvājat vērtēt šo vienu GMI, ir šaurāks, es saprotu.

Tad līdz ar to tas mans jautājums ir, vai mēs pareizi esam uztvēruši Jūsu rakstveida viedoklī kontekstu, kādā būtu jāvērtē. Un ja patiesām mēs esam pareizi uztvēruši, kāpēc tad valdība un Labklājības ministrija un Tieslietu ministrija tomēr piedāvā visas drošības sistēmas ietvaros vērtēt, tostarp, sociālās apdrošināšanas sistēmas ietvaros?

R. Zilvere.

Nu, bet mēs vienalga nonākam pie diskusijas par terminiem. Ar vārdu “sociālā drošība” tulko arī social safety - sociālās drošības tīkls, sociālā drošība. Bet kāpēc valdība tā ir nolēmusi, vienkārši tāpēc, ka likumā “Par sociālo drošību” tā ir rakstīts un tā viņi ir nodalījuši. Tā arī var nodalīt. Nu, šis ir tikai mans viedoklis, ka šāds nodalījums... neskatoties uz to... es pat varu jums izstāstīt vēsturi, kā 1993.-1994. gadā tika rakstīts likums “Par sociālo drošību”, tas aizņems daudz laika un diez vai tas jums palīdzēs.

A. Laviņš.

Tiešām... droši vien, ka nē. Tas akcents jautājumam bija, vai sociālās apdrošināšanas veidi arī būtu tas konteksts, kas jāņem vērā, vērtējot GMI, Jūsprāt? Vai tikai sociālās palīdzības un sociālo pakalpojumu konteksts ir tas, kurā var tikt vērtēts jēgpilni GMI?

R. Zilvere.

Ja vērtē GMI, tad tikai sociālās palīdzības kontekstā. Manā uzskatā. Ja vērtē cilvēka situāciju, tad, protams, nevar ignorēt citas jomas, citus atbalstus, ko viņš sniedz.

A. Laviņš.

Jā. Labi. Esam noprecizējuši to, jo šīs pieejas ir dažādas, kas tiesas sēdē izskan, kādā kontekstā tas ir vērtējams. Pieteikumā, ko tiesībsargs ir iesniedzis Satversmes tiesā, ir ļoti šauri noteiktas šīs robežas — vērtējiet vienu pašu GMI. Un tad lietas izskatīšanas gaitā parādās arvien papildu argumenti, kas šīs robežas paver ļoti plašas. Un tas būs diezgan grūts uzdevums Satversmes tiesai pateikt, kādas ir tās īstās robežas, kur visjēgpilnāk to var izvērtēt.

Par taisnīgumu. Mēs jau nedaudz iepriekš pieskārāmies sociālās drošības sistēmas virsmērķiem: sociālais taisnīgums, vienādas iespējas visiem Latvijas sabiedrības locekļiem. Un šajā kontekstā, Zilveres kundze, man ir jautājums, kas izriet no jūsu viedokļa 7. lapaspusē minētā. Jūs norādāt, ka valdība un arī Saeima ir nepietiekamu uzmanību veltījusi nevienlīdzības mazināšanai un nabadzības apkarošanai. Un ir visnotaļ rezervēta attieksme pret atbalstu tieši trūcīgākajai sabiedrības daļai. Un Jūs apgalvojat, ka lielā mērā tas atspoguļo Latvijas sabiedrībā

valdošo un politiskajās pārstāvniecības institūcijās — Saeima, pašvaldība — pārstāvēto priekšstatu par taisnīgumu sabiedrības labuma sadalē.

Vai tas, ka nodokļu maksātāju nauda tiek veltīta šādam GMI līmenim, 64 eiro vienai personai, kopumā atspoguļo Latvijas sabiedrības izpratni par taisnīgumu, ka tie cilvēki, kuriem nav algots darbs, viņi varētu saņemt no nodokļu maksātāju naudas šāda apmēra atbalstu un tas būtu Latvijas sabiedrības taisnīguma atspoguļojums? Tāds mazliet filozofisks, bet vērtību jautājums.

R. Zilvere.

Jā, es domāju, ka uz šo lietu ir jāskatās no vērtību viedokļa, jo daudzi lēmumi izriet no vērtībām, savukārt vērtības nosaka politikas un no politikām izriet šie politiskie lēmumi gan par GMI paaugstināšanu, gan nepaaugstināšanu. Kā jau jūs dzirdējāt, arī Labklājības ministrija vairākas reizes ir gatavojusi, un es atceros, ka bija pētījums Pasaules Bankas, kad vēl Viņķele bija labklājības ministre. Un tikai tāpēc tas Pasaules Bankas pētījums bija, lai pierādītu, ka šie cilvēki nedzīvo visu laiku uz GMI, ka viņi īslaicīgi, arī es uzsvēru, ka šis ir īslaicīgs... nu, vairumā cilvēki nesaņem... Kaut gan sabiedrībā valda priekšstats, ka... nu, noteikti par to jums sīkāk varēs pateikt Baiba Bela, jo viņa strādā ar pētījumiem, tieši kā cilvēki uztver... Bet arī tik, cik es esmu dzirdējusi no citiem, es nevarēšu jums atsaukties uz datiem, bet mūsu sabiedrība kopumā... man ir radies tāds iespaids, es mēģināšu īsi... kopumā, kā lai saka, ir ļoti konservatīva, ir ļoti labie cilvēki, piemēram, pensionāri, nu, tāpēc, ka viņi ir veci... invalīdi, nu, tāpēc, ka viņi ir invalīdi, bērni... nu, tāpēc, ka viņi ir bērni. Bet, ja tu neietilpst nevienā no šīm kategorijām, bet vienkārši esi nabadzīgs, tad liela daļa sabiedrības uzskata, ka tā ir tava paša vaina, ka tu esi slikts, vai kaut kādā mērā nepilnvērtīgs vai kaut kādā mērā neattīstīts, vai vispār slinkts un tāpēc tev īsti nekas nepienākas. Nu, labi, ja valdība tev galīgi spiež, nu, labi, tev tos 64, bet reāli, man dažreiz ir tāds iespaids, ka tas notiek sakostiem zobiem.

Nu, jā... tāds ir mans vērojums par politiku. Es nevaru atsaukties uz aptaujām, bet, ja jums pajautās, kas ir prioritāri atbalstāms, tad, protams, tad te ir pensionāri, invalīdi un bērni.

Un to jūs ļoti labi arī redzat, tas ir 35. panta otrajā daļā, ko par ienākumiem neuzskata... Mūsu sabiedrība nav gatava akceptēt tādu kārtību, ka nabadzīgs ir nabadzīgs, neatkarīgi no tā, pie kādas grupas viņš pieder. Viņš vienkārši ir nabadzīgs

un viņam ir jāpalīdz nevis tāpēc, ka viņš pieder pie kādas grupas, bet tāpēc, ka viņš ir nabadzīgs.

Šādu pieeju mūsu sabiedrība nav gatava akceptēt... nu, savā vairumā, es teikšu tā... Ir jābūt kaut kādam attaisnojošam iemeslam, kāpēc tu nestrādā, vai kāpēc tu esi nabadzīgs, un tad... jā... nu, ja tā ir, tad labi... bez attaisnojoša iemesla tev nekas, tad jā... nu tad nekā. Mūsu sabiedrība tā uz to lielā mērā skatās, un es to rakstīju arī savā viedoklī, ka to rāda patiesībā politiskā pārstāvniecība. Kreisi noskaņotas partijas, kuras teiktu, ka ir vajadzīgs visiem atbalsts, ka vajag trūcīgus cilvēkus atbalstīt... viņas nesaņem pietiekamu sabiedrības atbalstu. Viss.

A. Laviņš.

Teikšu paldies jums par lieliskajām atbildēm un par piedalīšanos lietā no manas puses... jā... Paldies.

I. Ziemeļe.

Paldies tiesnesim Laviņam. Lūdzu, vai tiešām ir vēl jautājumi? Tiesnesis Artūrs Kučs. Lūdzu!

A. Kučs.

Tātad, Jūs teicāt, ka GMI atbilstību Satversmei nevar tā izvērtēt un jāskatās visa tā sistēma kopumā. Nu, jā... tas arguments mums ir daudzkārt izskanējis. Vai Jūs teiktu, ka arī sociālās apdrošināšanas pabalsts vai citi šie te pabalsti, kas ietilpst, piemēram, par trūcīgās personas noteikšanu, arī nevarētu vērtēt atrauti no visas sistēmas kopumā? Vai Jums būtu līdzīgs redzējums, vai tur viņš būtu atšķirīgs?

R. Zilvere.

Paldies par jautājumu. Patiesībā jautājums nav vienkāršs. Mums vienmēr, ja mēs kaut ko vērtējam, ir jāskatās uz mērķi. Ja, piemēram, sociālās palīdzības mērķis ir atbalstīt ģimenes, kurām nav pietiekamu resursu kādas sociālas problēmas pārvarēšanai. Viņas - konkrētās ģimenes sociālās problēmas pārvarēšanai. Tad sociālajai apdrošināšanai ir ļoti skaidri definēts mērķis. Sociālā apdrošināšana. Cilvēks apdrošinās tāpēc, lai saņemtu atalgojumam līdzīgu vai ienākumu atvietošanu sociālā riska gadījumā, kas ir saistīts ar nodarbinātību. Sociālā apdrošināšana ir specifiska nozare, un tā nav nabadzības apkarošanas instruments, bet instruments, ar kuru

cilvēkam sociālā riska gadījumā ir tiesības... viņš iegūst tiesības uz zaudētā ienākuma atlīdzinājumu. Tāda ir sociālās apdrošināšanas būtība Latvijā, jo Latvijas sociālās apdrošināšanas modelis lielā mērā balstās vācu modelī, kristīgi demokrātiskajā modelī, kur, jo vairāk iemaksā, jo vairāk saņem.

A. Kučs.

Paldies. Un otrs... Nu, jā, par to pašu vērtēšanu, Jūs teicāt, ka jāskatās sistēma kopumā. Tajā pat laikā... nu, jā, Jums ir liela pieredze šajos jautājumos. Labklājības ministrija gan teica, ka viņiem nav datu, vai GMI saņēmēji saņem kādus citus pabalstus. Šādu datu, kā es saprotu, viņiem nav. Bet kā Jums, no savas pieredzes liekas, vai varētu būt situācijas, ka cilvēkam GMI ir vienīgais pieejamais pabalsts, vai Jums pat liekas, ka tādas situācijas praksē vispār nevarētu būt.

R. Zilvere.

Es no galvas nepateikšu... Labklājības ministrijas rīcībā arī ir pagājušajā gadā izdots OECD pētījums, kur ir analizēti. Bet ir pilnīgi skaidrs, ka tie pabalsti, kas ir minēti Sociālās palīdzības un pakalpojumu likumā, man liekas, ka 35. 2. pantā, kur ir uzskaitīta vesela virkne pabalstu, kurus neuzskata par ienākumiem. Tātad, ģimene vienlaikus ar GMI pabalstu, pilnīgi skaidri, saņem šos ienākumus papildus. Vienlaikus. Vienlaikus viņi saņem ienākumus no tiem, kas ir uzskaitīti... plus vēl... nu, loģiski, ka pašvaldība papildina GMI ar ļoti dažādiem pakalpojumiem un pabalstiem. Protams, es atkal negribu koncentrēties uz pabalstiem, bet arī uz ļoti daudziem pakalpojumiem.

Ja Jūs jautājat, vai reizē ar GMI var saņemt sociālās apdrošināšanas pabalstus? Vai es drīkstu precizēt?

A. Kučs.

Nu, jā tā doma bija... ka mums ir jāskatās uz sistēmu kopumā.

Bet mums īsti nav datu, vai šie GMI saņēmēji saņem arī kaut ko citu. Teiksim, tas jau bija tas.

R. Zilvere.

Jā... Nu, tādu datu tiešām nav. Tad mums ir vienkārši viņi individuālā veidā... Individuālā veidā ir OECD dati savākti par bezdarbniekiem, kuri ir reģistrēti, bet es neesmu pārliecināta, ka tur ir savākti dati arī attiecīgi uz mājsaimēm, kuras saņem,

piemēram, sociālās apdrošināšanas pensijas. Jo, redziet, nonākšanu resursu izsīkumā var ietekmēt ne tikai, pirmkārt, var ietekmēt ienākumu apmērus, bet ļoti daudz ietekmē arī mājsaimes sastāvs. Atkarībā no mājsaimes sastāva tāda iespēja ir. Ja viens cilvēks saņem apdrošināšanas pensiju, jo šeit GMI gan ir noteikts uz personu... šobrīd vismaz Latvijā, bet tādā izvērtējumā, vienalga, tiek ņemti visi mājsaimes...

Es nezinu, vai es atbildēju īsti... Īsti laikam nē.

Ziniet, varbūt tad Jūs šo lūgumu adresējiet Labklājības ministrijai, es tiešām nevaru precīzi pateikt, tas ir jāapseko individuāli. Tur nekāda citāda ceļa nav, kā jāiet pie indivīda vai pie mājsaimes un jāapseko.

A. Kučs.

Paldies. Labklājības ministrijai arī tie dati nebija, tāpēc paldies Jums.

R. Zilvere.

Man arī nav.

A. Kučs.

Un tad pēdējais jautājums, ja Jūs varat atbildēt... Te jau mums daudz ir izskanējis par to, ka šai palīdzībai vajadzētu būt tuvāk cilvēkam, mērķētākai un viņai vajadzētu vairāk tikt virzītai caur pašvaldībām. Un bija arī pilnīgi pretējs viedoklis, ko Jūs jau dzirdējāt, ka ja valsts nosaka kaut ko absolūti vienādu, tad valsts to nevar darīt un tad valstij pašai par to jāmaksā. Respektīvi, tas nevar būt atstāts pašvaldību līmenī, ja valsts grib vienādu garantēto minimumu.

Kā Jūs saredzat šo valsts un pašvaldību mijiedarbību jeb šo ideālo modeli no jūsu puses?

R. Zilvere.

Paldies par jautājumu! Ja atļauts teikts, tad ideāla modeļa nav, bet, manuprāt, modelim nav nekādas vainas, ka valsts nosaka Saeimas vai Ministru kabineta līmenī kādus minimālos standartus. Tā ir ļoti izplatīta prakse, ka minimālos standartus... kādus minimālos standartus nosaka valsts. Un šajā gadījumā es pret pašvaldībām... es ļoti atbalstu, ka sociālo palīdzību sniedz pašvaldības, mans viedoklis ir, ka tas ir ļoti pareizi, ka sociālo palīdzību sniedz pašvaldības, bet es neiebilstu, es uzskatu, ka drīzāk

atbalstītu pieeju, ka šie standarti, kas ir pašvaldībai, tomēr ir jāievēro, varētu būt stingrāki vai skaidrāki.

Tur ir vēl otrs aspekts sociālajā palīdzībā, par kuru es nerunāju. Satversme nosaka, ka personai ir tiesības zināt savas tiesības. Un tur ir veselu problēmu loks sociālajā palīdzībā, kas rada situāciju, ka liela daļa sociālo... vai potenciālo sociālās palīdzības saņēmēju nezina vai neizprot savas sociālās... bet tas ir cits stāsts, tas noteikti nav par garantēto minimālo ienākumu.

A. Kučs.

Paldies Jums.

I. Ziemeļe.

Paldies tiesnesim Kučam.

Man būtu Jums viens jautājums. Tāds diezgan precīzs. Jūs savā rakstveida viedoklī tāpat izvirzījāt tēzi par to, ka valstij ir pienākums izveidot un uzturēt sistēmu, kas palīdz personai tāpat tikt klāt tai nepieciešamajiem resursiem. Un es absolūti piekrītu šai tēzei, ka tāpat primārais ir nevis kādam kaut ko atnest uz paplātes, ja tā varētu teikt, bet ir jābūt skaidrai, saprotamai sistēmai, nepieciešamības gadījumā kas ir pieejams, kur vērsties un tā tālāk, kā arī citos gadījumos, ja mēs runājam par pakalpojumiem... tad tur ir tā filozofija, ka protams, pakalpojumiem ir jābūt pieejamiem.

Sakat, lūdzu, kad Jūs definējāt šo valsts pienākumu, vai Jūs tā kā sev atbildējāt uz to jautājumu, vai Latvija šo sistēmu ir izveidojusi no sociālās drošības viedokļa, no 109. panta viedokļa, mums Latvijā šī sistēma ir, ņemot vērā šīs dažādās tomēr cilvēku vajadzības. Cits var ļoti ātri noorientēties un uz kājām nostāties, citam tas nebūs iespējams, bet kopumā mums tā sistēma un tas pienākums ir izpildīts vai nav, Jūsprāt?

R. Zilvere.

Tad, kad es rakstīju to teikumu, tad es nedomāju par sociālās aizsardzības sistēmu kopumā, bet par sociālās palīdzības sistēmu, šajā gadījumā laikam. Es gan īsti neatceros, kā tur tajā kontekstā ir, bet es domāju, ka Latvijā veido šo sistēmu. Un tieši tāpēc, piemēram. Piemēram, ļoti daudzas pašvaldības ir noslēgušas līgumu ar privātajām institūcijām un nevalstiskajām organizācijām par dažādu pakalpojumu sniegšanu. Un tas galvenais jau ir rezultāts, ne tas, ka valsts, ne tas, ka pašvaldība sniedz

šo pakalpojumu, bet ka cilvēkam ir pieejams pakalpojums. Tāpēc jau šeit nav tā, ka valstij ir pienākums sniegt, bet valsts var noslēgt līgumu šajā gadījumā pašvaldības personā, noslēgt līgumu ar kādu nevalstisku organizāciju, kas tagad ir ļoti daudz nevalstisko organizāciju, ar kurām ir līgums par to, ka viņas aprūpē vecus, slimus cilvēkus. Manuprāt, tas ir ļoti labi, ka ne valsts tieši sniedz pakalpojumu vai nodrošina kaut ko, bet ka ir tāda sistēma...

Redziet, manā skatījumā Rīga nekad nav gatava un es neteikšu, ka visās pašvaldībās ir atrasti risinājumi konkrēta cilvēka vajadzību apmierināšanai. Bet, tad es uzskatu, ka tad ir jārunā par konkrētajām pašvaldībām, ka mums maz ko līdz tāds vispārējs apgalvojums, ka nu vēl kaut kur kādā pašvaldībā ir trūkumi.

Tā, manuprāt.

I. Ziemeļe.

Skaidrs. Paldies.

Tiesnesim Jānim Neimanim vēl ir jautājums.

J. Neimanis.

Jā, paldies. Tātad grantētais minimālais ienākums ir viens no sociālās palīdzības veidiem pabalsta formā.

Man būtu jautājums, vai šī pabalsta mērķis būtu uzskatāms kā palīdzība personas uztura sagādāšanai vai atbilstošu līdzekļu sagādāšana uzturam, ēdienam, jo dažas stundas atpakaļ mēs šeit izskatījām to, vai atvēlētā GMI summa ir pietiekama personas ēdiena sagādāšanai. Ja šis pabalsta veids ir ēdienam, tad vai pie šī palīdzības veida pietiekamības izvērtēšanas jāievēro citi veidi, kā valsts, pašvaldība, brīvprātīgie palīdz personai ar ēdināšanu. Teiksim, dažādas Eiropas Savienības pārtikas pakas, brīvprātīgo sagādātā palīdzība un tamlīdzīgi.

R. Zilvere.

Paldies par diezgan viltīgo jautājumu, bet patiesībā ļoti būtisku jautājumu. Manā skatījumā valsts nevar izvirzīt vienlaikus divus veidus, kā atbalstīt trūcīgus iedzīvotājus, respektīvi, divus vispārējus veidus.

Viens vispārējais veids būtu mums iziet no relatīvajiem ienākumiem, tātad vidējiem ienākumiem, tas ir, relatīvā monetārā nabadzība kaut kādā gadā. Tātad, cilvēku ienākumi kādi ir bijuši, Nu, tad tur mēs runājam par to mediānu... vai mēs

ņemam mediānu, vai mēs ņemam 60 procentus vai 50, kā Eiropas Padome mediānas, vai mēs ņemam savu skalu. Un vienlaikus kādu vienu daļiņu no sociālās palīdzības vai atbalsta, teiksim, vērtēt pēc tā cenas, jo tad mēs nonākam groza metodē. Un groza metode... ar metodi, kas ir noteikta no relatīvās nabadzības, vienlaikus lietot absolūtās nabadzības metodi var tikai ļoti īsā laikā, tas ir, vienā gadā, piemēram, šogad mēs izrēķinām, ka 20 procenti no mediānas ir tieši tik, cik ir vajadzīgs pārtikai vai otrādi. Bet pēc kāda laika atšķirība būs ievērojama, jo nabadzības līnija un iedzīvotāju ienākumi aug apmēram par 10 procentiem gadā, savukārt inflācija, kas tagad mainītu, pat ja mēs nolemtu, ka mēs nemainām šo groza saturu, tā pārtikai nepieciešamā groza saturu, mēs nofiksējam, ka vot, pārtikai tur ir vajadzīgi tik un tik kartupeļi, tik un tik maizes kukuļi... tik un tik gramī sviesta vai siera, tad nākošajā gadā tā cena būs atkarīga nevis no iedzīvotāju vidējā ienākuma, bet no inflācijas valstī. Mēs nevaram vienlaikus tā teikt, stāvēt ar katru kāju savā upē, jo tā upe ies dažādos virzienos. Jo inflācija un nabadzības līnijas pieaugums nav paralēli procesi. Viņi pat nav tā tieši saistīti acumirkļi. Viņi teorētiski varētu būt saistīti, bet, ja mēs paņemam statistiku, nu, nav tā... algas mums ir pieaugušas daudz straujāk nekā, piemēram, cenu indekss.

Tā ir mana atbilde, ka nevar vienlaikus divi... ka jāizvēlās viena. Jāizvēlās ir viena metode, kurai tad mēs sekojam, vai mēs ejam uz preču cenas metodi, tātad preču groza metodi, vai ejam pa relatīvās nabadzības metodi.

J. Neimanis.

Bet Jūs piekristu tam, ka tas garantētais minimālais ienākums ir būtībā palīdzības veids personas uzturam, jo arī likumā ir tiešā tekstā rakstīts un kā arī jautāja kolēģis Laviņš iepriekš Pašvaldību savienības pārstāvim, ka to aprēķina un izmaksā kopā ar dzīvokļu pabalstu un viņi iet kā brālis ar mūsu kopā vienmēr. Jeb tomēr atsevišķi?

R. Zilvere.

Nu, tad man jājautā, vai mēs skatāmies atpakaļ, vai skatāmies uz koncepciju, ko Labklājības ministrija piedāvā.

Es nezinu, es pat nevaru atbildēt, kāpēc viņi ir kā brālis un māsa, jo galu galā ir cilvēki, kuriem vienīgais izdevums par mājokli ir gandrīz nekāds, nekustamā īpašuma nodoklis 10 eiro apmērā laukos. Nu, es nezinu. Nu, kā mēs varam prasīt, ka visiem ir jābūt kaut kādam vidējam dzīvokļa pabalstam. Es tā nespēju skatīties uz šo lietu. Es

skatos tā kā no cilvēku vajadzību viedokļa, nevis visiem iedot kaut kādu dzīvokļa pabalstu neatkarīgi no tā, vai viņš dzīvo laukos vai Rīgas centrā.

Es nezinu... es laikam nesapratu jautājumu...

I. Ziemeļe.

Viss ir kārtībā, bija gan jautājums, gan atbilde un mēs sapratām Jūsu domu gājieni. Pilnīgi viss ir kārtībā.

Tā... Uz šo brīdi tiesneši savus jautājumus ir uzdevuši. Es došu iespēju tiesībsargam uzdot Jums jautājumus. Lūdzu, Jansona kungs!

J. Jansons.

Godātā tiesa, paldies. Mana kolēģe uzdos jautājumu.

I. Rezevska.

Jā, paldies, Zilveres kundze. Man ir tikai viens jautājums, atsaucoties uz Jūsu rakstveida viedokli.

Jūs viedoklī izsakāt domu, ka attiecībā uz sociālo palīdzību, ka nav neviena starptautiska instrumenta, kas noteiktu vispārējus minimālos standartus sociālajai palīdzībai, līdz ar to arī ir ārkārtīgi sarežģīti novērtēt šīs sociālās palīdzības adekvātumu. Tajā pat laikā mēs zinām, ka Eiropas Sociālo tiesību komiteja, kas komentējot pārskatītās Eiropas sociālās hartas principus... tieši skaidro par to, ka šīs metodes var būt divas, ka tā var būt groza metode vai tā var būt procentuālā metode attiecībā uz ekvivalento ienākumu... Sakiet, vai Jūsu ieskatā šie te Eiropas sociālo tiesību komitejas komentāri neder kā instruments, lai vērtētu kādas valsts sociālās palīdzības adekvātumu?

R. Zilvere.

Nē, es neesmu apgalvojusi, ka nav neviena institūcija, kas interpretē sociālo tiesību likumus. Es vienkārši saku, ka konvencija nesatur nekādas normas... nē, nu, protams, ka ir institūcijas, kas interpretē normas. Bet tā ir interpretācija. Tāds ir tas viedoklis. Atšķirībā no sociālās drošības, kur ir sociālās drošības kodekss, kurā ir skaidras normas, vai AELO konvencija, kurā ir skaidras normas. Attiecībā uz sociālo palīdzību pats instruments nesatur sociālās palīdzības normas. Nav tāda instrumenta, kas pats instruments teiktu, ka sociālā palīdzība... Protams, tas tiek interpretēts no

dažādām starptautiskām institūcijām, bet nu es teiktu par Eiropas Sociālo lietu komiteju, ka tā ir moneteringa institūcija, nevis tiesa un bez tam, viņa balstās pārsvarā tomēr uz Labklājības ministrijas... pārsvarā uz Labklājības ministrijas Latvijas iesniegto informāciju. Tā kā es... tāvad vēlreiz: nav instrumenta. Ir interpretācijas.

I. Rezevska.

Paldies.

I. Ziemeļe.

Tā, es sapratu, ka tiesībsargs ir uzdevis jautājumu, ko vēlējās uzdot. Jā, paldies. Un valdības pārstāvei, arī Celmiņas kundzei ir šī iespēja. Lūdzu!

E. Celmiņa.

Nē, paldies man nebūs komentāru un jautājumu Zilveres kundzei.

I. Ziemeļe.

Paldies.

Tāvad es uz šo brīdi pateikšu paldies Zilveres kundzei par dalību un par pausto viedokli un arī par sniegtajām atbildēm, kas visnotaļ tiesai būs noderīgas mūsu tiesas spriešanas procesā, un es Jums vēlēšu patīkamu vakaru.

Tā, uz šo brīdi tiesa tāvad ir lēmusi, ka tiesas sēdē būs pārtraukums līdz 26. maijam plkst. 10.00 un uz šo brīdi no pieaicināto personu saraksta, par kuru tiesa ir lēmusi, tāvad mums ir atlicis uzklaut Baibu Belas kundzi, biedrību "EAPN-Latvia" un Edgaru Voļska kungu.

Un šīs trīs pieaicinātās personas Satversmes tiesa tāvad sāks uzklaut 26. maijā plkst. 10.00.

Un arī 26. maijā tāvad mēs pāriesim pie tiesu debatēm. Tāvad es arī aicinātu lietas dalībniekus tām sagatavoties.

Ar šo es pasludinu pārtraukumu tiesas sēdē līdz 26. maijam.

Visiem paldies un jauku vakaru.